ŞUBAT
79
Sayı: 14

PROLETER DEVRİMCİ KÜLTÜR MÜCADELESİNDE

güney

FAŞİZME KARŞI EYLEM BİRLİĞİ İÇİN MÜCADELE GÜNÜMÜZÜN EN TEMEL GÖREVİDİR

Anti-Faşist Mücadelede Başarının Temel Dayanağı, Faşizmin Sınıf İçeriğinin Doğru Kavranmasıdır / Y. Güney

Reformizmin Desteğiyle, Anti-Demokratik Gerici Yapı, Yarı-Faşist Diktatörlük Olarak Azgınlaştırılmıştır / N. Behram

HAYATIN AYNASI VE BİR DEVRİM SİLAHI OLARAK KÜLTÜR

bu sayıda

PROLETER DEVRİMCİ KÜLTÜR MÜCADELESİNDE

güney

AYLIK DERGİ

Kurucusu : YILMAZ GÜNEY

Sahibi : FATMA BÜTÜN

Yazı İşleri Müdürü: EROL GÖZMEN

Grafik ve Düzen : YUSUF HAYALOĞLU

Abone Şartları :
Yurt içi; Yıllık 180, Altı aylık 90 TL.,
Yurt dışı; İki katıdır.

Yazışma ve Yönetim Adresi :
Sıraselviler Cad. No: 61/12 Taksim/İSTANBUL

Genel Dağıtım: ÜL-DA
Cağaloğlu Meydanı, Bey Han No: 29/303 İST.

Dizgi - Baskı : Osmanlı Matbaası

DEVRİMCİ YAYINLARA KARŞI «MAVİ ÖRTÜ» ALTINDA SÜRDÜRÜLEN KARA SALDIRI, DEVRİMCİ YAYINLAR ÜSTÜNDE GÜN BE GÜN KATMERLEŞEN BASKILAR, HALK DEMOKRASİSİ VE ULUSAL BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİNİN SESİNİ SUSTURAMAYACAKTIR...

«Sadece devletin resmi güçlerine ve uygun görülen kişilere ruhsata bağlanmış silah verilir» anlayışının, «sadece devletin resmi politikasını destekleyen, ona ve hesaplarına destek olanlara ruhsata bağlanmış kalem verilir» anlamını da içermesi özlemlerinin bir ifadesi olarak egemen güçler «sıkıyönetim resmiyeti» içinde, devrimci yayınlar üzerindeki baskıları «kanun kuvvetindeki bildirler»le katmerleştirmektedirler.

Devrimci yayınların birbiri ardına yasaklanması, toplatılması, devrimci yayın sorumlularının tutuklanması; satım evleri, dağıtım evleri, basım evleri üzerinde «gözdağı kuryeleri» dolaştırılması, egemen güçlerin, kaleme ruhsat sorma özlem ve hesaplarının bir ifadesidir.

Sadece halka karşı değil, insanlığa karşı da en ağır suçların faili olan egemen sınıflar, suçlarını sergiletmemenin ve mazlumları uyandırmamanın bir önlemi olarak, «düşünme ve düşündüğünü yaygınlaştırma hakkı»na karşı işgal, gasp ve operasyonlar sürdürmektedir.

Halkın mücadelelerle alınmış olan demokratik haklarına karşı girişilen saldırıları suskunlukla seyreden, ona karşı duyduğu huzursuzluğu mücadeleye dönüştürmeyen ve mücadele içindeki güçlerin birliği ve gelişmesi için çabalamayan herkes, konumu ve düşüncesi ne olursa olsun faşizmin bir yedek gücüdür.

Faşizmin kara özüne karşı tepki duyan herkese düşen, susmak değil, mücadele etmektir.

Halkına, devrime ve insanlığa karşı sorumluluk ve görevlerinin bilincinde olanlar susmayacaktır.

Çünkü tarihin durdurulamaz akışındaki ses susturulamaz.
Yeter'ki görevlerimizin bilincinde olalım...

FAŞİZMİN, ŞOVENİZMİN VE HER TÜRDEN GERİCİLİĞİN SALDIRILARI KARŞISINDA, DEVRİMCİLERİN, HALK AYDINLARININ, YURTSEVER DEMOKRATLARIN VE BAŞTA İŞÇİ SINIFI OLMAK ÜZERE TÜM EMEKÇİ KİTLELERİN FAŞİZME KARŞI EYLEM BİRLİĞİ İÇİN MÜCADELE, GÜNÜMÜZÜN EN TEMEL GÖREVİDİR...

PARTİZAN DEVRİMCİ HALKIN BİRLİĞİ KAVA GÜNEY

Y. Güney

Anti-faşist mücadelede başarının temel dayanağı. faşizmin sınıf içeriğinin doğru kavranmasıdır

Sınıf içeriğinin kavranması sorunu, faşizm ve faşist diktatörlük için de çok önemli bir noktadır. Faşizmin sınıfsal özü ile onun kitlesel dayanaklarının toplumsal bileşimini birbirine karıştırmak, faşizme karşı mücadeleyi karartır, zaaflara uğratır. Bugün ülkemizde, faşizme karşı mücadelede «faşist diktatörlük» tanımını gelişigüzel kullanmanın yanısıra, en büyük yanılgılardan biri de budur. Faşizmin sınıfsal özü ile kitlesel-toplumsal dayanaklarını birbirine karıştıran siyasi gruplar faşizme karşı mücadeleye ağır darbeler indirmişlerdir.

«Sekterlik, özellikle kitlelerin devrimcileşmesini olduğundan fazla, kitlelerin reformculuğun saflarını terkedişlerini olduğundan hızlı görür ve hareketin zor aşamalarını ve karmaşık görevlerini bir sıçrayışta geçmeye kalkışır. Pratikte, kitleleri yönetme metodlarının yerine çoğu zaman dar bir parti grubunun yönetme metodları konulmuştur. Kitleler ile onların örgütleri ve yönetimleri arasındaki geleneksel bağların gücü küçümsenmiş ve kitleler bu bağları hemen koparmadıkları zaman da onlara karşı onların gerici önderliğine takınıldığı kadar sert bir tavır takınılmıştır. Her ülkedeki gerçek durumun kendine has özellikleri dikkate alınmamış, taktik ve sloganlar bütün ülkeler için basmakalıp hale getirilmiştir. Güvenlerini kazanmak için kitlelerin içinde verilmesi gereken inatçı mücadele küçümsenmiştir. İşçilerin kısmi talepleri uğrundaki mücadele ve reformcu sendikalar ve faşist kitle örgütleri içinde çalışma ihmal edilmiştir.» (1)

DİMİTROV

1. FAŞİZM, FAŞİZMİN SINIF İÇERİĞİ VE FAŞİZMİN KİTLESEL TOPLUMSAL* DAYANAKLARI:

Faşizm, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağına özgü , emperyalizmin güçleri ile proletaryanın güçleri arasındaki tarihi ve uluslararası mücadelenin... ekonomik-siyasi-ideolojik vb. alanlardaki topyekün mücadelenin ürünü olan, siyasal-toplumsal bir olgudur. Bütün dünyayı ilgilendiren ve emperyalist dünya sistemini temellerinden sarsan 1917 Büyük Ekim Devrimi, emperyalist burjuvaziyi, yükselen devrim dalgası karşısında, varlığını ve çıkarlarını korumak için, daha etkin ve şimdiye dek hiç denenmemiş yönetim biçimleri aramaya yöneltmiş ve tarihi koşullar onları bu noktada zorlamıştır. «Bu uluslararası gelişmeye karşı koymak ve kapitalist sistemi, akla gelebilecek tüm araçlarla dengeye getirebilmek, saldırgan emperyalist güçlerin hedefiydi. Bu güçler, 1933 Ocağında Almanya'da faşist diktatörlüğün kurulması sonucunda demokrasinin ortadan kaldırılması ile iç ve dış politikada kaba güce yönelik keskin dönüşümlerin, bunalıma bir çıkış yolu oluşturduğu inancındaydılar.» (2) Onlar, özellikle hain ve halk düşmanı oldukları için değil, içinde bulundukları ekonomik-toplumsal-siyasal bunalımların kaçınılmaz sonucu yeni bir arayışa yönelmişlerdir. Faşist diktatörlük, esas olarak, proleter devrimine, bu doğrultuda gelişen devrimci hareketlere, uluslararası komünist hareketin o zamanki kalesi Sovyetler B.'ne, dünya proleter sosyalist hareketinin birer parçası olan ulusal kurtuluş ve devrimci halk hareketlerine karşı tarih sahnesine çıkmıştır; emperyalist sistemin genel bunalımı, emperyalistler arası çelişmelerin derinleşmesi ve dünyanın ham madde kaynakları ve

---

* Kitlesel - toplumsal deyimini, faşizmin kitle dayanaklarının toplumsal bileşimini ifade için kullanıyoruz.

nüfuz alanlarının yeniden paylaşılması zorunluğunun gündeme gelmesi, emperyalistlerin en gerici kesimlerine, özellikle de 1. paylaşım savaşından yenik çıkan emperyalistlere, egemenliklerini daha etkin biçimde sürdürecek ve yeni bir emperyalist savaşta kendilerini daha güçlü kılacak yönetim biçimlerini gerektirmiştir. İşte, kaynağını emperyalizmin oluşturduğu çağdaş gericiliğe en uygun düşen yönetim biçimi; faşist diktatörlük...

Faşist diktatörlükler, ilk önce, İtalya, Almanya, Avusturya ve Balkan Ülkelerinde ortaya çıkmışsa, bu raslantısal değildir. İtalyan ve Alman emperyalistlerini, özellikle Alman emperyalizmini diğer emperyalistlerden daha gerici ve saldırgan yapan maddi nedenler vardır. Bunun temel nedeni, kapitalist bunalımın en yoğun olduğu ve genel dünya ekonomik bunalımından en çok etkilenmiş ülkeler olmalarıdır. Komintern'in 13. oturumu, Almanya'da faşizmin kuruluşunu «sadece, Almanya'daki sınıf farklılaşmalarının bir sonucu olarak değerlendirmemiş, aynı zamanda, dünyadaki güç dengelerinde ortaya çıkan değişikliğin sonucu olarak da ele almıştır. Kapitalistler, diktatörlüklerini, artık parlamenterizmin eski yöntemleri ve burjuva demokrasisinin genel kurallarıyla yürütemez olmuşlardır. Bundan dolayı da, ülkenin içinde açık terörist diktatörlüğe yönelirken, dış politikada emperyalist savaşların doğrudan hazırlığı niteliğindeki sınırsız şovenizme kaymışlardır.»

13. oturumda faşizm, tekelci sermayenin saldırgan kesimlerinin bir girişimi olarak ele alınmış, kapitalizmin genel bunalımından kurtuluşun bir yolu, aynı zamanda komünistlere karşı, işçi sınıfına ve yeni çağın belirli güçlerine karşı bir silah olarak değerlendirmiştir. Bununla tanımlanmak istenen, faşizmin saldırgan, antikomünist ve karşı-devrimci işlevidir.» (3)

Faşist diktatörlük, burjuva diktatörlüğünün özel bir biçimidir; burjuva gericiliğinin ve gelişen karşı-devrimin en son aşamasının, emperyalist gericiliğin sistemli siyasi ifadesidir. Burjuva diktatörlüğünü bu noktaya getiren tarihi koşullara kabaca bakarsak görürüz ki:

Devrimci burjuvazi, feodal sistemi yıkıyor ve o dönem için en ileri toplum biçimini, kapitalist toplum biçimini oluşturuyor. Kapitalizmin serbest rekabetçi dönemi, burjuva demokrasisine tekabül ediyor; o demokrasi ki, sömürücü azınlık için demokrasi, sömürülen çoğunluk için diktatörlüktür. «Kapitalist toplumda özgürlük, her zaman eski Yunan Cumhuriyetlerinde olduğu gibi kalmaktadır; köle sahiplerinin özgürlüğü.» (4)

Kapitalizmin tekelci aşaması, yani emperyalist aşaması, yoğun bir siyasi gericiliğe tekabül ediyor; «siyasal gericilik her zaman emperyalizmin kendine has bir özelliğidir.» (5)

«Emperyalizm, tekellerin ve mali sermayenin egemenliğinin kurulduğu; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir.» (6)

Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşamasıdır. Üretim yoğunlaşmış ve bu yoğunlaşma sonucu ortaya çıkan tekeller serbest rekabeti ortadan kaldırmıştır. Bu, aynı zamanda, serbest rekabete tekabül eden burjuva demokrasisinin, tekellerin gelişmesine bağlı olarak, tekellerin gelişmesine ters orantılı olarak, siyasi gericilik tarafından ortadan kaldırılması anlamına da gelir. Yani tekeller gelişirken, serbest rekabet adım adım geriliyor, buna bağlı olarak siyasi gericilik adım adım gelişirken burjuva demokrasisi biçim değiştiriyor. «Emperyalizm hem dış hem iç siyasette demokrasiyi yıkmaya doğru, gericiliğe doğru mücadele eder. Bu anlamda emperyalizm söz götürmez bir biçimde genel olarak demokrasinin, bütün demokrasinin «inkarı»dır.(...) Genelinde demokrasiyi «inkar» eden emperyalizm ulusal meselede de (yani ulusal kendi kaderini tayin etme) demokrasiyi «inkar» eder; demokrasiyi yıkmaya bakar.» (7)

Faşizmin siyasal ve sınfsal içeriğinin kavranması, Leninist emperyalizm ve devrim teorilerini kavramadan mümkün değildir. Çünkü faşizm, yalnız başına emperyalizm çağına özgü değil, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağına özgü bir olgudur.

«Kapitalizm genel bunalımından ve uluslararası sınıf savaşımı diyalektiğinden ayrı ola-

rak faşizm olgusunu açıklamak, tarihsel açıdan olanaklı değildir. Faşizm, öncelikle çağı belirleyen güçlere —işçi sınıfı, komünist partiler ve Sovyetler Birliği— karşı, bir karşı-devrimdir. Varoluşu rastlantı değildir. Emperyalizmin özünden fışkırmıştır. Tekelci kapitalizm, faşizmle, kendine bir «çıkış yolu» aramıştır. Bu gerçek, tekelci kapitalizmin ekonomisiyle, emperyalizmin her türlü politik ve ideolojik görüngülleriyle tanıtlanmıştır. Faşizmin kökleri işte bu toplumsal ve ekonomik temelde yatmakta ve onun sınıfsal niteliğini bu etkenler belirlemektedir.» (8)

917 Ekim Devrimiyle yeni bir çağ başlıyor; emperyalizm ve proletarya devrimleri çağı... bu tarihi olay, proletarya diktatörlüğünü hayal olmaktan çıkartıyor. Emperyalist sistem temellerinden sarsılmıştır; ölümcül bir yara almıştır. Marks'ın ve Lenin'in proletarya diktatörlüğü teorisi hayata geçirilmiştir. Burjuva diktatörlüğünün, burjuva düzeninin yıkılmazlığı efsanesi artık geçersizdir. Yeni bir sistem, bütün ezilen sınıfların örnek alacağı bir sistem, sosyalist bir sistem ortaya çıkmıştır. Buna karşı, ulusal ve uluslararası planda faşizm, «malı-sermayenin en gerici kesimlerinin, tarihin çarkını geri döndürmek amacıyla başvurdukları bir deneydir. İşçi sınıfının anti-faşist savaşımı için faşizmin anti-komünist, gerici ve halk düşmanı işlevlerle donatılmış olduğu» (9) bilinmelidir.

Kapitalizmin genel bir bunalımının devrimci gelişmelere yolaçacağı korku ve telaşına kapılan emperyalist burjuvazinin, yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde de işbilikçi burjuvazi ve gerici ortaklarının, istedikleri an faşist diktatörlüğü kurmaları mümkün müdür?

Değildir...

Nasıl ki devrimin belirleyici koşulları varsa, karşı-devrimin ve onun yönetim biçimlerinin oluşmasının da belirli koşulları vardır ve bu sonuca ulaşmak için belirleyici koşulların biraraya gelmesi gerekir.

«...devrim olabilmesi için, sömürülen ve ezilen yığınların, eskiden olduğu gibi yaşamanın olanaksız olduğu bilincine varmaları ve değişiklik istemeleri yetmez.» (10)

Faşist diktatörlüğün oluşturulması için de, sömüren ve ezen sınıfların, eskiden olduğu gibi, eski yöntemlerle yönetimi sürdüremeyeceklerinin bilincine varmaları ve değişiklik istemeleri yetmez.

Devrimin olması için, sömürücülerin eskiden olduğu gibi yaşayamaz ve hükümeti yürütemez duruma düşmeleri gerekir.» (11)

Bu nokta, hem devrimci mücadelenin hem de karşı-devrimin yeni biçimlerinin gerçekleşmesi açısından önemli koşullardan biridir. «...sömürücülerin eskiden olduğu gibi yaşayamaz» olmaları «ve hükümeti yürütemez duruma düşmeleri» sonucu, gelişen halk haraketlerini, devrimci hareketleri bastıracak nitelikte yeni bir yönetim biçimi arayacakları açıktır. Aynı zamanda, sömürülen ve ezilenler de kendi sınıf çıkarlarını uygun yeni bir yönetim ve düzen biçimi isteyeceklerdir. Sömürenler, sınıfsal öz itibariyle aynı, biçimde değişik ve daha etkin bir baskı aracı -devlet biçimi- ararken, ezilen ve sömürülenlerin de, öz ve biçimi ile yeni bir düzen ve bu düzene uygun kurumlar isterler. Ve hayat onlara dileklerinin gerçekleşmesi için şiddetin ebeliğine gerek olduğunu öğretir. Karşıt ve uzlaşmaz nitelikteki isteklerin hayata geçirilmek istenmesi sırasında, sınıf mücadelesinin gelişiminin belli bir aşamasında, güç dengesi kim yararına bozulursa, o dileğini ya da dileğine en yakını gerçekleştirebilir. Güçler birbirini altedecek durumda değil de, geçici de olsa mücadele dengede ise, belli bir süre, ne devrim ne de karşı-devrim zafer kazanır. Bu denge uzun bir zamanı da kapsayabilir. Barışçı ya da savaşçı, [barış da savaşın bir biçimidir] uzun ya da kısa da olsa, bu durum geçicidir. Er ya da geç, taraflardan biri ağır basacak, ya devrim ya da karşı-devrim kazanacaktır. Ya da güçler, ağırlıkları oranında ödünler alacak-verecek ve geçici bir uzlaşma sağlanacaktır. Yani devrim gerçekleşmeyecek, fakat karşı-devrim de dilediği biçime ulaşamayacaktır. Ezilenler çok ileri düzeyde haklar elde edecekler, fakat asıl hedeflerine ulaşamayacaktır. Ya da devlet, geçici olarak bağımsız ve «sınıflar üstü» bir görünüm kazanacaktır.

«Devlet, sınıf karşıtlıklarını frenleme gereksiniminden doğduğuna, ama aynı zamanda, bu sınıfların çatışması ortamında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, ekonomik bakımdan egemen olan ve bunun sayesinde siyasal bakımdan da egemen sınıf durumuna ge-

len ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir... «Antik devletle feodal devlet kölelerle serflerin sömürülmesi organı oldular; ama yalnızca onlar değil, «modern temsili devlet de, ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesi aletidir. Bununla birlikte istisna olarak, savaşım durumundaki sınıfların denge tutmaya çok yaklaştıkları öyle bazı dönemler olur ki, devlet gücü, sözde aracı olarak, bir zaman için bu sınıflara karşı belirli bir bağımsızlık durumunu korur».... Yani, 17. ve 18. Yüzyılların mutlak hükümdarlıkları gibi, Fransa'da Birinci ve İkinci İmparatorluğun Bonapartizmi gibi, Almanya'da Bismarck gibi.

Buna, Sovyetlerin, küçük-burjuva demokratlar tarafından yönetilmeleri nedeniyle henüz güçsüz, buna karşılık burjuvazinin de Sovyetleri dağıtmak için henüz yeterince güçlü olmadığı bir anda, devrimci proletaryayı ezmeye başladıktan sonra, Cumhuriyetçi Rusya'daki Kerenski hükümeti gibi diye ekliyeceğiz.» (12)

Devam edelim.

«Ancak 'aşağıdakilerin' eski tarzda yaşamak istemedikleri ve 'yukardakilerin' de eski tarzda yaşayamadıkları durumdadır ki, ancak bu durumdadır ki, devrim başarıya ulaşabilir. Bu gerçeği başka biçimde şöyle ifade edebiliriz: (sömürüleni de, sömüreni de etkileyen) bir ulusal bunalım olmadan devrim olanaksızdır. Böylece bir devrimin olabilmesi için, ilkin, işçilerin çoğunluğunun (hiç değilse, bilinçlenmiş olan ve aklı eren, siyasal bakımdan etkin işçilerin çoğunluğunun) devrimin gereğini tam olarak anlamış olmaları ve devrim uğruna hayatlarını feda etmeye hazır olmaları gerekir; bundan başka yönetici sınıfların, en geri yığınları bile siyasal hayata sürükleyen, hükümeti zayıf düşüren ve devrimcilerin onu devirmesini mümkün kılan bir hükümet bunalımından gelmekte olması gerekir.» (13)

Sömürüleni de, sömüreni de etkileyen bir ulusal bunalım,

'aşağıdakilerin' eski tarzda yaşamak istemedikleri,

'yukardakilerin' eski tarzda yaşayamadıkları,

eskiden olduğu gibi hükümeti yürütemez oldukları durum,

devrim durumudur.

Böyle bir durumda:

Belirleyici olan proletaryanın devrimci partisidir.

«Bazı yoldaşlar, devrimci bunalım olduğu bir anda, burjuvazi çaresiz bir durumda bulunmalıdır; dolayısıyla burjuvazinin sonu, önceden belirlenmiştir, devrimin zaferi, bu yüzden, sağlanmış, güven altına alınmıştır ve şu halde, kendilerine, bir tek, burjuvazinin düşüşünü beklemek ve görkemli kararlarını kaleme almak kalıyor diye düşünüyorlar. Bu çok büyük, ağır bir yanılmadır. Devrimin zaferi hiç bir zaman kendiliğinden gelmez. Onu hazırlamak ve ele geçirmek, kazanmak gerekir. Ve onu hazırlayabilecek ve kazanabilecek olan da yalnız, kuvvetli bir devrimci proletarya partisidir. Öyle zamanlar olur ki, durum, devrimci bir durumdur, burjuvazinin iktidarı temellerine kadar sarsılmıştır, ama gene de devrimin zaferi gelmez, çünkü proletaryanın devrimci bir partisi, yığınları arkasından sürükleyecek ve iktidarı alacak kadar güçlü ve yetkesi olan bir parti yoktur. Bu gibi «durumların» meydana gelmeyeceğini sanmak mantıksızlıktır.» (14)

Görüleceği gibi, devrimde objektif koşulların uygun düşmesi halinde, belirleyici olan proletaryanın devrimci partisi ve yığınların mücadelesidir. Karşı-devrim dalgasının kabardığı bir dönemde de, faşist diktatörlüğün kurulması ya da kurulamaması, diğer etkenlerin yanısıra başta işçi sınıfı olmak üzere, emekçi kitlelerin mücadelesinin güçlülüğü ya da zayıflığına bağlıdır. Yalnız, faşizmin zaferini «...yalnızca, işçi sınıfının zayıflığının işareti olarak, ve faşizme yolu açan sosyal-demokrasinin işçi sınıfına karşı ihanetlerinin sonucu olarak düşünmemek gerekir. Bunu aynı zamanda, burjuvazinin zayıflığının işareti, burjuvazinin artık eski parlamentarizm yöntemleri ile, burjuva demokrasisi yöntemleri ile, iktidar eyleyebilecek durumda olmadığını gösteren bir işaret saymak gerekir, burjuvaziyi, iç politikasında terörcü hükümet yön-yöntemlerine başvurmaya zorlayan budur; faşizmin zaferini, ayrıca, burjuvazinin artık barışçı bir dış politika temeline dayanarak güncel duruma bir çıkış yolu bulabilecek güçte olmadığını

gerçekleyen bir işaret olarak kabul etmek gerekir, burjuvaziyi bir savaş politikasına başvurmaya zorlayan da budur.» (15)

Proletarya diktatörlüğü, Paris Komününde cenin iken, 917 Ekim Devrimiyle ilk kez Rusya'da tarih sahnesine çıkmıştır; o güne dek, değişen bütün toplum biçimlerinde, sömürücü sınıflardan biri alaşağı edilmiş, bir başka sömürücü sınıf siyasi iktidarı almıştır. Ekim Devriminde ise, ilk kez, o güne dek sömürülen ve ezilen sınıflar, işçiler ve emekçi kitleler iktidarı ele geçirdiler. Proletarya devrimi ve proletarya diktatörlüğü ile karşı-devrim ve faşist diktatörlük olgusu arasında, neden-sonuç ilişkileri açısından diyalektik bir bağ vardır.

Lenin'e göre;

«Proletarya diktatörlüğü, emekçilerin öncüsü proletarya ile emekçilerin proleter olmayan çok sayıdaki tabakası arasındaki (küçük-burjuvazi, küçük patronlar, köylülük, aydınlar, vb.) ya da bu tabakaların çoğunluğu arasındaki sınıf ittifakının özel bir biçimidir; bu ittifak, sermaye ye karşı yönelmiş, sermayenin tam yıkılışını, burjuvazinin direncinin ve canlanma çabalarının tamamiyle ezilmesini hedef almış, sosyalizmin kesin kuruluşunu ve sağlamlaştırılmasını amaçlamış bir ittifaktır.» (16)

Proletarya diktatörlüğünün yönetimi konusunda Lenin şöyle der:

«Latince, bilimsel, tarihsel ve felsefi bir deyim olan proletarya diktatörlüğünün, daha basit bir dile çevrildiğinde anlamı şudur; emekçilerin ve sömürülenlerin bütün kitlesini, sermayenin boyunduruğunun yıkılması mücadelesinde, yıkılış sırasında; zaferin korunması ve sağlamlaştırılması mücadelesinde; sınıfların tamamıyla ortadan kaldırılması için verilen bir mücadelede, yalnız belirli bir sınıf —kent işçileri, ve genel olarak, fabrika işçileri, sanayi işçileri— yönetebilir.» (17)

Açıkça görüleceği gibi, proletarya diktatörlüğü,

sanayi proletaryasının öncülüğündeki proletaryanın,

küçük-burjuvazi, küçük patronlar, köylülük, aydınlar vb. ile,

ittifak temeline dayalı,

Proletaryanın devrimci partisinin yolgöstericiliğinde,

sermayenin tam devrilmesini ve

sosyalizmin kesin olarak kurulmasını ve sağlamlaşmasını,

amaçlayan bir yönetim biçimidir.

Sınıfların tamamıyla ortadan kaldırılması, proletarya diktatörlüğünün nihai amacıdır; sınıfların ortadan kaldırılması, aynı zamanda, önce proletaryanın kendi varlığını, sınıfları ortadan kaldırması ve sonra da diktatörlüğünü söndürmesidir.

Burada, üzerinde önemle durulması gereken bir nokta, proletarya diktatörlüğünün kendi içinde geçireceği değişim ve aşamaların kavranması sorunudur. Proletarya diktatörlüğünün sınıfsal özü ile toplumsal dayanaklarını birbirine karıştırmamak gerekir. Bu nokta kavranmazsa, bize şöyle bir soru yöneltilebilir:

Denebilir ki,

küçük-burjuvazi, küçük patronlar ve köylülük,

sınıfların tam olarak ortadan kaldırılmasını mı amaçlıyorlar?

Onların, aynı sınıf özelliklerini taşıdıkları sürece, böyle bir dilekleri olamaz. Ancak proletarya diktatörlüğü, onları uzun bir süreç içersinde şu ya da bu yolla değiştirmeyi başarabilirse, onları proletarya diktatörlüğünün temel hedefleri doğrultusunda biçimleyebilirse, bu sözkonusu olabilir. Bu görevi başaramıyorsa, zaten kendi varlığı da, proletarya diktatörlüğü de tehlikededir. Bugün Sovyetler Birliği'nde, Doğu Avrupa ülkelerinde ve Çin'de gördüğümüz gibi, geriye dönüş kaçınılmaz olur. Bu sorun, konumuz dışına taştığı için üzerinde durmayacağız.

Sınıf içeriğinin kavranması sorunu, faşizm ve faşist diktatörlük için de çok önemli bir noktadır. Faşizmin sınıfsal özü ile onun kitlesel dayanaklarının toplumsal bileşimini birbirine karıştırmak, faşizme karşı mücadeleyi karartır, zaaflara uğratır. Bugün ülkemizde, faşizme karşı mücadelede «faşist diktatörlük» tanımını gelişigüzel kullanmanın yanısıra en büyük yanılgılardan biri de budur. Faşizmin sınıfsal özü ile kitlesel-toplumsal dayanaklarını bir-

birine karıştıran siyasi gruplar faşizme karşı mücadeleye ağır darbeler indirmişlerdir.

Faşist diktatörlük, emperyalist kapitalist ülkelerde, tekelci burjuvazinin en şoven, en gerici kesiminin, başta proletarya olmak üzere, emekçi kitleler, orta sınıflar, küçük burjuvazi ve aydınlar üzerindeki en kanlı, en zorba diktatörlüğüdür. Komintern, faşist diktatörlüğü şöyle tanımlar:

«...finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğü...» (18)

Proletarya diktatörlüğünün yönetici gücü sanayi proletaryasıdır; proletarya diktatörlüğünün içeriğini belirleyen proletaryanın ideolojisi, siyaseti, örgütsel anlayışı, toplumsal-ekonomik anlayışıdır.

Faşist diktatörlüğün yönetici gücü ise, emperyalist ülkelerde emperyalist burjuvazinin en gerici kesimidir; yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde de emperyalizme, özellikle de en gerici emperyalistlere bağlı işbirlikçilerinin yönlendiriciliği sözkonusudur.

«Komünist Enternasyonal, Alman burjuvazisinin kendi iktidarını kurması sırasında değişik gruplar arasında yöntemden doğan görüş farklılıklarının bulunduğunu göstermiştir. Varga'nın kanıtlarına göre, özellikle ağır sanayi tekelleri, hiç bir sınır tanımayan bir diktatörlük kurulmasını zorlarlarken, tüketim sanayii ve ticari kesime egemen tekeller, o zamana değin uygulayageldikleri baskı yöntemlerinden ayrılmak istememişlerdir.

Bir yanda derinleşen ekonomik ve politik bunalım, öte yanda kitlelerin artan devrimci bilinci sonucunda, faşist yöntemlere yönelen tekelci kapitalizmin en saldırgan kesimleri isteklerine kavuşmuşlardır. Bunlar «kapitalist yoldan bunalımdan çıkmayı ve kendi özel çıkarları doğrultusunda proletaryayı zalimce baskı altına almayı» denemişlerdir. Sosyal-demokrasiden yana bir bölük Alman burjuva ise, «bu zalim uygulamanın, tekelci kapitalizmin tek yolu olup olmadığını tartışmış ve kendi özel çıkarlarından, ağır sanayinin çıkarları uğruna feda edilip edilmemesi yönünde kararsız kalmıştır.»

Bu tür tahliller Komünist Enternasyonali, faşizm tehlikesinin aslında büyük sermayeden değil, tekelci sermayenin en saldırgan kesimlerinden kaynaklandığı görüşüne götürmüştür. Bu tekel kesimleri ülkedeki çelişkileri açık terörle çözmede, işçi sınıfı ve onun devrimci partisi ile diğer ilerici güçleri sindirmede ve özellikle Sovyetler Birliği'ne karşı genişleme emellerini gerçekleştirmede tek yol olarak faşist diktatörlüğün kuruluşunu görmüşlerdir.» (19)

Emperyalizm, kapitalizmin ve genel olarak kapitalistlerin egemenliğini değil, mali-sermayenin egemenliğini ifade eder. Faşizm ve faşist diktatörlük, sınıfsal öz bakımından mali-sermayeye dayanmakla birlikte, en gerici, en saldırgan kesiminin ideolojisi ve yönetim biçimidir. Faşizmin sınıfsal niteliği ve faşist kitle eylemlerinin sınıfsal yapılarını ve bileşimlerini birbirlerine karıştırmamak gerekir.

«Faşizmin, mali-sermayenin en saldırgan kesimlerinin açık diktatörlüğü olarak saptanmasından sonra bir başka nokta daha belirmiştir: «Faşizm, tekelci sermayeye kitle tabanı oluşturmak amacıyla küçük burjuvaziye güven vermekle işe başlamaktadır. Küçük-burjuvazi içinde ilk anda kitle tabanı sağladıktan sonra, faşizm, bu kez köylülere, küçük esnafa, memurlara ve özellikle büyük kentlerdeki hiç bir sınıfa girmeyen öğelere —lümpen proletaryaya, Y.G.— yönelmektedir. İşçi sınıfı içine sızma yönünde de büyük ölçüde isteklidir.» (20)

Yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde de faşist diktatörlük, özü bakımından emperyalist burjuvazinin çıkarlarının korunmasına hizmet eder. Bu nedenle, yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde faşizm, bir bütün olarak egemen sınıfların değil, emperyalizme en bağımlı burjuvaların ve çıkarlarını onların varlığında gören gerici ortaklarının yönlendiriciliğinde, emperyalizmin çıkarlarını temel alır. İşbirlikçi burjuvazi, en bağımlı olduğu emperyalizmin çıkarlarını öne çıkarmak zorundadır. Kendi çıkarları emperyalizmin çıkarlarına bağlıdır. Çünkü «Mali sermaye, ekonomik ve uluslararası ilişkilerde o denli önemli ve büyük bir güçtür ki, siyasal anlamda tam bağımsızlığa sahip devletlere bile boyun eğdirebilir; zaten eğdirmektedir de. (...) Ama, kuşku yok ki, mali sermayeye en büyük «rahatlığı», en büyük üstünlükleri sağlayan şey, o boyuneğmiş bulunan halkların ve ülkelerin siya-

sal bağımsızlıklarını da yitirmekte olmasıdır.» (21)

Bir ülkenin siyasal bağımsızlığını adım adım yitirmesi ne anlama gelir?

Herşeyden önce, o ülkenin, ekonomik ve mali açıdan emperyalizme bağımlılığının en yoğun noktaya ulaştığı, emperyalist «yardım» olmaksızın içine düştüğü ekonomik-toplumsal-siyasal bunalımdan çıkamadığı anlaşılır. Bunalımın ana nedenlerine bakılırsa, görülür ki, yaratıcısı bel bağlanan emperyalist «yardım»lardır. «Yardım» arttıkça, bunalım derinleşir, çözüm güçleşir. «Yardım»sız yürümesi de olanaksızdır. Çünkü bütün ekonomisini buna göre biçimlemiştir. Emperyalizmin «yardım»ı, eroin satıcısının, insanları eroine alıştırmasına ve bu alışkanlık temelinde kendini ayakta tutmasına benzer. Böylesine bir çıkmaz içine girmiş bir ülkenin siyasal bağımsızlığı biçimseldir. Böyle bir ülkede egemen siyaset, o ülkenin egemen sınıflarının çıkarlarını koruyan ve onların çıkarlarını temel alan bir siyaset olmaktan çok, o ülkenin egemenlerini de pençesi altına almış olan emperyalistlerin çıkarlarını koruyan bir siyasettir. Bu siyaseti belirleyen de ekonomik ve mali bağımlılık koşullarıdır. Yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde, devletin siyasi yönetim biçimini daha da gericileştiren ve faşistleştiren temel neden budur. Sermaye girdiği her ülkeye kendi yasalarını da beraberinde götürür. Sermaye ihracı, aynı zamanda faşizmin, ideolojik-siyasi ve toplumsal tohumlarının da ihracıdır.

Yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde, faşist diktatörlükler, birinci derecede emperyalizmin, ikinci derecede de işbirlikçilerinin çıkarlarını temel alır. Faşizmden çıkar uman küçük-burjuvazinin bir kesimi, köylülüğün bir kesimi, orta sınıfların bir kesimi, lümpen proletarya, hatta sınıf bilincine varmamış, siyasi olarak geri proletarya, faşizmin kitlesel dayanaklarını oluştururlar.

«Faşizmin gelişmesi ve faşist diktatörlük, ülkelerin tarihi, sosyal ve iktisadi şartlarına, milli özelliklerine ve uluslararası durumlarına göre, çeşitli ülkelerde çeşitli biçimlere bürünür.» (22) Bunun yanısıra, bir ülkedeki faşizmin gelişmesi ve faşist diktatörlüğün niteliği, tüm dünyada gelişen siyasal-toplumsal-ekonomik ilişkiler ve çelişkilere de sıkı sıkıya bağlıdır. Özellikle yarı-sömürge ülkelerde faşizmin gelişmesi ve faşist diktatörlük, emperyalistler arası çelişmelere de sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü emperyalistler arası rekabet, rakipleri birbirlerinin kaynaklarını kurutmaya yöneltir.

Lenin der ki:

«Ekonomik olarak, emperyalizm tekelci kapitalizmdir.

Tam tekele sahip olabilmek için, bütün rekabetin yokedilmesi gerekir ve sadece iç pazarda (belli bir devletin) değil aynı zamanda dış pazarlarda, bütün dünyada yokedilmesi gerekir. 'Finans kapital çağında' yabancı bir ülkede dahi rekabeti yoketmek ekonomik olarak mümkün müdür? Elbette mümkündür. Bu rakibin mali bağımlılığı yoluyla ve onun hammadde kaynaklarına ve sonunda bütün işletmelerine el koyulması yoluyla yapılmaktadır.» (23)

Emperyalist ülkelerde, faşist diktatörlük, emperyalist burjuvazinin en gerici kesimlerinin çıkarlarını doğrudan savunmayı temel alırken, yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde, varlığı ve gelişmesi emperyalistlere bağlı işbirlikçiler aracılığıyla, yine emperyalizmin, özellikle de en gerici ve saldırgan emperyalistlerin çıkarları savunulur. Sonuç bakımından, faşist diktatörlük, ister emperyalist ülkelerde olsun, ister yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde olsun, temel olarak emperyalizmin çıkarlarını savunur ve bu doğrultuda kendini biçimler.

Özetlersek:

Faşizm ile emperyalizm arasında sistemli bir ilişki vardır.

Faşizm, emperyalizm ve proletarya devrimleri çağına özgü bir olgudur.

Faşizm, en gerici emperyalist burjuvazinin ideolojisi ve siyasetini ifade eder.

Faşizm, ulusal ve uluslararası planda, azgınlaşmış karşı-devrimdir. Çünkü faşizm, emperyalizmin ve emperyalizme bağımlı ülkelerin içine düştükleri genel ekonomik-toplumsal bunalımın ağır yükünü, özellikle sömürge, yarı-sömürge ve bağımlı ülke halklarının sırtına yıkmanın bir aracı olarak, açık gelişmesini yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde göstermektedir.

«Pazarların, hammadde kaynaklarının ve nüfuz sahalarının yeniden paylaşımıyla buhrandan çıkış yolu arayan burjuvazi (emperyalist burjuvazi - Y.G.) yoğun bir şekilde yeni bir savaş hazırlığı içindedir. Silahlanma hummalı bir şekilde artmakta, ekonomi savaş görevleri için donatılmakta, işçiler için yeni askeri zindanlar kurulmaktadır vs.

Burjuvazinin iktisadi ilerleyişi ve savaş hazırlıkları, geniş emekçi kitlelerin gittikçe güçlenen direnişine yol açıyor. Birçok ülkede gittikçe büyüyen işçi kitleleri, Komünist Partilerin önderliğinde, devrimci mücadele yolunu seçiyor.

Bu şartlar altında burjuvazi (özellikle iki süper devletin emperyalist burjuvazisi - Y.G.) emekçi kitleleri soymak ve savaş hazırlığı siyasetini daha iyi sürdürebilmek için bütün ülkelerde diktatörlüğünü daha kuvvetlendiriyor ve demokratik hak ve hürriyetlerin son kalıntılarını da yok ederek burjuva diktatörlüğünün faşist şekline daha sık başvuruyor. Faşizmin esas görevi, proletaryanın sınıf örgütlerinin ezilmesi, devrimci proleter öncünün maddi olarak yokedilmesi, bir terör rejiminin, kanunsuzluk rejiminin ve milyonlarca emekçi için karanlık bir kölelik rejiminin kurulmasıdır.

Burjuvazinin en emperyalist ve en şoven unsurlarının temsilcisi olan faşizm, dünyanın yeniden paylaşımıyla buhrandan bir çıkış yolu aramakta ve milliyetçi veya ırkçı kışkırtmayla geniş kitleleri aldatmaya, birbirine düşürmeye ve yeni bir emperyalist savaş çıkartmaya uğraşmaktadır.» (24)

(Devam Edecek)

Gelecek Yazı: **[Devletin faşistleştirilmesi ve faşizme karşı mücadelede görevlerimiz.]**

Notlar:

1. Dimitrov, Savaşa ve Faşizme Karşı Birleşik Cephe, Aydınlık Y., s. 133-134.
2. E. Lewerenz, Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili, Sol Y., s. 24.
3. Age., s. 45.
4. Lenin, Marks-Engels-Marksizm, Sol Y., s. 402.
5. Age., s. 358.
6. Lenin, Emperyalizm, Sol Y., s. 108.
7. Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü ve Em. Ekonomizm, Koral Y., s. 43.
8. E. Lewerenz, KEFT, s. 151.
9. Age., s. 150.
10. Lenin'den aktaran Stalin, Leninizmin Sorunları, Sol Y., s. 37.
11. Age., s. 37.
12. Lenin, Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Y., 5. Baskı, s. 22-23.
13. Lenin'den aktaran Stalin, Leninizmin Sorunları, s. 37.
14. Age., s. 533-534.
15. Age., s. 530.
16. Lenin'den aktaran Stalin, Age, s. 105.
17. Age., s. 106.
18. Dimitrov, SFKBC, s. 64.
19. E. Lewerenz, KEFT, s. 37-38.
20. Age., s. 62.
21. Lenin, Emperyalizm, Sol Y., s. 99.
22. Dimitrov, SFKBC, s. 64.
23. Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü, s. 44.
24. Dimitrov, SFKBC, s. 41.

N. Behram

Muhalefetteki reformizmin «mavi gömleği» hükümet sürecinde «mavi bere» biçiminde somutlaştı. Bu, aynı zamanda, devrim kuramının reformizme ilişkin tespitlerinin hayat içinde bir doğrulanmasıdır.

BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜ, HÜKÜMET OLAN REFORMİST GÜÇLERLE YAKINLAŞIP, BİR YANDAN REFORMİZMİ «DEVLETLEŞTİRMEYE» KOYULMUŞ; BİR YANDAN İSE DEVLETİN SİYASİ REJİM BİÇİMİNİ, REFORMİZMİN KOLTUK DESTEĞİYLE, ANTİ-DEMOKRATİK, GERİCİ HALİNDEN; YARI-FAŞİST DİKTATÖRLÜK OLARAK AZGINLAŞTIRMIŞTIR.

Faşizmin egemenlik kurma yolundaki mücadelesinin yoğunlaştığı bir süreci ifade eden yarı-faşist diktatörlüğe karşı, anti-faşist mücadeledeki en ufak yanılgılar bile, büyük zararlara gebedir

DEVLETİN SİYASİ REJİM BİÇİMİNİ HER DÖNEMDE «FAŞİST DİKTATÖRLÜK» OLARAK NİTELEYEN ANLAYIŞ, KENDİNE «SERTLEŞEN FAŞİST DİKTATÖRLÜK» «YUMUŞAYAN FAŞİST DİKTATÖRLÜK» GİBİ SAÇMA SAPAN TANIMLAR ARAMAKTADIR. FAŞİST DİKTATÖRLÜK, BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN BİR SİYASİ REJİM BİÇİMİ, FAŞİZMİN DEVLETE TAM EGEMENLİK BİÇİMİDİR VE FAKAT FAŞİST DİKTATÖRLÜK, BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN TEK SİYASİ REJİM BİÇİMİ DEĞİLDİR. FAŞİST DİKTATÖRLÜĞÜ, BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN TEK SİYASİ REJİM BİÇİMİ SAYMAK, SONUÇ OLARAK SÜREKLİ FAŞİZM ANLAYIŞININ BİR İFADESİDİR. BU ANLAYIŞ İSE GEREK EMPERYALISTLER ARASI, GEREK EGEMEN GÜÇLER ARASI, GEREKSE EGEMEN GÜÇLERLE HALK GÜÇLERİ ARASI VE HALK GÜÇLERİ ARASINDAKİ ÇELİŞKİLER BÜTÜNÜNÜ SAĞLIKLI BİR TARZDA ÇÖZÜMLEYEMEDİKLERİNDEN, ANTİ-FAŞİST MÜCADELE AÇISINDAN EN KÜÇÜK BİRİKİMİN BİLE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKİRKEN, BİR YANDAN YANLIŞ ÇÖZÜMLERİNİN SONUCU OLARAK ANTİ-FAŞİST MÜCADELE ANLAYIŞINI BULANIKLAŞTIRMAKTA, BİR YANDAN DEVRİM MÜCADELESİNİ SEKTEYE UĞRATMAKTA, BİR YANDAN İSE YENİ BÖLÜNME VE PARÇALANMALARA KAYNAKLIK ETMEKTEDİRLER.

«Bir sorun ancak bütün yönleri, bütün bağlantıları ve bütün belirleyici ögeleri saptanıp incelendiği zaman tümüyle anlaşılabilir.» (Lenin) Bir sorun bütün boyutlarıyla ve derinlemesine anlaşılmadan çözümü yada en azından çözümü doğrultusunda sağlıklı bir mücadele mümkün olabilir mi?

Bugün yurdumuzdaki son gelişmeler, gerek yerli gericiliğin iç çelişmelerinin seyri ve vardığı (ve varacağı) boyutlar açısından, gerek yerli gericilikle halk güçleri arasındaki çelişkiler açısından, gerekse çalişkilerin uluslararası boyutu (emperyalist dünya içindeki çelişkiler bütünü) açısından değerlendirilmelidir. Esas ve tayin edici olan elbetteki halk güçleri ile egemen güçler arasındaki çelişkilerin doğru tespitidir. Ve fakat, halk güçlerinin mücadeledeki kuvveti, nasıl ki halk güçleri arasındaki çelişmelerin olumlu bir

çözümünü ve buna bağlı olarak halk güçlerinin birliğinin sağlanmasını gerektiriyorsa, yerli gericiliğin iç çelişmeleri, yerel ve uluslararası boyutlarıyla bu çelişmelerin kaynakları ve bu çelişmelerin seyrinin (çeşitli süreçlerde kazandığı özelliklerin) doğru tespiti de, mücadelenin sağlıklı gelişimi için son derece önemli bir anlama haizdir.

Emperyalistler dünya bunalımının yükünü, dünya emekçilerinin, özellikle de sömürge, yarısömürgé ve bağımlı ülkelerin proletaryasının ve emekçi halklarının sırtına yıkmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde emperyalizmin işbirlikçisi ve çıkar bekçisi olan burjuva diktatörlükleri, daha da gericileşmektedirler. Onların siyasi gericiliğinin en zorba, en kanlı biçimi faşist diktatörlüktür.

Emperyalistler arası çelişmeler, özellikle iki süper devlet arasında dünyanın yeniden paylaşım tepişmesi, dünyanın çeşitli bölgelerindeki yeni gelişim ve girişimler, İran'daki gelişmeler, Afganistan'daki Sovyet yanlısı cunta, Vietnam'ın Sovyet güdümüyle Kamboçya'yı işgali, ABD emperyalizmini zor durumda bırakmıştır. Ülkemizde siyasi gelişmeleri değerlendirirken bu ve benzeri dünya sorunlarının da gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Sözgelimi, yeni boyutlar kazanarak gelişen İran'daki olaylara ilişkin olarak ABD Türkiye'de nasıl bir ortam arzu etmektedir? Son istekleri («üslerin kuvvetlendirilmesi» isteği vb.) göz önüne alınırsa bu anlaşılabilir.

Ülkemizdeki son gelişmelerle (özellikle CHP'nin hükümet olmasından sonra hızlanan iç gelişmenin dışa vurmasıyla) devletin siyasi rejim biçimi daha da gericileşmiş ve anti-demokratik, gerici niteliği, yarı-faşist bir karekter kazanmıştır.

CHP, muhalefette iken, orta burjuvazinin üst kesimi ile, özellikle Avrupalı emperyalistlerin işbirlikçisi niteliğinde olan burjuvazinin ortak yönetiminde, reformizmin demagojisi ile gözü boyanmış geniş emekçi kitlelerin, burjuva, küçük-burjuva aydınların desteğine sahip bir partiydi. Uzlaşmacı karakteri gerek yönetiminin oluşmasında, gerekse kitle desteğinin toplumsal bileşiminde açıkça görülmekteydi. İktidar CHP'yi, özellikle de yönetimini daha da gericileştirdi.

Bugün CHP'nin geldiği nokta, AP ile mücadeleyi AP'leşerek, MHP ile mücadeleyi MHP'leşerek verme noktasıdır. Bu, tek partide AP'nin ve MHP'nin görevlerini yüklenme özleminin, egemen sınıfların, iç gericiliğin tek partisi olma isteğinin ifadesidir.

«Faşizme de, Komünizme de karşı olma» sloganı, CHP'nin iktidar sürecinde, faşizme karşı olmayı giderek biçimselleştirmiş, komünizme karşı olmasının ise niteliksel anlamını dışa vurmuştur. Bu, reformizmin doğası gereği bir seyirdir. Onun bu seyirde, bu noktaya gelmesine yol veren, ilk başta kendi niteliğidir.

CHP'nin AP ve MHP ile yaşadığı çelişki, CHP'nin hükümet olma sürecinde (doğası ve gerek yerel, gerekse emperyalist dünyanın şartları) onu AP ve MHP ile nitelik yakınlaşmasına itmiş, aralarındaki çelişkiyi belli oranda biçimsel kılmıştır. Bugün devlet katlarından temizlenen MHP'liler yerine AP'lileşmiş CHP'liler gelmektedir.

Emperyalizmin özellikle ABD emperyalizminin has temsilcisi olan MHP ve AP, CHP'nin AP'lileşmesinde etkin bir rol oynamıştır.

Bir yandan devrimcilerin kitlelerle bütünleşmesinin önüne terör barikatları oluşturmak, bir yandan devrimcilerin ve kitlelerin ileri unsurlarına yönelik cinayet ve katliamlar düzenlemek için geliştirilip, güçlendirilen MHP, bir yandan da CHP'ye bir tehdit unsuru görünümüyle, CHP'nin «faşizme de komünizme de karşı olma yanını» baskı tedbirleri - sıkıyönetim vs. ile ustaca yönlendirmiş ve onu devletin siyasi rejim biçiminin daha da faşistleştirilmesinin —esasta komünizme karşı olmasının— desteği yapmıştır. CHP'nin AP ve MHP'leşmesinde burjuva diktatörlüğü (ve dolayısıyla emperyalizmin) son derece önemli sosyal - ekonomik - siyasi çıkar hesapları yatmaktadır.

Özellikle MHP bu açıdan, MHP olarak iktidara gelmeden de, iktidarı MHP'lileştirerek, emperyalizmin bu çıkar hesaplarına hayatiyet kazandırmaktadır. Bu da faşizmin (Dimitrov'un belirttiği gibi) özellikle de reformist destekle yukardan aşağı yerleşmesine ilişkin kuramı doğrulamaktadır.

Anti-komünist mücadelede, buhranın yükünü kitlelerin sırtına yıkmada, kitle direnişini kır-

mada (kısacası devlet katlarında faşizmi kurumlaştırma ve yerleştirmede; giderek faşist diktatörlüğü biçimlendirmede) reformist destek emperyalizm ve onun bağımlı gücü burjuva diktatörlüğü için bulunmaz bir nimet, taze bir kan, kitle dayanağı olan bir güç, «aydın» sempatisi olan bir afyondur.

Bütün bu açıları doğru değerlendiremeyen, gerek MHP olgusuna karşı, kitlelerle bütünleşme hedefli aktif anti-faşist mücadeleyi; gerekse iktidar sürecinde AP'leşen CHP'ye karşı demokratik hak ve özgürlükleri korumaya yönelik mücadeleyi ve gerekse mücadelelerin bir toplamı ve derinleşmesi olan (ve fakat farklı alanlarda farklı yöntem ve taktikler gerektiren) DHD mücadelesini, sürekli olarak kavramamakta direnenler; gerek «sürekli faşizm» anlayışı içinde olanlar, gerekse CHP'yi demokrasi silahşörü olarak görenler asla ve asla sağlıklı bir mücadeleyi temsil edememekte tersine mücadeleyi sekteye uğratmaktadırlar.

Ülkemizde burjuva diktatörlüğünün siyasi rejim biçimini, son gelişmeler öncesine dek, «anti-demokratik, gerici burjuva diktatörlüğü» olarak tanımlıyorduk. Artık bu tanımın içeriği, burjuva diktatörlüğünü siyasi gericiliğinin (devletin gericileşme sürecinin) şu aşamasına denk düşmemektedir.

Ülkemizdeki siyasi rejimin seyrine, çok genel hatları ve canalıcı noktalarıyla değinirsek: Ülkemizde burjuva demokratik devrim görevleri yerine getirilmemiştir; köylüler toprağa kavuşturulmamıştır; feodal kalıntılar varlıklarını korumaktadır; ulusal sorun çözülmemiştir... Gerici burjuva diktatörlüğüne anti-demokratik siyasi özelliği veren toplumsal - ekonomik neden budur. Önümüzdeki devrimin bir yanıyla demokratik devrim olmasının nedeni de budur. Geri kapitalist yapının başat olduğu ülkemizde egemen burjuvazi ulusal değildir. Varlığı ve gelişmesi emperyalizme bağımlıdır. Feodal kalıntılarla uzlaşma içindedir. Emperyalizmle ilişkisinin ve bağımlılığın oranı onun gericiliğinin oranını belirlemektedir.

Feodal-burjuva bir despotizm olan Kemalist diktatörlük temelleri üzerinde, emperyalizmle ilişkilerin yoğunlaşması, feodalizmi geriletmiş ve fakat bu geriletiş devrimci bir tarzda değil, emperyalist gericiliğe yarayışlı bir biçimde seyir izlemiştir. «Gerici burjuva diktatörlüğü» derken, burada ifade etmek istediğimiz, egemen burjuvazinin emperyalizme bağımlılık karakterinin kazandırdığı çağdaş siyasi gericiliktir.

Anti-demokratik, gerici burjuva diktatörlüğü, CHP reformizminin kaçınılmaz tutarsızlığı, emperyalistler karşısında uzlaşma ve teslimiyeti seçişi, onun «anti-faşist» yanını biçimsel bırakıp, niteliksel olarak faşizm ve faşizm özlemleriyle uzlaşmasına etken olmaktadır. Bütün bunları bilen ve yararlanan ABD yanlısı güçlerin açık terörü ve bu terörün zorladığı ve fakat sonuç olarak bütün halkı hedef alan gerici «tedbirler», öte yandan gelişen halk muhalefeti karşısında getirilen faşist yasa tasarıları ve nihayet sıkıyönetim ile, devletin siyasi rejim biçimi artık «anti-demokratik» «gerici» tanımlarıyla ifade edilemez bir gericileşme noktasına varmıştır. (Onun bu noktaya varmasındaki temel itici güçlerden birinin de, emperyalistler arası çelişmeler ve kazandığı boyutlar olduğu gözden kaçırılmamalıdır.)

Ülkemizde burjuva diktatörlüğünün siyasi gericiliği, devlet katlarındaki rengini belirgin biçimde faşistleştirmiştir. Fakat bütün olumsuzluklara karşın faşizm egemenliğini tam kurmuş, «faşist diktatörlük» biçiminde oluşmuş değildir. İçinde yaşadığımız süreçte devletin siyasi rejim biçiminin yarı-faşist diktatörlük olarak tanımlanması gerekir. Bu nedenle diyoruz ki, çelişkilerin tespiti ve çözümü doğrultusundaki mücadele, sürece denk düşmeli ve hayatla uygunluk arzetmelidir. Faşizmin egemenlik kurma yolundaki mücadelesinin (çok boyutlu bir tarzda) yoğunlaştığı bir süreci ifade eden yarı-faşist diktatörlüğe karşı, anti-faşist mücadeledeki en ufak yanılgılar bile, büyük zararlara gebedir.

Açıkça (yada HK gibi utangaç bir tarzda) savunulan «sürekli faşizm» anlayışı (yani emperyalizm çağında yarı-sömürge-bağımlı ülkelerde burjuva diktatörlüğünün siyasi rejim biçimi her durumda faşist diktatörlüktür anlayışı) yeni büyük zararlara gebe, yeni yanılgılar içindedir.

Onlar, en küçük anti-faşist birikimin bile son derece önemle değerlendirilmesi gereken bu gün, en kaba yanılgıları tekrarlayan bir bilinç

sürçmesinden kurtulamıyor, halâ grup çıkarlarını, devrimin ve anti-faşist mücadelenin çıkarlarından üstün tutuyor, güçlerin çarçur edilmesine, mücadelenin sekteye uğramasına kaynaklık ediyorlar.

Öte yandan onlar, yeni gelişmeler karşısında, eski yanılgılarını yeni kılıflar altında sürdürmeye çabalıyorlar. HK'nın 143. sayısının başyazısı, faşizm anlayışı açısından açık bir sefalet örneğidir. «Zaten faşist diktatörlük vardı değişen birşey yok» diyenleri «solculuk»; «devletin siyasi rejim biçiminde değişiklik olmuştur» diyenleri «sağcılık»la suçlayan HK'nın kendisi ne diyor? HK'ya göre eskiden yumuşak olan «faşist diktatörlük» yeni durumunda sertleşen «faşist diktatörlük» olmuştur. Görülen odur ki HK, utangaç «sürekli faşizm» anlayışında sekteye uğradıkça, siyasi acizliğine örtü aramakta da acemileşmektedir. Faşist diktatörlük neyin tanımıdır? O zaten burjuva diktatörlüğünün gericiliğinin en yoğunlaşmış biçiminin bir siyasi rejim tanımı değil midir? Meseleye böyle yaklaşmamak «sürekli faşizm» anlayışında olmak değil midir? Neden devrimciler burjuva diktatörlüğünün siyasi rejim biçimlerinden sözederler. Çeşitli siyasi rejim biçimleri olduğunu söyler ve buna göre tanım getirirler? Süs olsun diye mi? Yoksa egemen güçlerin, yerli gericiliğin iç çelişmelerinin seyrini gözlemenin ve doğru tespit etmenin, halk demokrasisi ve devrim mücadelesi açısından son derece önemli bir anlama haiz olduğu için mi?

Ama sözgelimi HK yazarları açısından bunların hiçbir önemi yoktur. Çünkü devrime, kitlelerin, halkın yararları merkezinden değil, kendi konumu ve kendi açısından bakanlara, bu tespit yöntemi bir anlam ifade etmez. Dolayısıyla da HK yazarı kalkıp «CHP dönemi, MC dönemini aratır olmuştur» diyebilmektedir. İyi, güzel, fakat HK yazarının bunu, Marksist bir çözümlemenin sonucu olarak söylediği sanılmasın. Yani, azgın faşist terör odağı MHP'nin ABD emperyalizmi ve işbirlikçi güçlerinin formülasyonu doğrultusunda AP desteğiyle, MC döneminde köklendiği (kitle tabanı bulduğu, binin üzerinde terör dernekleri, sendikalar, meslek örgütleri, cinayet mangaları kurduğu, devlet katlarında mevziler tuttuğu) ve bütün bu hazırlığı ve gücüyle, CHP iktidarı döneminde harekete geçerek, bir yandan kitlelerin ileri unsurları ve devrimcilere karşı katliamlar düzenlerken, bir yandan da yukardan aşağı («devletin imkânlarını kullanarak») reformist destekle faşizmin kurumlaşmasına zemin hazırladığı gerçekleri HK yazarları açısından hiç önemli değildir. Onlar için, demokratik hak ve özgürlükleri en küçük katresine kadar koruma açısından, yerli gericilerin iç çelişmelerini doğru tespit etmenin, ve bu çelişmeler karşısında halkın mücadelesi açısından kayıtsız kalmamanın, reformist güçlerin hükümet süreçlerinde bilinen gelişimlerini ve gerek reformist güçlerin kendi içlerindeki, gerekse reformistlerle diğerlerinin çelişmelerini doğru çözümlemenin hiç bir tarihi önemi yoktur. HK'nın geçmiş dönem seçim platformu ve siyasi tespitlerinde bu açıkça ifadesini bulmuştur. Şimdi kalkıp «CHP dönemi, MC dönemini aratıyor» derken, HK, aslında neyi aradığının da farkında olmayışın şaşkınlığı ve acizliği içindedir. Bir Marksist gelişmeleri böyle kuru, basmalakıp, «kahve diyaloğu mantığı»yla açıklamaz. Bu mantık tarzı, Marksizmin değil, Marksizmden çok kaba bir etkilenmenin mantık tarzıdır. «Soruna bütün yönleri, bütün bağlantıları ve bütün belirleyici öğelerini saptayarak» çözüm getirmenin değil, yüzeysel, görüntüsel yanlarından yaklaşmanın ifadesidir.

Siz şimdi kalkıp bunları söylerseniz, bugün yukardan aşağı («devletin imkânlarını kullanarak») reformist destekle faşist kurumlaşmanın kaynağı ve köklerinin, uzun dönemli hesaplarının MC döneminde de yattığını; bu nedenlerle o dönemdeki yerli gericiliğin iç çelişmelerinde devrimcilere önemli görevler düşmüş olduğunu söylersiniz, HK yazarları yine karşınıza dikilip kolaycı kahve diyaloğu —demagoji— ile «bakın, diyecektir, yeni oportünistler yine CHP borazanı öttürüyor.»

İşte, HK'nın «hayat içinde doğrulanan» siyaseti bu denli yüzeysel bir demagoji siyasetidir. O şimdi «ohh, diyor, CHP faşizme hizmet edecek dedik, hayat bizi doğruladı...» Ne sefil bir mantık...

«Reformizmin, hükümet sürecinde, yukardan aşağı, devletin imkânlarını kullanarak kurumlaşan faşizme destek olacağı» birazcık Dimitrov okuyan herkesin bildiği birşeydir. HK yazarlarının «kaşif» edalarıyla dolaşmalarına gerek yok. Ama devrimin yol göstericileri bu sürece ilişkin olarak, devrimcilerin bu süreçte uyma-

ları gereken mücadele yöntemleri ve çelişkileri tespit yöntemlerine ilişkin olarak başka şeyler de söylüyorlar. HK yazarları için hiç bir öneme haiz olmayan bu sözler, Marksistler için son derece önemlidir. Sadece dün değil, bugün bile...

Sözgelimi şimdi HK için' bırakın bütün bir süreci, bugün CHP'nin iç çelişmelerini ve ilerde kazanacağı boyutlarını bile değerlendirmeye ve yararlanmaya değer bir önemi yoktur. Eğer böyle birşeyden sözetseniz o sizi hemen, bu kez de CHP içinde bir kanatla ittifak kurmak, bütünleşmekle suçlayacaktır.

HK yazarı, 142. sayılarının başyazısında şöyle diyor:

«Egemen sınıflar ve onların siyasi iktidarları, sıkıyönetimle işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin kazanılmış haklarını yoketmeyi, halkın direnişini kırmayı, buhrandan çıkış yolu bulmayı ve buhranın bütün yükünü emekçilerin sırtına bindirmeyi amaçlamaktadırlar...»

Peki HK faşist diktatörlükten ne anlıyor? Burjuvazinin bir egemenlik biçimi olan faşist diktatörlük, bütün bunları yapmak için kurulmaz mı? HK'ya göre «50 yıldır kurulu olan faşist diktatörlük» neden bunları yapmamıştır!? Yoksa faşist diktatörlüğün, bir de bunları yapmayan biçimleri mi var?

HK yazarı yine aynı yazıda «...bazı illerde grev hakkı ortadan kaldırılmış, demokratik kitle örgütleri kapatılmış, afiş asmak, duvarlara yazı yazmak, bildiri dağıtmak yasaklanmıştır...» Evet HK'ya göre bütün bu yasaklamalar da, faşist diktatörlük altında oldu, bütün bunların «serbestliği» de faşist diktatörlük altında oldu. Ve bu mantığın adı da «sürekli faşizm» mantığı değil!

Gök gürültüsü ve yağmurda, sürekli olarak «kar yağıyor» diyen kişinin daha sonra sulusepkende «işte dediğim doğrulandı» demesi ne ise, HK'nın siyasi «tespit» mantığı ve «doğrulanması» anlayışı da böyledir. Bu mantığın metoroloji bilimindeki sıfatını bilemiyoruz ama, siyaset biliminde bu türden «tespit» sahiplerinin pek olumlu sıfatları yoktur.

Hayat yanlış hesapları geri döndürecek bir güçtedir. Dileğimiz yanlış hesap içindekilerin Bağdat'a kadar gitme gayreti içinde olmamalarıdır.

Sorunlara kaba, yüzeysel yaklaşım, çelişkileri salt ajitasyon cümlelerinin materyalleri olarak ele almak hiç kimseyi doğru yolda bir adım ileri götürmez. Bu anlayışta olanların varacakları yer kafalarını vuracakları duvardır. Bugün için HK'nın yaptığı gibi CHP'nin kitle tabanını aşağılamak, CHP'nin etkisi altındaki aydınlara, hiç bir ideolojik, siyasi, kültürel önderlik yapmaksızın, ve bu yolda hiç bir çabada bulunmaksızın, azarlama üslûbuyla «devrim uyarılarında» bulunmak; içeriksiz kuru ajitasyon geliştirmek; «ne kadar keskin olursam o kadar devrimci olurum» anlayışıyla hareket etmek... devrim davasına yarar değil, zarar getirecektir. Ufak yanılgıların, büyük çözülme ve çöküntülere gebe olduğu bir dönemden geçiyoruz. En ufak anti-faşist birikimlerin bile titizlikle değerlendirilmesi gereken bir dönemden geçiyoruz. Haklarımızı ve mevzilerimizi kararlılıkla korumamız gereken, yılmaz bir mücadele için güçlerin birleştirilmesi gereken bir dönemden geçiyoruz.

Her sorun karşısında olduğu gibi, anti-faşist mücadele de, devrimcilere, çözümlerinde son derece titiz olma, tespitlerinde son derece sorumlu olma görevi yüklüyor.

Yeni bir dönemde ve yeni görevlerle karşı karşıyayız. Bunun bilincinde olalım...

oğluma hikayeler

«Oğluma Hikayeler» dergimizin yayınından bu yana Yılmaz Güney'in sıcağı sıcağına yazdıklarından oluşuyordu. Derginin bir yıllık yaşamı süresince, karşılaştığı bütün zorluklara karşın bu böyle süregeldi. Ne var ki bu sayımızda yayınladığımız hikayenin altındaki tarih geçmiş bir yılı taşıyor; 1973'ü... Çünkü ocak ayı gelişmeleri, Oğluma Hikayeler'in sürekliliğini zedeledi. Bu ay, Yılmaz Güney'in cezaevi gezginliğine bir yeni yol eklendi. Adana'dan başlayıp, Ankara, Kayseri, İzmit ve İstanbul Toptaşı'na uzanan yol, Ocak ayı içinde yeni bir «nakil»le uzadı.

Yılmaz Güney, 12 Mart günlerinin karanlığında yazdığı bir mektupta Fatoş'a, «oğlu için hikayeler yazmayı tasarladığını» söylüyordu. Bu tasarısı ilk çiçeğini «Angut Kazı» ile vermişti. Bu ay okurlarımıza işte bu hikayeyi (yakında çıkacak olan kitabının önsözüyle birlikte) sunuyoruz. Yine Sıkıyönetim altında...

(GÜNEY DERGİSİ)

«Oğluma Hikayeler» yazmayı, daha 1972' lerde, Selimiye'de düşündüm. Devrimci öze sahip bir sanatçı, oğluna devrimci bir miras bırakmalıydı. Bu konuda, başarısız, yarım... güvensiz... çeşitli çalışmalar yaptım. Özü, biçimi... ve sonuçtaki tadları bir türlü doyurmadı beni. Yazdıklarımı, düşündüğüm içerik ve biçimle uzlaştıramadım.

İstiyordum ki, hikayelerimi okuyan insanlar etkilensinler, düşünsünler ve değişim doğrultusunda istek duysunlar. Bu değişim duygusunun hayata geçirilmesi, devrimci mücadelemizi zenginleştirsin.

Bu doğrultuda çalıştım... yazdım... bozdum... yazdım... yırttım... yeteneksiz, başarısız olduğum konusunda karara vardım sonuçta.

Yeteneksiz ve başarısız... olmamalıydım... yeniden çalışmalara koyuldum. 1977 sonlarında, Kayseri Cezaevi'nde, özünü ve biçimini birbirine en uygun gördüğüm, düşüncelerime en yakın sandığım ilk hikayeyi yazabildim. Buradan başlamalı, dedim. «Şeftali çekirdeğine inan, kendi gücüne güven» bu çalışmamın hayat bulmuş ilk örneğidir.

Eski notlarımı karıştırırken, bu konuda Selimiye'de yaptığım çalışmalardan, yırtılmaktan kurtulmuş bir hikaye buldum:

«Angut Kazı İle Çocuk...»

Bu hikayeyi, ilk çalışmalarımın, ilk denemelerimin bir örneği ve yenilerle kıyaslandığında içerik ve biçim farklılığını gösterecek bir çalışma olarak değerlendiriyorum ve sunuyorum.

Oğluma, oğlum vesilesiyle bütün dünya çocuklarına en içten armağanımdır bu hikayeler. Onların olumlu gelişimlerinin dokusunda kıl kadar pay sahibi olmak bizim için onur vericidir.

Yılmaz Güney
20 Aralık 1978
Toptaşı Cezaevi

ANGUT KAZI İLE ÇOCUK

Bu İsmail çocuk
yemeden içmeden kesildi
kaç zamandır. İçin için
büyüyen bir özlemle
gökyüzüne bakıyor
bütün gün...

Anası babası nergis
toplamak için ortalık
ışırken çıkıyorlar

evden... kararırken dönüyorlar... Komşular gözkulak oluyorlar İsmail'e... ama, İsmail'in yüreğinde oluşan, büyüyen, taşan, herşeye yayılan sevgisini bilmiyorlar... Sadece «Lan İsmail, ne var lan gökyüzünde, bok mu var» diyorlar...

Anası da soruyor «Ne bekliyorsun babam!»

İsmail sırrını söylemiyor kimseye...

Birgün İsmail, yüreğini saran sevincin içine sığmadığını duyuyor... Yüzüne taşıyor sevinci... yüzü gözü gülüyor... Dünyanın bütün renklerini kanatlarında, tüylerinde taşıyan kazı görüyor... Angut kazını...

Çocuk sevincini; büyüklerin anlıyamıyacağı o sıcak sevinci yaşıyor İsmail... Kazın uçtuğu yöne koşuyor suları sıçratarak...

Angut kazı, kış sularının çekilmediği tarlaya konuyor... Sarı, beyaz çiçeklerin arasına...

İsmail görmüştür kazın konduğu yeri... Ürkütmeden yaklaşabileceği kadar yaklaşıyor... Elinde, tüfek niyetine taşıdığı değneği vardır...

Angut kazı hissediyor... ürküyor... kanatlarını suları saçarak çırpıyor... uçuyor... ve İsmail'i tartılmaz acılara boğuyor... Gözleri onu kovalıyor, tüfeğini omuzlayıp bütün gücüyle bağırıyor...

«Bom! Bom!»
Ve mavi gökyüzünde bir nokta oluyor Angut kazı... İsmail'in dünyaya bakışının tadı oluyor...

Cerciler... berber... deveciler geliyor köye... avcılar geliyor birgün de... İsmail'i heyecanlandıran, sevindiren seyler görüyor... tüfekler... ve bir dürbün... dürbünün uzağı vakınlaştırdığını ilk defa o gün öğreniyor...

Avcılar gösteri yaparken İsmail dürbünü çalıyor... Kimseye sezdirmeden saklıyor bir yere.

Avcılar dürbünün kaybolması üzerine kızıyorlar... Köylüler utanıyorlar... Şaşırıyorlar... arıyorlar... düşünüyorlar...

«Kim çalabilir?»
Sorgu sual başlıyor...
Sonuç yok...
Suçlamalar...
savunmalar...
tartısmalar...
kavgalar...

Avcılar çaresiz, kırık, ciplerine biniyorlar... Söyleniyorlar...

«Dürbünü isterim arkadaşlar» diyor dürbün sahibi...

Köylüler utanç içinde kalıyorlar...

«Kim çalabilir...»

Tarıyorlar bir bir... Üç-beş kişinin üstünde duruyorlar... bütün köylü, namusu kurtarmak için dürbünü arama işine katılıyor...

İsmail'in babası, anası Ismail'i sorguya çekiyorlar, ağzını arıyorlar... Dövüyorlar... ağzına biber koyuyorlar... Sepetin altına hapsediyorlar... Sonuç yok...

Köylüler, büyük bir ciddiyet ve sorumlulukla eğiliyorlar bu işe... çocuklarını sıkı sıkı sorgulayanlar, kocasıyla kavga eden kadınlar, tek sey üstünde duruyorlar... Köyümüzün namusu kurtulmalıdır...

İsmail, büyük bir tutkuyla bekliyor yine... Kazı, daha yakından görecek... içi içine sığmıyor İsmail'in...

Turnalar, ördekler, sürüyle kazlar geçiyor... O, yalnızca Angut kazını bekliyor... Ve geliyor Angut kazı... Mavi gökyüzünü sevincle dolduruyor...

Koşuyor İsmail... Kimselerin dikkatini çekmeden, sakladığı yerden dürbünü

alıyor, gizlene gizlene köyden çıkıyor...

Kaz, alışkın olduğu yere konuyor yıne... Ismail, yaklaşabildiği kadar yaklaşmıştır... Dürbünü dayıyor gözüne... puslar içinde, burnunun dibinde görüyor kazı... Dürbünü indirip bakıyor; kaz uzaklardadır... Bir daha dürbünle bakıyor... Ah! ne kadar güzel... fakat niye ürküyor... Niye kaçmaya hazırlanıyor... niye uçuyor...

Dürbünü indiriyor gözünden... Kaz uçmuştur... Neden sonra kendisine koşan adamı görüyor... Babası... Anlıyor herşeyi... Kaçmıya başlıyor...

Baba, suları yarıyor koca adımlarıyla... İsmail yakalanırsa başına gelecekleri biliyor...

Sonunda esir düşüyor babasına... dürbünü alınıyor elinden... dayak yiyor... Baba utancından ne yapacağını bilememektedir... Böyle evladı olacağına olmasın daha iyi...

Köylü önüne geçemiyor babanın... İsmail'e türlü işkenceler yapıyor baba...

Ayaklarından ağaca asıyor...

Ellerine kızgın şişler basıyor...

Kimse elinden alamıyor İsmail'i...

Sonunda hastalanıyor Ismail... Baba ve ana günlerce başında bekliyor... Babanın içinde, günden güne pişmanlık duyguları büyüyor, ürün veriyor... Acıyor oğluna... Başucunda ağlıyor... Doktora götürüyorlar...

Baba sırtından indirmiyor oğlunu... Tarlalardan geçerken, gökyüzünü gözlüyor... Anası arkasından yürümektedir... Sular çekilmektedir gittikçe... belki de kaz artık gelmiyecektir... İlk defa konuşuyor İsmail...

«Baba.»

«Söyle babam...»

«Baba, kuş gelecek mi baba?»

«Gelecek oğlum...»

«Ne zaman gelecek baba?»

«Gelecek oğlum... yakında gelecek...»

İsmail iyileşmiyor bir türlü... babası nergis toplamaya gidiyor... onun da aklı fikri kazdadır şimdi... gökyüzünde angut kazını arıyor...

İsmail de, anasının yardımıyla pencerede, avluda Angut kazını bekliyor...

«Ana.»

«Söyle anam...»

«Kuş gelmiyecek mi ana?»

«Gelecek anam.»

«Gelmiyor ama... bak, ben hasta oldum, yine gelmiyor...»

«Gelecek oğlum...»

«Ben çok seviyorum onu... çok güzel bir görsen...»

Ve günler geçiyor yine...

Baba nergis toplarken birinin koştuğunu, bağırdığını görüyor... Telaşı korkutuyor babayı... herşeyi unutup koşuyor...

Köye vardığında evin önünde toplanmış insanları görüyor... Ağlıyan kadınlar vardır... Boğazında düğümleniyor birşeyler... Karısı onu görünce hıçkırarak ağlıyor... İsmail'in üstüne beyaz çizgili bir çarşaf örtmüşler. Köylüler, büyük bir anlayış ve şefkatle bakmaktadırlar babaya...

Köylüler mezar kazıyorlar...

İsmail'i kucakta götürüyorlar mezara... O zaman köylünün içini sızlatan birşey oluyor... Kaz... Angut kazı geçiyor... Baba, oğlunun acısını daha derinden yaşıyor...

Ve Angut kazı, herzaman konduğu yere konuyor...

Yılmaz Güney
21 Ekim 1973

ÇOCUK VE PALA

Eh maşallah 1978'i yüzümüzün akıyla, Kahraman Maraş soykırımı ile, noktaladık. 1979'a ve «Dünya Çocuk Yılı»na, tüm düya basınında ve televizyonlarında gösterilen ana karnında kurşunlanmış kanlı bebe fotoğraf ve filimleriyle, göğsümüzü gere gere girdik. Ve böylece, resmi demeç, nutuk, bildiri edebiyatımızda sık sık baş köşeye oturttuğumuz «Çağdaş uygarlık düzeyine erişmek» tümcesini ne denli bilinçli ve içtenlikli kullandığımızı bir kez daha dosta düşmana bir güzel kanıtladık. Üstelik, çocuk dediğinizin pala ve satırla, üçe beşe bölünerek, doğranabileceğini sergileyerek.

Gerçi biliriz, ulusların geçmişlerinin zemzemle yıkanmış olmadığını, her ülkenin tarihinin-tanrı adına, din uğruna, devlet yararına, sömürü çıkarına-nicesine kanlı yazıldığını. Yeryüzünün herhangi bir köşesinden Kahramanmaraş konusunda Türkiye'ye uzanacak suçlayıcı parmaklara «Tencere yüzün kara... Seninki benden kara» türünden, ve dünden bugünden, benzer örnekler vermek olasıdır. İsterseniz, haçlılardan bu yana; dilerseniz, çok daha öncelerinden Truva'dan Nazi kamplarına, Katin ormanına, Halkın Tapınağına, CİA'nın işkence yöntemlerine, Lübnan'a kadar.

Ama ne değişti?

1978 Yılının Aralık ayının son haftasında Kahramanmaraş'da kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı savunmasız yüzü aşkın insanın kesilip yakıldığı, yüzlercesinin yaralandığı, 150.000 nüfuslu bir kentte ortaçağlara yaraşır bir soykırımın yaşandığı gerçeği yadsınabilir mi?

Diyelim ki ele güne karşı olup biteni iyi kötü örtüledik.

Ne çıkar?

Sorun, ülkemizde yeralan bu vahşi insan kıyımına «başkaları ne diyecek?» açısından yaklaşmak mıdır? Yoksa, Kahramanmaraş soykırımı suçlularını —sahte milliyetçilik, yurtseverlik, müslümanlık görüntülerinden sıyırarak— toplum vicdanı karşısında adalet terazisinin kefesine çırılçıplak oturtmak mıdır?

Kahramanmaraş'da tezgahlanan oyun yıllardan beri yurt çapında süregelen faşist oyunların ne ilki ne de sonudur. Ancak bu kez suçüstü yakalanmışlardır. Gerçi, ortalıkta yeterince «laf» dolaştırılmakta; karşıt gruplardan, kışkırtmalardan, yan tutmalardan dem vurularak ortalık bulandırılmak istenmektedir. Ama ne gam! İşte hendek-işte deve! İşte sanıklar-işte mahkeme!

Kahramanmaraş'ın katilleri gökten inmemişler bu toplumun içinden çıkmışlardır. Bu gövdede çıbanlaşmışlardır. Etimizin üzerindeki yarayı deşmek zorundayız. Akacak pislik bizim pisliğimizdir. Ve «mikrop» bu pisliğin içindedir.

Yeter ki, biz görüneni dile getirelim.

«Veyl» o toplumlara ki dile getiremez!.

★

TRT VE T.B.M.M.K.İ.D.T.K.K.

Gazete haberlerinde bölük pörçük yansıtıldığına göre: Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Devlet Teşebbüsleri Karma Komisyonu'nda TRT hesaplarının incelenmesi sonucunda geçmiş 10 yılın TRT hesapları —Musa Öğün dönemi dışında— aklanmamış. Anlayabildiğimiz kadarıyla çoğunluk sağladıkları bir sırada CHP'liler Yalçıntaş, Karataş dönemlerinin hesaplarını, daha çok hukuksal nedenlerle adı geçenlerin atanmalarını yasal saymadıklarından, aklamamışlar. Muhalefet partileri de bir punduna getirip CHP'lilerin azınlıkta kaldıkları bir sırada öteki dönemlerin hesaplarını geri çevirmişler.

Bu tür bir zıtlaşmanın TBMM-KİDTKK'nin işlevini yerine getirmesine ne derece yarar sağlayacağını burada tartışmayacağız.

Ancak, sırası gelmişken Musa Öğün dönemi TRT'sinin hesaplarını da -eğer Genel Müdürün atanmasındaki yasa dışılık yeterli neden ise- aklanmaması gerektiğini sayın komisyon üyelerinin bilgilerine sunmak isteriz.

Özetle şöyle ki: 1- O zamanlar (1971) yürurlükte olan 359 sayılı TRT yasasında TRT Ge-

nel Müdürlüğüne ancak Sosyal Bilimler dalında bir fakülteden mezun olan kimselerin atanabileceği açıkça ve kesinlikle belirtilmesine karşın, Harbokulu ve dokuz aylık Fen Tatbikat Okulu mezunu olan Musa Öğün Başbakan Nihat Erim'ce tek Genel Müdür adayı gösterilmiştir. 2- Bu arada atanmanın oylanacağı 9 kişilik TRT Yönetim Kurulu'nda, bir üyenin ve Genel Müdürün istifasıyla, 7 kişi kalmıştır. Üyelerin 4'ü -dış baskılar sonucu atanmanın lehinde, 3'ü ise aleyhindedir. Oysa, yine 359 sayılı TRT yasasına göre, TRT Yönetim Kurulu'nda kararlar ancak 5 oy mutlak çoğunluğu ile alınabilmektedir. Bu durumda Musa Öğün'ün atanması olanaksızdır. Ama gene de atanmıştır Öğün! Oylamaya herhangi bir yasal yetkisi olmayan bir Daire Başkanı sokulup oy verdirilerek. (oylamaya karşı çıkan üyeler sonradan gözaltına alınmış, tutuklanmış ya da Yönetim Kurulu'ndan Gene 359 sayılı yasaya aykırı olarak- kovulmuşlardır.)

Anlayacağınız, döneminin hesapları Karma Komisyonca aklanan Musa Öğün'ün TRT Genel Müdürlüğü'ne atanması hem «esas» hem de «usul» açısından bozuktur.

Şimdi bakalım bu konuda sayın Karma Komisyon neyler?

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ VE SIKIYÖNETİM

Hangi koşullar altında ve ne tür nedenlerle gelirse gelsin, adı üstünde Sıkıyönetimin olağan dışı bir yönetim biçimi olduğu ve temel hak ve özgürlükleri kısıtladığı bir gerçektir. Elli beş yıllık Cumhuriyet tarihinin yaklaşık ondört yılı, ya da başka bir deyimle, her dört yılından biri Sıkıyönetim altında geçmiştir ve -zaten olağan dönemlerde bile biçimsel bir demokrasi düzeyinden öteye geçmeyen toplumumuzda vatandaşın hak ve özgürlükleri geniş ölçüde kısıtlanmış, hattâ zaman zaman kökünden kazınmıştır.

Sıkıyönetimin genelde yanında olanlar ve karşı çıkanları olduğu gibi, özelde Sıkıyönetimden belirli çıkar ve yarar umanlar ya da zarar bekleyenler vardır. Bu da doğaldır ve Sıkıyönetimi belirli bir açıdan yorumlama sorunudur.

Ancak, ister yanında ister karşısında olunsun «kısıtlayıcı» ve «baskıcı» niteliği yadsınamayan Sıkıyönetim dönemlerinde bile toplum demokratik hak ve özgürlüklerin «teslimcisi» değil «savunucusu» olmak ve «kısıtlamak» ile «yoketmek», «baskı» ile «ezmek» arasındaki hassas dengeyi «korumak» zorundadır. Bu da kuşkusuz, Sıkıyönetimin belli ve sınırlı amaçlarını beklenmedik ve istenmedik yönlere dönüştürmemek açısından, yararlıdır.

Yeni bir Sıkıyönetim dönemine girdiğimiz bugünlerde -Sıkıyönetim konusundaki doğru yanlış kuşku ve umutlarımız ne olursa olsun - temel hak ve özgürlüklerimize ilişkin uygulamalar üzerinde özenle durmalıyız.

Sıkıyönetim dönemleri, yıllarca düşünce özgürlüğü savaşı vermiş aydınların, yazarların, gazetelerin, çeşitli kuruluşların -içlerinden bir kesimi günün koşulları içinde Sıkıyönetimin gerekliliğine ya da kaçınılmazlığına inanmış olsa bile- zorunlu bir dinlenme -tatil dönemine girmeleri anlamına gelmez.

Oldum olası çıkarları elverdiğinde vatandaşın hak ve özgürlüklerinin rafa kaldırılmasına alkış tutan sağ çevreler ve basında bugün Sıkıyönetim ve Sıkıyönetimdeki atanmalar üzerinde her türden eleştiri yürütülürken ilerici çevreler ve basında evleri basılan ve tutuklanan gazete ve dergi yöneticileri, ürküp baskı işlerini durduran basımevleri, devrimci yayın ilanlarına sayfalarını kapayan gazeteler, siren sesleriyle gazete büroları basmalar vb. konular yansıtılmalıdır. Sözümüzü somut bir örnekle bitirelim: Geçtiğimiz ay içinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının iki bildirisinin -öteki haber bültenlernde yeraldıkları halde- 20.30 TV Haber Bülteninde unutulmaları nedeniyle Ankara'daki TRT Haber Dairesi Başkanı Karahun ve iki muhabiri Esen ve Kargı gözaltına alınmışlardır.

Gerçi, TRT Haber Merkezinin bu olaydan çok daha büyük çamlar devirdiği bilinen birşeydir ve adıgeçen arkadaşlarımızın gözaltında kalmaları çok kısa sürmüştür.

Ne var ki, Karahun ve arkadaşlarına uygulanan yöntem en azından yararsız ve tatsız olmuştur.

«ALMANYA HER ŞEYİN ÜSTÜNDE» YA DA «HER ŞEY TÜRKLÜK İÇİN»

NADİR TUNÇATA

Geçtiğimiz günlerde, nazizmin yeryüzündeki yaşayan tek hükümlüsü, iki kez Amerikan haber ajanslarına konu oldu. Ve tabii bu kaynakların gediklisi TRT'nin radyo ve televizyon haber bültenlerinde de yerini aldı. Bu hükümlü Rudolf Hess'di. İlk haber kan dolaşımı rahatsızlığından hastahaneye kaldırıldığına dairdi. Birkaç gün sonra verilen ikincisinde ise Hess'in sağlığının düzelerek yeniden hücresine konduğu duyuruluyordu. Haberin arkasında bazı bilgiler vardı. 84 yaşındaki Hess, Spandao hapisanesinin tek tutuklusuydu. Ve hapisanenin dört ulustan oluşan kırk iki kişilik personeline, bu iş için, yılda bir milyon mark ödeniyordu.

Kapitalist mantık, olaya, kendisi için tek değer olan para yönünden bakıyordu. Ve akıl yaşı küçük olanları, gerçeği bilmeyen yufka yüreklileri etkileyebilmek için, habere bir cümle daha ekleniyordu: Hess, Sovyetler Birliği izin vermediği için serbest bırakılamıyordu.

Dünyanın dört bir yanında (Guatemala'da, Brezilya'da, Arjantin'de, Bolivya'da, Şili'de, Uruguay'da, Dominik'te, Endonezya'da, İran'da, Güney Afrika'da, Yunanistan'da, Filipinler'de) faşizmin özel mimarlığını yapmış ve yapan Amerikalılar için, eski bir faşistin affını istemekten daha doğal ne olabilirdi?... Üstelik otuz bir yıl yatmışken.

Ama biz, bir dosyasına bakalım mı Rudolf Hess'in?

Birinci Dünya Savaşı sonrasında iktisat fakültesi öğrencisi. Keskin bir Yahudi düşmanı. Fakülte bitirme tezi: «Almanya'yı Eski Büyüklüğüne Kim Kavuşturacak». Bu tezde «Diktatör, gerektiği zaman kan akıtmaktan çekinmez. Korkunç bir sertlikle yolunu açar. Gerekirse, halkı asker çizmesinin altında ezer» (1) diyerek, Hitler'in portresini en erken çizen ve portrenin sahibini en erken alkışlayan bir halk düşmanı.

1 Mayıs 1919'da Münih İşçi Sovyetinin yıkılması için karşı-devrimcilerin safında çarpışan bir işçi düşmanı.

1923'de Alman Cumhuriyeti'ne karşı Münih'te düzenlediği Birahane Darbesinde Hitler'in sağ kolu. Bu olay dolayısiyle düştükleri hapishanede Hitler'le birlikte «Kavgam»ı kaleme alan ırkçı faşist.

Nazizmin iktidar olduğu yıl, Alman köylüsünü ortaçağ feodalitesindeki gibi serfleştirerek junker (derebey) lerin emrine veren bir köylü düşmanı.

Hitler'in kurdurttuğu özel mahkemelerde, sosyalistler, nazi aleyhtarları ve yahudiler için verilen, toplama kampına sevk ya da yokedilme cezalarını acımasızca uygulayarak, yüzbinlerce candan sorumlu, bir insan kasabı.

İşgal sırasında yakılıp yıkılan Polonya başkentine, Neron'un Roma'ya baktığı gibi bakarak «Varşova bir daha hiç kurulmayacak» diyen uygarlık düşmanı.

Rudolf Hess'in dosyası, 1920'de girdiği Alman Nasyonal Sosyalist Partisi'nin emrinde, çılgınca bir kararla tek başına gittiği İngiltere'de tutuklandığı 1941 mayısına kadar rejimin Georing'ten sonra üç numaralı adamı ve sorumlusu olarak yirmi bir yıl nazizmin tarihiyle atbaşı gidiyor.

«Deutschland Über Alles» (Almanya Her Şeyin Üstünde) diyerek sınıfsız bir millet, ari ırk teorisiyle yola çıkan, Nazi Partisi, kuruluş gününden başlayarak, kuytu dağbaşlariyle, karanlık köşelerde, bütün gözlerden uzak, kömür ve çelik tröstleriyle, banka ve borsa krallarıyla, Emil Kirdoff'lar, Fritz Thyssen'ler, Albert Voegler'ler, Otto Wolf'lar, Baron Kurt Von Schroeder'ler, Bosch'lar, Von Krupp'lar, Siemens'lerle; Deutsche Bank'ın, Commerz Un Privat Bank'ın, Dresdener Bank'ın, Allianz'ın yöneticileri ile elele kolkoladır. Bir yandan toplumun düşünen kesimini, uyanık emekçilerini ve örgütlerini, baskılar, cinayetler, kıyımlarla sustururken, öte yandan, Partinin sosyalist adına ekledikleri işçi kelimesiyle birlikte, gerçek yüzlerini, asıl niyetlerini saklayıp Birinci Dünya Savaşı'nın yıkın-

tısının ve ekonomik krizinin kapitalist Almanya'da yarattığı işsizler ordusunu, işçi ve köylüleri sahte sloganlar, yaldızlı vaatler, kutsallaştırılmış kavramlarla kandırarak, patronlarından aldıkları paralarla iktidar yolundadırlar. Ve sonunda varırlar da iktidara.

Her iktidar, kendini koltuğa oturtanlara borçlanır. Nazizm de borçlanmıştır. Bu borç mutlaka ödenecektir. Bu yüzden Hitler Faşizmi, Alman sermayesi adına, Alman halkına «hayat alanı» açmak bahanesiyle, Avrupa'yı, Asya'yı, Afrika'yı, tarihin ve yeryüzünün görmediği bir vahşetle kana boyar. O zulüm, kan ve ateş fırtınasının içinde kırk milyon insan hayatını yitirir. Yüz milyona yakını da evsiz barksız, çoluksuz çocuksuz, aşsız ocaksız kalır.

III'ncü Alman İmparatorluğunun Führer'i (başbuğ) ve yönetici kadroları, kendi uluslarını, bin yılda temizlenemeyecek bir utancın içine atarken, tarih sahnesinden geldikleri gibi, kanlı bir biçimde çekildiler. Hayatta kalanları ise Nürnberg'te yargılandı. Ve cezalandırıldı. Rudolf Hess'in payına da mahkeme sırasında aklının gelgit bir durum göstermesi nedeniyle ömür boyu hapis düştü. Yaşadıkça yatacak.

Nazi barbarlığıyla kanlı boğuşmasında yirmi milyon yurttaşını kaybeden Sovyetler, bu barbarlığın üç numaralı sorumlusunu isteseler de affedemezlerdi şimdi.

Biz hesaplaşmanın başka bir yanına bakalım ve soralım? Nazizmin kanlı kasaplarını iktidar koltuğuna oturtanlar, kömür ve çelik, banka ve sigorta, ticaret ve sanayi krallarının sonları ne oldu?

O kan selinden kendilerine bir damlacık olsun bulaşmamışcasına, ortalıkta ellerini kollarını sallayarak dolaşmaktadırlar.

Bankalar, sigorta şirketleri, tröstler ayaktadırlar; Thyssen, Voegler, Siemens, Bosch hayattadırlar, serbesttirler. Ve adlarını taşıyan mamuller dünya ve Türkiye piyasalarında cirit atmaktadır.

Gene soralım: Her şeyin üstünde olan Almanya mı?

Cevabı, savaş sonrasında serbestçe işine devam edenlerden biri olan, silah fabrikatörü Alfred Von Kruppdan alalım. Nürnberg'deki soruşturması sırasında, nazizmi neden desteklediği sorusuna, çekinmeden şu cevabı vermiştir soylu Krupp: «İyi bir at satın alınırken bazı eksiklerine bakılmaz.» (2)

Koşturup çatlattıkları atın üstünden, kazasız belasız, sağ salim inivermişlerdi hepsi.

Şimdi, Türkiye'de Almanya'dakine benzer bir canavar hızla gelişmektedir. Her ne kadar modelinin milli olduğunu iddia ediyorsa da, ağababasının yolundan ilerlemektedir. Üstelik, toplumumuzda, 1930'lardan beri resmi dil ve tarih tezi olarak ekilen yanlış tohumlar, faşist ideolojiden etkilenip beslendiğinden, yolu bir miktar da açıktır. Öte yandan, Türkiye'nin komprador kapitalizmi, ağır bir bunalım içindedir. Yoksullukla ,işsizlikle, pahalılıkla bir arada sürüp giden soygunculuk düzeni, geniş kitlelerde, antikapitalist eğilimleri hızla geliştirmiştir. Artık geri kapitalizmin ayakta durabilmesi, bu eğilimlerin etkisiz ve zararsız hale getirilmesi ile, işçi ve köylülerin haklı taleplerinin susturulmasıyla mümkündür. Bundan ötürü, kendi akıllarınca toplumsal çelişkileri göz ardı edebilecek, sınıf mücadelesi yerine «milli birlik»i koyacak, anti-kapitalist kılıflı bir propagandaya ve «milliyetçi» patentli ideolojik mücadeleye dayalı, sıkılı, sıkıntılı bir baskı rejimine şiddetle ihtiyaçları vardır.

Son yılların gelişmelerini, Sivas, Malatya olaylarını, Kahraman Maraş katliamını bu açıdan değerlendirmek gerekir. Kendi yurttaşlarına karşı bilinen sloganlarla naralanan faşist terörün, insanlıktan çıkmış satırlı kalabalıkların, otomatik tüfekli çetelerin yolu, taktikleri, stratejilerinin özü, bellidir. Siyasi körlük yüzünden, bu eylemin çekirdeği zamanında kırılmazsa, yarın, insansızlaşmış insafsız insan suretleri, bütün toplumun kapısını çalacaklardır.

«Almanya her şeyin üstünde.» «Her şey Türklük için.»

Hayır hayır; Yutturmaca yok. Macera yasak. Tezgahı kim açıyor, atı kim kullanmış, iti kim kullanıyor bellidir.

Adını siz koyamazsınız. Emrinde olduklarınızı açıklamak, hesabınıza gelmez, oyunlarınız bozulur.

Açık açık bilinsin diye biz alnınızın ortasına yaftasını yapıştıralım:

«Sermaye her şeyin üstünde.» «Her şey sermaye için.»

---

(1) Nazi İmparatorluğu, William L. Shirer, Ağaoğlu Yay., s. 90.

(2) Anayasal ve Siyasal Belgeler, Doç. Dr. Server Tanilli, 6. Baskı, s. 647.

TİREN GELİR HOŞ GELMEZ

Sesi buruk
kahrı donuk birisi
sevdiğinin kulağına
bir kaç söz daha işlemek acelesiyle
saçmalıyor.
Bir diğeri gülüyor
fakat duyguları açmıyor dudağını.
Birisi kalın kara bıyığını ısırarak
içindeki ezikliği yine içinde unutarak
sevgiyi sır gibi söylüyor yanındakilere.
İçimde, çıkarsız
pazarlıksız bir dostluğun sevinci var,
tiren yürüse hemen.
Öpüşmeleri, öğütleri
ve ince süzülen gözyaşlarını geride bırakarak
başladı orkestra
hüzünlü şarkısına.
Kimini kendi gönlünde yeşerttiği sıcaklıktan
kimini inceliği sönükleşen aşkından kopararak
ve uzun karanlıkların içinden
ışıktan bir iplik gibi kayarak
yalnayak koşturuyor tiren,
belki elem sancısı, belki acelecilikten.
Geceleri, şehrin ıpıltılı sessizliği
yeryüzüne konmuş yıldızlar gibi.
Sabahtan, sabah gibi açılarak insanların kalbi
İlkbahar serçelerinin gündoğumu şarkılarını paylaşıp
sevinçle donatacak tertemiz caddeleri,
denmez ki.
Şehirler: başı külahlı eli tüfekliler
ve aşınmaz-aşılmaz duvarların içine
sıkıştırılmış
dili damağına kilitli halk.
Yada, yüreği yumruk yapmış milyonlar
ve göğüs göğüse çarpışmalar.
yarın kurtuluş günüdür
bayram olsun arkadaşlar.
bu da değil.
alın terini kıvılcım yapan insanların
kenarlara serpiştirilmiş ışıksız evleri
ve şehrin gögsüne çakılmış gökdelenler,
Canını dişine takarak
beynini güneşe yöneltmek isteyenlerin
hayatın anahtarı kitapları
ve düşünce düşmanları
ve korku ve cesaretle yoğrulan şehirler
daha bir yığın şeyi düşünemeden
hemen kayboluyor penceremden.
Artık güneşle yıkıyor yüzlerini
ovalar, ekinler, bayırlar,
dağdiplerine yayılmış köylerde
yeni bir sızlayışa başlamak için
gözlerini ovalıyor çocuklar,
başladıkları çileye yeni bir halka eklemek için
esneyip gerneşiyor tırpancılar.
Karanlığın yırtılmasıda serinletemedi yüreğimi,
çünkü hiç bitmeyecek bir ayrılığın
vurdumduymaz beşiğinde
ben de efkarlıyım hafiften,
soğudukça ara, yürüdükçe tiren
her nefeste biraz daha katmerleşiyor
yüreği çevreleyen nasır.
Savursam elemleri
kendi kendini boğan
bir sevdalının yüreği gibi derin
aşınmış uçurumlara,
elimi sürsem meyvesine boyun eğen dallara.
Gün yükseliyor
ve mendilini boynuna sarıyor ırgatlar.
Alın çatına düğümlenen yalnızlığı
sigara dumanıyla sırdaş tutan Hasan
yokluğuna susadığı yarinin
yollara çivilenmiş gözlerini düşündükçe
bir türkü tomurcuklanıyor içinde,
arzulu, sargın.
Gelinlik kız edalarında
ağırdan çevirdi başını tiren,
göründü deniz.
Aklını sılada unutan Hasan
dudaklarını bile kıpırtatmadan sordu:
Boylu boyunca uzanmış
şu garip derya,
gökyüzünün sureti mi
yoksa ırmakların kalbi mi?
Yeniden elemler yüklenmek için
uzun bir off çekerek durdu tiren,
dağıldı kalabalığın içine insanlar
biraz acele etmeliyim, işim var :
türküler dizeceğim
yarıya kesilen halaylara yadigar.

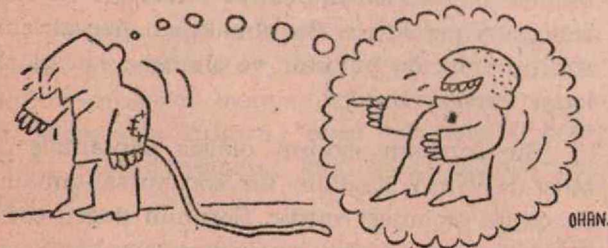
MEVLÛT GÜLVEREN

Çocuklar İçin :

MASALLAR

Benzemiyor masallardaki insanlara
Çevremizdeki gerçek kişiler.
Örneğin:
Masallardaki cücelerin
Düşmüyor yüzlerinden gülücük,
Dillerinden şaka.
Bir cüce var mahallemizde;
Kızdırır çocuklar,
Kuyruk takarlar arkasına
Kaçar gün boyu kuytuluklara
Ağlar niçin benzemiyorum sizlere diye.
Benzemiyor masallardaki insanlara
Gerçek kişiler.
Ağzı sakızlı işçi kızlar bile
Bakmıyor masallardaki padişah
Kızlarıyla evlenen
Keloğlanların yüzüne.

ALİ KÜÇÜKTOP

GECEYE BAŞLAMAK MI

Olabilir kalbim olabilir
Gece bir buhranı başlatabilir

Rüzgar tuzu
Ustura moru gözler
Bir yerimi karıştırabilir
Bahçe bahçenin simyası
İnce cam sözler
Kırılabilir
Bir adam bütün saatlerde kilitli
Bütün gün kör
Amma beni duyabilir

Olabilir kalbim olabilir
Yaran derine düşmüş melhem tutmayabilir

Bakma vefasızlığına
Dişlerinin arasında
Kıvrak bir yılan
Sürekli uzayabilir
Gece vardiyasında hüzüne açık
1 Mayıs'ta aşk tutan işçilerin
Ellerini
Baharın kaldırımında
İlk kez çiçeklenen
Itırları nilüferleri
Isırabilir

Olabilir kalbim olabilir
Yağmur sussa da ateş konuşabilir

CELAL MORAY

N. Behram

HAYATIN AYNASI VE BİR DEVRİM SİLAHI OLARAK KÜLTÜR

Kültür anlamını sınıflar mücadelesinde bulur. Bir sınıflar mücadelesi olan tarih, değişik dönemlerinde, değişik kültür egemenliklerine sahne olmuştur. Yakın ve uzak geleceğimizin doğru bir değerlendirmesini, ancak ve ancak, yakın ve uzak geçmişimizin doğru değerlendirmesi üstüne inşa edebiliriz. Geçmişe bakmadan geleceği değerlendirebilme, geleceğe yürüyebilme olanağı yoktur. Çağımızda artık, tarih, şimdiye dek görülmedik bir şeye sahne oluyor: Bir bilim, bir devrim silâhı, bir tarih anlayışı olan Marksizm-Leninizm rehberliğinde, insanlığın geçmişi ayakları üstüne oturtuluyor. Devrim mücadeleleri, zorunlu geçiş süreçleri olan Demokratik Halk Diktatörlükleri ve Proletarya Diktatörlükleri ardında, bütün insanlık için bir gelecek hazırlıyor. Bir sınıf olan proletarya, sadece kendisinin değil, bütün insanlığın sorumluluğunu omuzlarında taşıyor. O, insanlık kültürünü simgeleyen ilk ve tek adaydır.

Her sınıfın. sınıfsal yapısından yansıyan değerler vardır. Doğru ve şaşmaz olan tek değerler bütünü, proletaryanın dünyaya egemen kılacağı Marksizm-Leninizm'dir.

Diyebiliriz ki kültür, bir sınıfın dünyayı kavrayış biçimidir. Her sınıfın yapısı, onun kültürü olarak yansır. Başka türlü söylersek: Bilimin, felsefenin, sanatın (yani her düşünce eyleminin) kısaca söylersek her kültürün, sınıfsal bir niteliği vardır. Her kültür, yapısından yansıdığı sınıfın siyasetini hayata geçirir. Doğru devrimci kültür (ve doğru devrimci sanat), doğru devrimci siyasetin hayata geçirilmesidir. «Doğru devrimci siyaset» ise, insanlık tarihinin, değişik dönemlerinde, değişik anlamlar yüklenmiştir.

Kültür sadece bir siyaseti hayata geçirmekle kalmaz, aynı zamanda sonuçlarıyla siyasetler üstünde etkide bulunur. Mao'nun belirttiği gibi «Sanatın da siyaset üzerinde derin bir etkisi vardır.»

Doğru devrimci siyasete tabi olmaksızın, doğru devrimci bir sanat var edilemeyeceği gibi; doğru devrimci sanat ve edebiyatın «derin etkisi» altında olmayan bir siyaset de, bir devrim siyaseti olarak var olamaz.

Bügün, günümüzün doğru devrimci sanat ve edebiyatı (genellersek kültürü) sözünden ne anlamaktayız? Onun siyasetten yansıması ve siyaseti derin bir şekilde etkilemesi sözü, nasıl bir anlam içermelidir? Doğru devrimci sanat ve edebiyatın varedilme yolları nelerdir? Devrim siyasetimizi, sanat ve edebiyatın olanaklarıyla hayata nasıl geçireceğiz? Bunun kaynakları nelerdir? Proletarya ne nitelikte bir kültür simgelemelidir? «Proleter devrimci siyaset - proleter devrimci kültür» birliği nasıl bir örgütlenme ve nasıl bir eylem doğrultusu gerektirir? Diğer sınıfların kültürü ve geçmişin kültür mirasının karşısındaki proleter devrimci tutum ne olmalıdır?..

Kısaca söylemek gerekirse kültür siyasetimiz nedir? Bu, çözümü gerekli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır...

SORUNA BÜTÜNLÜĞÜ İÇİNDE YAKLAŞMALIYIZ

Bir sorunun doğru biçimde çözümü, ya da en azından çözümü doğrultusundaki yolu görebilmek, ilk elde sorunu çeşitli yönleriyle iyi kavramamızı gerektirir. Bu olmaksızın her girişim, sorunu daha da büyütür ve olumsuz sonuçlarla karşı karşıya bırakır.

Bir sorunun «sorun» olarak saptanmış olması da yeterli değildir. Bir sorunu saptamanın da çeşitli biçimleri vardır. Sorunun doğru çözümü için, onun doğru saptanması gerekir. Sorunun burjuva yada küçük-burjuvaca saptanma tarzı, bizi burjuvaca veya küçük-burjuvaca so-

nuçlara götürür. Her sorun ancak ve ancak tarihi materyalizmin yüce rehberliği; Marksizmin-Leninizmin öğretici, yol gösterici ışığı altında doğru bir biçimde aydınlanır.

Sorunlarımızın çözümü süreci, aynı zamanda Marksistleşme sürecimiz olmalıdır. Ancak böylece tarihin şaşmaz akışını hızlandırır, kendimizi ve devrim hareketini hayat karşısında boyutlandırır, doğrulayabiliriz. Hayatla, sağlıklı eylem arasındaki diyalektik bütünlük budur.

Proleter devrimci mücadele, bugün için bir dizi sorunla karşı karşıyadır. O, sorunlarını çözüme vardırdıkça Marksistleşmekte; Marksistleştikçe sorunlarına daha derinlikli çözümler sağlamaktadır. Proleter devrimci hareketin sorunlar karşısında güdeceği doğru siyaset, aynı zamanda, onun Marksistleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak, üstüne proletarya örgütünün (partinin) inşa edileceği temeli oluşturur. Bu temel üzerinde yükselen parti proletaryayı, proletarya ise devrimi yönetip yönlendirecek; o devrim, yeni bir toplumu, ve o toplum ise, yeni insanı inşa edecektir.

Yeni bir toplumun ve o toplum içinde yeni insanın inşası nasıl bir proğram gerektirir? İşte bu soru bizi, devrimi yönlendirecek partinin yapısını düşünmeye zorlar: Devrimi yönlendirecek parti (bu açıdan) nasıl bir yapı göstermelidir? İşte bu soru da bizi partinin üstünde yükseldiği temeli düşünmeye zorlar. Partinin oluşum süreci (bu açıdan) nasıl bir süreçtir? Sorunlarımızı, bu sorular dizisine bağlı olarak değerlendirmeliyiz. Sözü edilen bu aşamalar, birbirinden kopuk olmadıkları gibi, herhangi bir sorunun kendiliğinden çözümü (ya da bir sorun karşısındaki devrimci siyasetin gökten zembille düşmesi)olanağı da yoktur. Her süreç, bir sonraki sürecin hazırlık aşamasıdır. Sağlıklı gelişim, düşünce-eylem bütünlüğünü gerektirir.

Proleter devrimci mücadelenin kültür karşısında siyaseti nedir? Parti kendisine nasıl bir kültür programı bulacaktır? Devrime damgasını vuracak olan kültürü nasıl değerlendiriyoruz? Yeni insanın inşasının, kültürel ön temelleri nelerdir?

Proleter devrimci mücadelenin yapısı ve gelişmesinin doğal bir sonucu olarak bizim bu sorunlar üstüne düşünmemiz gerekmektedir.

Kültür sorunu karşısındaki proleter devrimci tutumun belirginleşmesi bu konudaki siyaseti oluşturacaktır. Ve, kültür siyaseti hareketin bütünüyle birlikte derinleşme sürecine girecek, arınıp, boyutlanacak; partinin dayanak noktalarından biri olacaktır.

Lenin «Bir sorun ancak bütün yönleri, bütün bağlantıları ve bütün belirleyici ögeleri saptanıp incelendiği zaman tümüyle anlaşılabilir» diyor.

Şu andaki olanaklarımız kültür gibi ufku alabildiğine geniş olan bir konuda dört başı mamur bir sonuca varmamızı engellemektedir. Tutumumuz ilk elde sorunun kavranır, anlaşılır olma olanaklarını sağlayacak; çözümü doğrultusunu işaret edecektir. Bu doğrultuda ve proleter devrimci siyasetin (Marksizm-Leninizm'in) rehberliğinde girilecek devrimci çabalar, bize hayat içinde derinlik ve genişlik kazandıracaktır.

Proleter devrimci hareketler, dünya yüzünde, kültürle ilgili olarak sayısız deneye sahiptir. İktidarda olan ya da iktidara gelme sürecindeki birçok proleter devrimci parti, olumlu-olumsuz, sayısız deney geçirmiştir. Son tahlilde tümü bizim için olumlu olan bu deneyleri iyi özümlememiz gerekmektedir.

Biz bu gün bulunduğumuz noktanın bütün olanaklarını kullanarak yakın ve uzak geçmişimizin sağlıklı bir çözümüyle, yakın ve uzak geleceğimize bir açıklık getirmeliyiz. Bu temel üstünde felsefede, bilimde, sanatda... kısacası kültürde marksizmin olanakları, silahları ve anlayışıyla donanmalıyız. Bu donatım devrim mücadelesinin olduğu kadar, bu mücadeleyle elde edilecek toplumun da donatımı olacaktır. Mao şöyle söylüyor: «Çin halkının kurtuluşu uğrundaki mücadelemizde çeşitli cepheler vardır; kalem ve silah cephesi, yani kültürel ve askeri cepheler de bunlar arasındadır. Düşmanı yenmek için, özellikle silahlı orduya dayanmak zorundayız. Ama bu ordu tek başına yeterli değildir. Saflarımızı birleştirmek ve düşmanlarımızı yenmek için mutlaka bir kültür ordusuna da sahip olmalıyız.»

KÜLTÜRÜN GERÇEK ANLAMI MARKSİZM'LE AYDINLANDI

Kültürün toplumsal bir karakteri olduğu; topluma egemen olan sınıfın o toplumda ege-

men kültürü de temsil ettiğini; her kültürün, bir sınıfın duygu ve düşüncelerini yansıttığını; sınıfın tarihsel konumunun aynen kültüründe de yansıdığı; kültür çözümünün sınıfsal bir çözüm gerektirdiği; onun gelişiminin sınıf mücadelelerindeki gelişime tabi olduğunu; olumlu yanın insanlığın mirası olarak kaldığı, olumsuzun ilerleyen zaman içinde çürüdüğü; insanlık kültürünü dünya tarihinde simgeleyen tek sınıfınsa proletarya olduğunu, insanlık ilk kez Marksizmin olanaklarıyla buldu. Marks'ın ve Engels' in netleştirdiği tarih anlayışı, insanoğlunun varoluşundan çağımıza dek geçirdiği evrelerin her alanda tek bilimsel çözümüdür. Marks'ın ve Engels'in tarih anlayışları bir bütünsellik arzetmektedir. Onların sonsuz derinlikteki anlayışları ve çabaları bize kültür ve sanat konusunda da rehberler bırakmıştır. Sadece bilim ve felsefe açısından değil sanat ve onun çeşitli dalları açısından da kültürle yoğun bir şekilde ilgilenen bu iki önder, o güne dek sürüpgelen insanlık kültür mirasının sağlıklı bir çözümünü yaptılar. Tarihi Materyalizm'de sınıflar mücadelesi, askeri ve kültürel sonuçlarıyla bir bütünlük içinde değerlendirilmiştir. Marksizm çağımızı, sadece siyasi çözümlerin değil, kültürel çözümlerin de doğru sonuçlarıyla donatmıştır.

«Maddi hayattaki üretim tarzı, toplumsal, politik ve ussal (intellectual) hayat süreçlerini genel olarak belirler. İnsanların bilinci varlıklarını belirlemez, tersine varlıkları bilinçlerini belirler.» (Marks)

Yine Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı'da Marks, «Bir insan hakkında bir fikir ileri sürmek istiyorsak onun kendi düşüncelerinden kendi bilincine göre değil, bizzat maddi hayatta görülen çelişkilerden, toplumsal üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasında var olan çatışmadan giderek» açıklanması gerektiğini söylüyor.

Alman İdeolojisi'nde ise «Hayatı bilinçlilik değil, bilinçliliği hayat belirler. İlk yaklaşım yönteminde başlangıç noktası, yaşayan birey olarak ele alınan bilinçliliktir; ikinci yöntemde yaşayan gerçek bireylerin kendileri, edimli (aktüel) hayatta oldukları gibi ele alınırlar ve bilinçlilik yalnızca onların bilinçliliği sayılır» diyor.

Engels, Marksist çözümlemede düşülebilecek bir yanlışlığa karşı açık bir dille şöyle uyarıyor: «Politik, hukuki, felsefi, dini, edebi, sanatsal ve benzeri gelişme iktisadi gelişmeye dayanır. Yalnız iktisadi durumun her şeye yol açtığını ve yalnız onun etkin olduğunu, başka her şeyin edilgin olduğunu söylemek doğru değildir. Aslında, sonunda her zaman kendini ortaya süren iktisadi gereklilik temeli üzerinde karşılıklı etki ve tepkiler vardır.»

İlk insandan, bilim ve sanatın var olmaya başladığı döneme kadar geçen zamana ilkel dönem diyebiliriz. Yaşama ve korunma gereksinmesi, insanın, var oluşundan buyana taşıdığı özellikleridir. Fakat, ilk evrim dönemi olan, düşünme ve düşüncenin sonuçlarıyla yaratma döneminin süresi bir hayli uzundur. Bu ilk dönemin yaşama gereksinmesinde: 'hayvanlık' ve korunma gereksinmesinin ölçüleriyle 'yaratma' egemendir. 'Bilim' ve 'sanat'ın ortaya çıkışına kadar, insanlık yüzyıllarca süren bir evrim geçirmiştir.

«Bilim, insanın bilgisel (cognitive) deneylerini örgütleme biçimidir. Sanat ise, insanın duyumsal (effective) deneylerini örgütleme biçimidir. 'Bilgisel' ve 'duyumsal' deyimleri, düşünce ile duygu arasındaki ayrımı belirler. İlkel toplumda ne bilim vardır ne de sanat; yalnızca büyü vardır. Bildiğimiz kadarıyla, bilim ve sanatın doğabilmesi için, meta üretiminin gelişmesi, kafa emeğiyle kol emeğinin ayrılması ve toplumun sınıflara bölünmesi gerekmiştir.» (G. Thomson)

Marksizmin yöntemiyle şiirin kaynaklarını aradığı çalışmasında Thomson, bilim ve sanatın simgeleri olarak 'ateş' ve 'umut'u gösteriyor: «insan araçları kullanarak ateşi denetimi altına alabilmiş, ateşi denetim altına alarak da uygarlık için gerekli olan madenleri işleyebilmişti. Demek ki ateş bilimin, insanın kendisini ve çevresini yöneten nesnel yasaları anlayıp denetlemesinin simgesidir. Umut ise insanı daha derin bir anlayışa ve daha sağlam bir denetime iten uzlaşma bilmeyen öznel bir etken olarak sanatın simgesidir.»

Thomson sanatçıların «insanların manevi önderleri» olduklarını söylüyor. «Sanat nasıl büyüden doğduysa, sanatçı da aynı şekildel ilkel büyücününkine benzeyen bir toplumsal işlevi yerine getirir.»

Marks, sanat yaratımında ilk bilinçli eyle-

min, güzelliğin kurallarına göre üretim olduğuna işaret ediyor ve bunun hayvani üretimle farkını şöyle niteliyor: «Hayvanlar yalnız kendilerini üretir, oysa insan bütün doğayı yeniden üretir; onların ürünleri doğrudan doğruya kendi fiziksel gövdelerine bağlıdır, insan ise serbestçe kendi ürününe bakabilir. Hayvanlar yalnız kendi türlerinin ölçüleri ve gereksemelerine göre üretirler, insan bütün türlerin ölçülerine göre üretir ve nesnenin kendi içinde yatan ölçüyü her yerde uygulayabilir. Dolayısıyla insan aynı zamanda güzelliğin kurallarına göre yaratır.»

Güzelliğin kurallarına göre yaratabilmenin eşiğine gelebilmesi için insanın elini farketmesi gerekmiştir. Maymundan başlayan evrimi sonunda, elini farkeden insan, böylece yeni bir döneme girmiştir. Engels'in deyimiyle, yaratmada ilk ana adım, «insan elinin ilk çakmak taşını işleyip bir bıçak yapabilmesiyle» yani «insan elinin serbest kalışıyla» mümkün olmuştur. Ve insan eli, çağlar boyu gelişerek, hüner kazanmaya başlamıştır.

«İnsan eli böylelikle yalnızca çalışmayı yapan organ değil, aynı zamanda emeğin ürünüdür. Çalışarak, yeni işlere uyarak, kasların, kas bağlarının ve daha uzun zaman sonra kemiklerin, bu işler sonundaki özel gelişmelerini miras alarak ve miras alınan bu ilerlemeleri durmaksızın, gitgide karmaşıklaşan yeni işlerde kullanarak, insan eli iyice kusursuzlaşmış, Raphael'in resimlerini, Thorwaldsen'in heykellerini, Paganini'nin müziğini yaratmayı başarmıştır.» (Engels)

Doğanın Diyalektiği'nde ise Engels, sanatın doğuşunda, 'iş'in en önemli etken olduğunu belirtiyor.

Öte yandan bu gelişime koşut olarak, aynı tarihi süreçlerde 'güzellik duygusu'da bir gelişim göstermiştir. Bu iki gelişimin bütünselliği, bugün 'sanat' diye nitelediğimiz şeyi oluşturmaktadır.

«Müzikten anlayan bir kulak, şeklin güzelliğini anlayan bir göz gibi, insan duyarlığının öznel zenginlikleri, kısacası kısmen geliştirilip kısmen yaratılmış insani güçler olan ve insanca zevk alabilen duyular, insanın nesnel olarak açılan zenginliğinden doğabilir sadece. Çünkü beş duyudan başka zihni ve pratik denilen duyularda (istem, sevgi, vb.) sözün kısası, insan duyuları ve duyuların insanlığı, insan nesnesinin var oluşunun bir sonucu, insanileştirilmiş doğanın bir sonucu olarak ortaya çıkarlar.

Beş duyunun oluşması şimdiye kadarki dünya tarihinin sonucudur. Basit pratik gereksemelerin sınırlandırdığı duyuların anlamı da kısıtlıdır. Aç kalmış bir insan için, besinin insani biçimi değil, besin olarak soyut özü olabilir ancak. Böyle bir besin en kaba saba biçiminde de elde edilebilir. Ve aç kalmış insanın yemek yemesiyle bir hayvanın yemesi arasındaki farkın ne olduğunu söyleyemezdik. Yoksul, sıkıntı içindeki adamın gözü en güzel oyunu bile görmez; madenleri işleyen adam onların ticari değerini düşünür, madenin güzelliğini yada eşsizliğini düşünmez. Madenler biliminden haberi yoktur. Dolayısıyla insan özünün nesneleştirilmesi, hem kuramsal, hem de pratik bakımdan, insani hayatın ve doğal cevherin büyük zenginliğini karşılayan duyular yaratmayı olduğu kadar, insan duyularını insanileştirmeyi de gerektirir.» (Marks)

Yine Marks, Kapital'de insanın «doğayı etkiler ve değiştirirken, kendi doğasını da değiştirdiğini, yeteneklerini geliştirdiğini» söylüyor. El Yazmaları'nda ise sanatsal yaratışı «yabancılaşmayı aşmak ve yenmek için yapılan bir girişim» olarak niteliyor.

İdealist kuramcı Kant ise güzel olan şeyin özünde yararsız bir şey olduğunu söylüyordu. O, sanatın bir bakıma yararsızlık temelinden (oyundan) doğduğunu, tat vermekten başka bir amacı olmadığını ileri sürüyordu. Kant'a göre sanat «kişisel bir uğraştı». Tarihsel ve toplumsal koşulların dışında bağımsız bir yapısı vardı ve toplumsal bir amaç içermiyordu.

Sanatın tarihsel gelişimi içinde ilk kavranma belirtilerine, Hegel'de rastlamaktayız. Fakat Hegel'in kavrayışı da, doğruya derinlemesine bir yaklaşım değildir. Onun, sanatı kavrayışı da özünde idealisttir.

«Hegel sanat eserinde organik bir birlik görür. Ne var ki bu birlik salt biçimsel bir özellik taşır. Estetik biçim, evrenin toplamı olan bir özü, yani FİKİR'i kavrar ve belirtir. Mutlak FİKİR nasıl ki tarihsel akışın birbirini kovala-

yan aşamaları arasında beliriyorsa, güzel fikri de, tarihin çeşitli aşamalarının süreci içinde öylece gerçekleşir. Fikirle biçimin birliği, uyarlığı ve tutarlığı güzeli doğurur. Bu bakımdan sanat tarihe dayanır. Tarihin bir anında sanatçının yakalayarak estetik bir biçim içinde yansıttığı hayatın bütünü, sanat eserine, kendi özünü ve içeriğini verir.» (J. Freville)

Hegel özünde bir idealisttir. Fakat onda, akli ve mantıklı olan bir yan da vardır. İşte Marks, ondaki akli ve mantıklı olan yanı ayakları üstüne oturtmuştur. Marks'ın Hegelci felsefeye uyguladığı bu yöntem maddeci kültür kuramcılarına da rehber olmuştur. Plehanov, Hegel' de «sanatın tarihi ve özünü anlamak için» olanaklar bulunacağını söylüyor. «Hegel, Estetik'inde, toplumsal gerçeğin temiz havasını solumak için bazan, gölgelerin idealist krallığından ayrılıyor.» (Plehanov)

Sanat ve kültür anlamını, tek şaşmaz bilim olan Marksizmin ufkunda kazandı. Marksizm kültür ve sanata gerçek çözümünü getirdi. «Marksçı estetik mülkiyet, sınıflar ve ideoloji biçimlerinin tarihsel temeli üzerinde dolaşır. Sanatı 'dünyayı temsil etme'nin bir yolu, bir bilme aracı, bir toplumsal bağ, bir sınıf silahı, insancıl bir zenginleşme, bir bilince varış, bir toplum aynası sayar.» (J. Freville)

BİLİM VE SANAT MARKSİST GÖVDENİN GÖZLERİDİR

Marksizmin insanlık tarihine getirdiği çözüm, insanlığın sınıflar öncesi dönemdeki hayatının ve sınıf mücadeleleri sürecindeki hayatının 'kültür' gelişimlerini de anlaşılır kıldı. İşte bu anlaşılırlık, proleter mücadelenin aydınlığıdır. Proleter devrimci mücadeleler bu anlaşılırlık temelinden hareketle, insanlık tarihinde yeni bir dönem açıyor: Onun ellerinde dalgalanan bayrak (Marksizm-Leninizm) sınıflar mücadelesinden sınıfsız bir topluma geçişin renklerini taşıyor. Proletarya bu tarihi görevi nasıl yapacaktır? Rehber edindiği tarih anlayışını hayata geçirerek. Yani, kendi sınıfının bilimi olan Marksizmi, aynı zamanda bir silah gibi taşıyarak. İşte devrimci kültür hayatı bütünselliği içinde kavramanın ve onu yeniden şekillendirmenin olanaklarını veriyor. Proleter devrimci mücadelenin yolu, bilimsel kavrayış, bilimsel çözüm; sanatsal gözlem ve sanatsal anlatışla güçlülük, çeliklik, kararlılık ve aydınlık kazanıyor. Bilim ve sanat Marksist gövdenin kolları, yani devrim mücadelesinin silahlarıdır.

Marksist estetikçi ve kuramcı G. Thomson şöyle söylüyor: «Bilim adamı da sanatçı da dünyayı değiştirmeye uğraşır. Bilim adamı, insanın doğayla olan nesnel ilişkilerinin dış dünyasını değiştirmeyi amaçlar. Sanatçı ise, insanın öteki insanlarla olan öznel ilişkilerinin iç dünyasını değiştirmeye çalışır. Bilim adamı, dış dünyayla ilgili bilincinde bir çelişme keşfeder ve onu bilimsel bir varsayım içinde çözer. Sanatçı ise, iç dünyaya ilişkin bilincinde bir çelişme keşfeder, ve onu bir sanat eseri içinde çözer. Bunların her ikisi de yaratıcı eylemlerdir. Bilim adamı, bilgimizi zenginleştirerek, doğa üstündeki egemenliğimizi biraz daha pekiştirmiş olur. Sanatçı ise, toplumsal bilincimizi daha yüksek bir düzeye vardırarak sınıf mücadelesini ilerletir.»

Bilimin de, sanatın da, tarihi köklerinin 'büyü' içinde olduğunu belirten Thomson, «Bilim büyünün nesnel yanının —doğaya karşı bir dış boğuşmanın; sanatsa öznel yanının— bir iç, fiziksel boğuşmanın sonucudur» diyor.

Yine Marksist estetikçi ve kuramcı Christopher Caudwell, bilim ve sanatın aynı gövdenin kolları olduğunu, düşünce ve eylem arasındaki Marksist öz birliğini şöyle niteliyor: «Sanat duygunun bilimidir, bilimse bilginin sanatıdır. Yapabilmek için bilmek zorundayız, ama ne yapacağımızı bilmek için de hissetmeliyiz.»

Bilim ve sanat, Marksizme, hayatı kavrama ve değiştirmede (ve devrim mücadelelerinde) dayanak olmuştur. Her proleter devrimcinin, bilim ve sanat görüşlerinin, Marksizmin ufku içinde kökleri olmalı ve görüşleri bu köklerden beslenmelidir. Marksizm, insanlık tarihini bütünü içinde kavrayan bir bilimdir. Marksist olmak, bütünsel bir düşünce sistemini gerektirir. Hayat sadece bir yanıyla kavranmaya çalışılırsa anlaşılır değildir. Anlaşılmayan bir şeyin, değiştiricisi olmak ise, safsatayla sonuçlanır. Sınırlı bir düşünce tökezler ve tökezletir.

«SANAT VE EDEBİYAT SİYASETE TABİDİR»

Mao, «Dünyada hiçbir zaman bir nedene yada bir davaya dayanmayan bir sevgi yada

nefret olamaz» diyor. Bu, her sanat ürününün, belli bir sınıfın duygu ve düşüncelerini dile getirdiğinin, yada kısaca her sanat eserinin bir siyaseti yansıttığının ifadesidir.

«Bugün dünyada her kültür, her sanat ve edebiyat belli bir sınıfa aittir. Ve belli bir siyasi çizginin hizmetindedir. Aslında sanat için sanat, sınıflarüstü sanat, yada siyasetten kopuk ve bağımsız sanat diye bir şey yoktur. Proleter sanat ve edebiyat tüm proleter devrimci davanın bir parçasıdır. Lenin'in dediği gibi tüm devrimci makinanın dişlisi ve çarkıdır... Sanat ve edebiyat siyasete tabidir, ama bununla birlikte onun da siyaset üzerinde derin bir etkisi vardır.» (Mao)

Her sanat ve edebiyatın belli bir sınıfın duygu ve düşüncelerini yansıttığını ve sanat ürününün siyaset üzerinde derin bir etkisi olduğunu söylerken Mao, bir gerçeği çok yalın bir dille anlaşılır kılmıştır. Biz, mücadelesini verdiğimiz sınıfın duygu ve düşüncelerini hangi siyasi ve kültürel ölçüler içinde yansıtmalıyız ki, o sınıfın siyasetini derin bir şekilde etkileyebilelim, ve «tüm devrimci makinanın dişlisi ve çarkı» olabilelim? Bu soruya verilecek çarpık yada yanlış bir yanıt, bizi nereye götürür? Proleterlik adına, proleter devrimci mücadeleye hizmet yerine tüm devrimci makinanın dişlisi ve çarkını paslandırmaya değil mi? Yani, siyaseti olumsuz yönde etkileyen, (içine burjuvalığı da alan) sapmalardan herhangi birine... İnsanlığın kültür tarihi «devrimcilik», «solculuk» adına işlenen 'burjuvaca suçlar'la doludur. Bu nedenle Mao'nun bu eşsiz yalınlıkla anlatmak istediği şeyin üstünde durmak gerekiyor.

«Hem yazarlık yapan, hem de edebiyat alanında önder durumunda olan yoldaşlarımızdan, o olmadan Sovyet düzeninin yaşayamayacağı şeyi, yani siyaseti rehber edinmelerini istiyoruz.» (Jdanov)

Siyasetin sağlıklı bir şekilde yansıtılabilmesi için, onun 'rehber' edinilmesi gerekir ilkesini çıkarabiliriz bu sözlerden.

Ne var ki sığ ve bütünlüksüz kavrayıştakilerin sandığı gibi bir şey değildir bu. Yani siyasetin rehber edinilmesi, strateji ve taktiklerin rehber edinilmesi demek değildir. Derin ve gerçek anlamıyla Marksizmin rehber edinilmesi demektir. Strateji ve taktikler bunun sadece sonuçlarından biridir. Özü kavranmayan, sonucu hiç mi hiç kavrayamaz. Sadece ezberleyebilir. Bunun en ilkel örneği papağanlar; en gelişmiş örneği imamlardır. 'Siyasi devrim' olgusu ancak ve ancak 'sosyal devrim' anlayışına bağlı olarak ele alınırsa doğru bir anlam kazanabilir. 'Sosyal devrim' anlayışından kaynaklanmayan; ifadesini 'sosyal devrim' anlayışında bulmayan bir 'siyasi devrim' siyasetini ML siyaset olarak niteleyemeyiz.

Ayrıca Marksist olmanın da kendine özgü ölçütleri vardır. Devrimci teorinin devrimci pratikle bir bütünlük içinde olması gibi. Marksizmin rehber edinilmesi, bu yanıyla da sindirilmelidir.

Devrimci ideolojinin rehber edinilmesi, devrimci siyasete karşı duyarlılık, bu öz ve derinlikte kavranılmazsa, siyasette olduğu gibi kültürde de yozluk, idealizm, sapmalar kaçınılmazdır.

Devrimci mücadele ve kavga alanları, kültür emekçilerinin bir okuludur. Hem de oldukça çalışkanlık isteyen bir okul. Onun eğitimini almaksızın, devrimci kültür emekçiliği, çölü susuz geçmeye çabalamaktır. **'Devrimci** sanatın' **'Devrimin** sanatı' olması, ifadesini bu okuldaki eğitimde bulur. Kitlelerin ve devrimin öğrencisi olmaksızın, onlara kültür-sanat önderi olmak, çıkmaz bir sokakta aşağı yukarı yürümek, aynı aşı aynı tencerede pişirip pişirip başka başka tabaklarla ortaya sürmektir. İdeolojinin önderliği, onu kuru reçeteler olarak ele almak değildir. Hayatı, o ideolojinin yöntemi ve olanaklarıyla kavramak ve kavrayış ölçüsünde ideolojiyi zenginleştirmek demektir.

Devrimin sanatı, devrimin doğal bir parçası olmalıdır. Gövdeye bağlı olmayan parça, gövdenin acılarının ve sevinçlerinin gerçek titreşimlerini taşıyamaz. Düşüşlerin, yükselişlerin; yenilgilerin ve zaferlerin sağlıklı siyasi yansıtıcısı olamaz. Dıştan ve yüzeysel gözlemler, her zaman yanılmaya tutsaktır. Ve bu yanılgı çarpıtıcıdır, hayatı olumsuz yönde etkiler.

Devrim yükselip alçalan ama zafere doğru yürüyen bir dalgalanma seyri izler. Devrimin sanatı, onun geçici yenilgilerinde umutsuzluğa kapılan sanat değil; onun tarihi seyrinin, her an ve koşuldaki umudunun ve iyimserliklerinin sözcüsüdür.

Sözgelimi, 1905 yenilgisi, devrimin sanatçısı olmayanları turnusol kağıdı gibi açığa çıkaran bir deneydir. Yenilginin aynı zamanda 'büyük zafer'in çekirdeğini içinde taşıdığını göremeyen (yani devrim siyaseti olarak Marksist ideolojiyi rehber edinmeyenler) yükselme döneminde yaktıkları «içli sözler» «cesur kelimeler» «yiğitlemeleri» bir kenara ittiler. Yüreklerini umutsuzluk ve mistik bir hava kapladı. Bu kara sisin altında bir bölük inançsız aydın, kiliselere kapandı. Ve kara örtüleri altında, kötümser şarkılar söylemeye başladılar.

Oysa, 1905 yenilgisi bütün acılığına, önderlerinin önemli kısmının katledilişine, örgütün büyük darbe yiyişine, sayısız insanın zindanlara atılışına karşın, proletaryanın hayatında yeni bir dönemi simgeledi.

Burjuva özlerini değiştirmeksizin «devrimden sözeden» sanatçıların, devrimci siyaseti «derinden etkilemeleri» ve «devrimci makinanın dişlisi ve çarkı» olmasına olanak yoktur. Devrimi derinden etkileme yerine, yerinde saydıran bir başka hastalık daha vardır: Devrimci taktik ve stratejinin sadece kaba reçetelerini sunan sanat. Bir siyasi konuşmayı biraz tumturaklı cümlelerle tekrarlayan bu ürünlere de «devrimin sanatı» değil, «devrimden sözeden ürünler» «tumturaklı propaganda bildirileri» diyebiliriz. Çünkü devrimin sanatı olabilmeleri için, ilkin sanat olabilmeleri gereklidir. Marksist düşüncenin rehberliği bu açıdan da (kültürel derinlik ve sanat gücü gerekirliği açısından da) titizlikle korunmalıdır.

Sanat-siyaset bütünlüğü, sanatın siyasete tabiyeti, siyasi ve kültürel eğitimi gerekli kılmaktadır. Bu eğitim, salt kültürün ve siyasetin sorunlarını öğrenmek için, kitap karıştırmak değildir. Kültürü ve siyaseti kavramak ve onu (ideolojiyi) hayatı kavramanın aracı kılmak gerekir. 'İdeolojinin önderliği'nden kasıt budur. Bunun öğrenimi ise devrimin ve kitlelerin öğrencisi olmayı gerektirir... Bir şeyin öğreticisi olmak, o şeyin öğreniminden geçmekle olasıdır. İşte bu nedenle diyebiliriz ki, devrim sanatçısı, devrimin ve sanatın gerçek öğrencisi olmalıdır.

'Devrim öncesi' ve 'devrim sonrası', bir sürecin parçalarıdır. Birbirini izleyen, bütünleyen, birinin diğerinde kolları ve ayakları olan bir gelişim sürecidir.

Siyasi devrim süreci geçicidir. Devrim sanatı da bu geçiş döneminin «çelişkilerini ister istemez yansıtır». Fakat varılan toplumla, ona varılmak için yaşanılan süreç aynı yol üstündedir.

Sosyalist inşa döneminin sanatı, devrim sürecinin sanatından doğar. Onun öz oğludur ve onu, daha derinliği olan bir kişilikle yaşatır. Devrim sürecinin devrimci sanatın, ezilen sınıfları, ezenlere karşı etkiler; mücadelenin ateşi içinde toplumsal nefreti şekillendirir; devrime umudun ve iyimserliğin duyarlığını egemen kılar; devrimci ahlakın ve devrimci iradenin yaygınlığını sağlar; yoldaşlık ilişkilerini pekiştirir; devrim cesaretini ve devrime inancı sarsılmaz kılar ...Sosyalist dönem de bir süreçtir. Sınıfların ortadan kalkması için 'zorunlu' bir 'diktatörlük' süreci. Sınıfların ortadan kalkması ve toplumsal dayanışmanın temel olması dönemi diye niteleyebileceğimiz bu sürecin sanatı da, doğal olarak bu yapının yansıtıcısı olacaktır. Böylece doğru devrimci siyasetin hayata geçirilişini sağlayacaktır. İnsani ilişkileri, toplumda yaşanılan yeni biçimine göre, yaşanması gereken doğrultuda derinleştirecektir.

Devrim mücadelesiyle, sosyalist toplumu inşa mücadelesi; devrimin sanatıyla, sosyalist toplumun sanatı aynı ideolojik önderliğin değişik dönemlerdeki yansılarıdır.

Devrimin sanatı devrimci gerçekçi sanattır. Hayatı devrimin çelişkileri (sınıf mücadelesi) doğrultusunda ele alır, çelişkileri, çözümleri doğrultusunda ateşlendirir. Sosyalist toplumun gücü, sınıfların ortadan kaldırılmasındaki inşa sürecinde aldığı mesafe, bu doğrultudaki kararlılığı ve tutarlılığıyla ölçülüdür. Sosyalist sanat, sosyalizmin inşa süreci (proletarya diktatörlüğü)nden, komünist topluma (sınıfların ortadan kaldırıldığı, insanlığın toplumuna) geçiş sürecinde, doğru devrimci siyasetin en yakın dayanak noktalarından biridir..

Gerek devrim öncesinde gerek devrim sürecinde, gerek sosyalist inşa sürecinde Marksist ideoloji rehberliğindeki kültür ve sanat gerçek ifadesini sosyalist gerçekçilik anlayışında bulur. Sosyalist gerçekçilik ML ideolojinin sanat ve edebiyat yaratımında en temel kıstasıdır.

Marksizmin her dönem için yolgösterici olan devrimci özünün, değişik dönemlerin değişik çelişkilerinde aldığı şekli, doğru değerlendirememek, onun ideolojik önderliğini elden kaçırmak demektir. Onu elden kaçırmamanın bir tek yolu vardır: Marksizmin kafamız içinde bir misafir değil, bizatihi düşünce yöntemimizin doğal şeklinin Marksist ideolojiyle çelikleşmesi...

'İdeolojik yönlendirme' 'ideolojinin rehberliği' 'sınıfıyla gelişen sanatçı' 'toplumsal dayanışma temelinde komünist toplumun ve yeni insanın inşası' 'devrim, devrim süreci, sosyalizm' gibi kavramların, bilinçte doğru anlamlarıyla ve zorlamasız olarak yer etmesinden kasıt budur.

Sosyalist gerçekçi sanat, sosyal devrim anlayışından kaynaklanır, siyasi devrim anlayışıyla yoğrulur. Sosyal devrim bilincinden kaynaklanmayan bir sosyalist gerçekçi sanat olası değildir.

Marksizmi doğal düşünce yöntemi kılmayan sanatçı, aynı pozisyondaki siyaset adamı gibi, «sözde Marksist»tir. İkisi de eylemde yanılmaya mahkumdur. Marksizmin devrimci özüne değişik durumlarda, o durumların gerektirdiği hayatiyeti kazandırmaları olası değildir.

Tarihi ileri iten gücüyle proletarya, eski toplumu devrimle yeni topluma dönüştürdüğünde, toplumun bütün kurumlarına temelde bir değişme getirecektir. Devrim öncesi, devrim ve sosyalist inşa süreçlerinde, sanata, bu perspektiften sosyal devrim perspektifinden bakılması gerekir.

«Yeni bir toplum yaratma süreci içinde proletarya aynı zamanda insanlığın kültürel gelişmesinin çelişkilerini de çözüme uğratır. Burada da tarihi görevi maddi üretim alanındakinin aynısıdır. Sınıf çatışması yoluyla sınıfsız bir topluma açılan yolu gösterir; proletaryanın geniş ve derin dünya görüşünden esinlenen bir sanatın gelişmesi yoluyla, toplumsal ve sanatsal gelişme arasındaki uyuşmazlığın ortadan kaldırılmasını ve dolayısıyla geniş bir kitle temeli üzerinde sanatın şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde büyümesini gerçekleştirir.» (M. Lifshitz)

Bu anlamdan olarak, devrimci sanatın gerçek emekçileri, proletaryanın bilinçli müfrezeleri içindeki devrimcilerden oluşacaktır. Gerçek devrimci sanatçılar (proleter devrimci sanatçılar), bu sanat ve kültür emekçileri arasından çıkacaktır. Onlar, devrimin 'ekleme güçleri' değil; 'öz güçleri'dir.

Sanat ve kültür sorununa ilişkin olarak devrimci anlayışın derinleşmesi, devrimden söz eden sanatçılarla, devrimin sanatçıları arasındaki muazzam farkı da anlaşılır kılacaktır. Bu fark, duygularıyla devrimci mücadeleye eğilimli olan ilerici aydın sanatçıları da, kaçınılmaz olarak etkileyecektir. Marksist edebi eleştiri onların ilk elde en kavrayışlı ve yetenekli unsurlarının devrimcileşmesini sağlayacaktır.

«Devrimci sanat, kalbi halkla birlikte çarpan sanatçılar tarafından, devrimci sanatçılar tarafından yaratılmaktadır.

Onlar devrimimizin gelişmesinde temel eğilimleri ve süreçleri, hayatın çelişkilerini eserlerinde doğru biçimde yansıtmak ve bu olayları yorumlarken biçimciliğe ve şemacılığa karşı mücadele etmek, geleceği ellerinde bulunduran proleter sanatının temelinde olan sosyalist gerçekçilik yöntemini sadakatle ve yaratıcı biçimde uygulamak durumundalar.» (Enver Hoca)

Biz sanat ve edebiyatın devrime hizmet etmesini istiyoruz. Daha bir üst düzeyde (sosyalist süreçte) yeni toplumun inşasına hizmet etmesini istiyoruz. Birinci süreçte atılan sağlıklı bir temel, ikinci süreçteki gelişime sağlıklı olanaklar sunacaktır. Stalin sanatçılara «insan ruhunun mimarları» diyor. Biz sanatçıların devrimci ruhun mimarları olmalarını istiyoruz. Bu ruhun sağlıklı mimarisi devrimin görkemini ve devrim sonrası inşanın sağlıklı temelini oluşturacaktır.

«İnsan ruhunun mimarı olmak herşeyden önce sanat eserlerinde hayatı gerçeğe uygun bir biçimde yansıtabilmek, durağan ve cansız bir biçimde yada yalnızca 'nesnel gerçeklik' biçiminde değil de, devrimci gelişmesi içinde yansıtabilmek amacıyla, hayatı tanımak demektir.» (Jdanov)

Bu ise, devrimci 'ideolojik önderliğin' 'sanat yeteneğiyle' bir bütünlük halinde, sanat eserinde var edilmesini gerektirir.

Bunun yolu, ideoloji ve sanat planında sürekli Marksistleşme, arınma, derinleşme ve böylece yetkinleşmedir.

Şanghay Devrimci Kitle Eleştirisi Yazı Grubu'nun, Sovyet revizyonist «Stanislovsky sistemi» üstüne Kızıl Bayrak'ta yayınladığı eleştirisinde şöyle deniliyor: «devrimci edebiyat ve sanat işçileri, işçilerle, köylülerle ve askerlerle bütünleşme ve onlar tarafından yeniden eğitilme sürecinde kafalarındaki burjuva düşünüş ve duygularını, işçilerin, köylülerin ve askerlerin düşünüş ve duygularından ayırdetmeli, sürekli olarak kendilerindeki burjuva bireyin çıkarı görüşünü yenmeli ve halkın çıkarına olan proleter bağlılığı beslemeli ve kuvvetlendirmelidirler. Yalnız bu şekilde yığınların tarihi ileri götürmesine yardım edebilen sanatta, gerçekten devrimci görüntüleri canlandırabilir ve yaratabilirler.»

Devrimci sanat ve kültür, (iyi niyetle isteniliverilince) havadan donanmış olarak düşmemektedir. Sanatın siyasete tabiyeti, sanat ve siyaset arasındaki kan dolaşımının, doğal organik olmasını gerektirmektedir. Yoksa doktorun verdiği reçeteyi muska sanarak koynuna koyan bilinçsiz hastaya doktor ne ifade ediyorsa, kavrayamayan kişiye de teori ancak onu ifade edebilir. Kuru reçeteler halinde kalır.

Marksizmin söylediği doğruları kabul etmek çok kolay bir iştir. Zor olan Marksizmi kavramak, düşünmenin doğal hali kılmak ve hayata geçirebilmektir. Bir şeyin değeri ancak hayattaki sonuçlarıyla canlılık kazanır. Marksizmi, onu hayata geçirecek derecede kavramayan ona «tabi» olamaz. «Sanatın siyasete tabiyeti»ndeki derin anlam budur. Sanatın siyasete tabi olmasının diğer anlamları da ancak, bu temelden hareketle değerlendirilirse, doğru bir ifade kazanır.

DEVRİMCİ KÜLTÜRÜN KAYNAKLARI ANCAK MARKSİST BİR ÇÖZÜMLE ELDE EDİLEBİLİR

Devrimci kültürün kaynakları, elbetteki sadece Marksist teori ve devrimci mücadele alanları değildir. Devrimci kültürün üstünde yükseldiği bir kültür temeli vardır. Bu onun mirasıdır. Devrimci kültür nasıl bir mirasın üstünde yükselir? Yani devrimci kültürün kültürel kaynakları nelerdir?

Proleter devrimci mücadelenin diğer cephesinde olduğu gibi kültür cephesinde de ancak yakın ve uzak geçmişin sağlıklı çözümü ve değerlendirmesi, yakın ve uzak geleceğe bakabilmemize kaynaklık edebilir; ancak böylece günümüzdeki konumumuzu kavrayabiliriz.

Devrimci kültür ve sanat «geçmişin red» temeli üzerinde mi gelişecektir? Yoksa geçmişin değerlendirilmesi temelinde mi? Geçmiş kültür ve sanatın sağlıklı bir çözümünün olanaklarını, ancak Marksizmde bulmaktayız. Geçmişi hangi temelde red edeceğiz, hangi temelde kaynak edineceğiz? Bu sorunun yanıtı şudur: özel olarak proletaryanın, genel olarak halkların çıkarı; özel olarak proleter devrimci, genel olarak devrimci kültürün zenginleşmesi temelinde. İşte bu temel Marksizm-Leninizmin yüce ideolojisinin de temelidir. Ve yine geçmişi devrimci bir tarzda aşmanın olanaklarını bize ancak o verir. Ancak onun yöntemleri şaşırmazdır. Ve halkların (genel anlamıyla da insanlığın) çıkarını temsil eden tek doğru ideoloji odur. Kitleler bir mücadele ve bilinçlenme ölçüsü olarak Marksizm-Leninizmle donandıkça, kültür alanında da, sahte dostlarını, dost kılığındaki düşmanlarını, dostlarını ve amansız düşmanlarını tanıyacaktır.

Özellikle son yüzyılda Marksizmin kavratan, bilgilendiren, öğretici, yol gösterici farları altında geçmiş dünya kültürü, çeşitli yorumlardan geçirildi ve insanlığın kültür mirasına bir bakış açısı sağlandı. Marks'ın ve Engels'in ateşini yaktığı kültür anlayışı, bilim ve felsefede olduğu gibi, sanatta da muazzam bir hasat verdi. Onların sağladığı aydınlık üzerinde devrimci kültür ve sanat, kendi kaynaklarını değerlendirebildi ve kendine ferahlık ve derinlik sağladı.

Gelecek ancak geçmişin olumlu mirasını özümlemek, olumsuz yanından arınmakla inşa edilebilir. Lenin «ancak, kafanızı insanlığın yarattığı hazineleri öğrenerek zenginleştirebildiğiniz zaman sosyalist olabilirsiniz» diyor.

Bizzat Marks'ın kendisi de böyle varolmamış mıdır? Yoksa Marksizmi salt Marks'ın dehasına bağlamak, idealist bir değerlendirme olmaz mıydı?

«Esas olarak Marks tarafından yaratılan sosyalizmin biliminin, sosyalist kuramın —yani bu Marksist öğretinin— kendi bir deha olmakla birlikte, artık sadece 19. yy.da yaşamış bir tek sosyalistin eseri olmaktan çıktığını, dünyaüzerindeki milyonlarca, on milyonlarca proleterin, kapitalizme karşı verdiği savaşta uyguladığı bir öğreti durumuna geldiğini, okumuş ve duymuşsunuzdur. Marks'ın öğrettiklerinin neden en devrimci sınıfın milyonlarca, on milyonlarca insanın akıllarını, yüreklerini kazandığını soracak olursanız, bir tek cevap alırsınız: çünkü Marks eserini, kapitalizm döneminde elde edilen insan bilgisinin sağlam temeline dayandırmıştır. İnsan toplumunun gelişmesini etkileyen yasaları araştırdı Marks ve ardından kapitalizmin kaçınılmaz bir şekilde sosyalizme dönüşeceğini anladı. En önemli olanı ise bu görünüşü, o, kapitalist toplumu en doğru ayrıntılı ve derin bir şekilde araştırarak, kendinden önceki bilimin yarattığı her şeyi iyice hazmederek tanıtladı. Bir tek ayrıntıyı dahi gözardı etmeden, insan toplumunun yarattığı her şeyi eleştirerek yeni bir biçim verdi. İnsan düşüncesinin yarattığı her şeyi emekçi sınıf hareketi açısından, yeniden ele aldı ,eleştirdi ve tanıtladı. Bunlardan sonuçlar çıkardı; burjuva sınırlamaları içinde kalmış ya da burjuva önyargılarıyla bağlanmış kişiler bu sonuçlara varamazlardı.» (Lenin)

Bu sözlerinin hemen ardından Lenin, aynı yöntemin kültür için de geçerli olduğunu ve bu geçerliliğin ne derecede önemli olduğunu belirtiyor. «Sözgelimi proleter kültürden sözettiğimiz zaman bunu aklımızdan çıkarmamalıyız. İnsanlığın bütün gelişmesinin yarattığı kültürün değişmesini bildiğimiz takdirde, proleter kültürü yaratacak duruma gelebiliriz. Bunu açıkça anlamadan soruna çözüm yolu bulmak mümkün olmayacaktır. Proleter kültür ne havadan kapma birşeydir, ne de kendilerine proleter kültür uzmanları süsünü verenler tarafından yaratılmıştır. Bütün bunlar saçmalıktır. Proleter kültür, insanlığın, kapitalist, bürokrat, toprak ağalarından oluşan toplumun boyunduruğu altında biriktirdiği bilgi hazinesinin mantıksal gelişmesi olmak durumundadır. Bütün bu yollardan proleter kültüre gidilmiştir ve gidilecektir. Aynı şekilde Marks'ın yeniden biçimlendirdiği ekonomi politik de insan toplumunun nereye ulaşması geerktiğini sınıf kavgasına geçişi proleter devrimin başlangıcını göstermiştir bize.» (Lenin)

Devrimci sanatı «Halkın hayatının devrimci yazarlar ve sanatçıların kafalarındaki yansıması» olarak niteleyen Mao, halkın hayatının, devrimci sanat için «işlenmemiş, kaba ama en zengin ve en temel bir ham madde kaynağı» olduğunu söylüyor. Ayrıca yeni devrimci sanatı, proletaryanın gelişmesi doğrultusunda, geçmiş sanatın olumlu yönlerinden yararlanması, olumsuz yönleriyle mücadele etmesi ve arınması gerektiğini söylüyor.

Lenin «öyle sanıyorum ki, her felsefede bir yazarın olumlu bir şekilde yararlanacağı birşeyler vardır» derken, devrimci yazarlara yararlanılması gereken herşeyin araştırılması öğüdünü veriyordu. Çünkü Marksist kalkış odağı araştırdığı herşeyde, yararlıyı ve yararsızı değerlendirmede, tek şaşmaz ölçüttür.

«Toplumun ideolojik ürünlerinin birbirleriyle ve somut yaşamla olan etkin ilişkilerini çırılçıplak gözümüzün önüne seren bir tek sağlam toplum bilimi vardır: Tarihi maddecilik.» (C. Coudwell)

İşte bu bakış açısı proletaryayı, insanlığın yarattığı bütün kültürel değerlerin olumlu yanlarının mirasçısı kılmaktadır. O, bütün değerli şeyleri kendi ideolojisi içinde yeniden yoğurup, yeni bir kültür yaratacaktır.

«Proletarya burjuva klasiklerini kendi dünya görüşüne göre yeniden yorumladıktan sonra, onların içerdiği tüm yaratıcı ögeleri özümleyecek ve onları, zengin halk türküleri mirası içinde olmak üzere kendi sanat geleneği ile kaynaştıracaktır. Bu kaynaşma sonucunda, siyasi mücadele süreci içinde geleceğin yeni sanatı; başka bir deyişle, özde sosyalist, biçimde ulusal olan yani sanat doğacaktır.» (G. Thomson)

Yerel mirasımız diyebileceğimiz, kendi halk kültürümüzün zengin mirası ve insanlığın çağlara ve dünya yüzüne yayılmış kültür mirası yeni sanatın iki dayanak noktasıdır. Marksist değerlendirme ve özümleme ölçüsünü elden kaçırıp, bu iki dayanak noktasının şu yada bu şekilde küçümsenmesi, yada abartılması bu kez yeni hastalıklar doğuracaktır.

Jdanov «önceki çağların edebiyat mirasını

eleştirici bir gözle incelemenin bir görev» olduğunu söylüyor: «Öyle ki bu görevi yerine getirmeden, insan ruhunun mimarı olmak mümkün değildir.»

Proletarya, maddi ve manevi kültürün diğer alanlarında olduğu gibi, edebiyat alanında da, dünya edebiyat hazinesindeki iyi olan herşeyin mirasçısıdır.

«Burjuvazi edebiyat mirasını har vurup harman savurmuştur; bize düşen bu mirası toparlamak, incelemek ve eleştirici bir biçimde özümleyerek daha ileri gitmektir.» (Jdanov)

Proletaryaya ve devrime hizmet eden, onun çıkarlarını gözeten ve onun devrim mücadelesini hayata geçiren sanat ve edebiyat kolayca varedilemez. Zorlu ve derin bir mücadele ve emek ister. İnsanlık kültür mirasının, eleştirel bir gözle değerlendirilip özümlenmesi ve yeni sanatın kaynaklarının saptanması, bizzat bunu yapacak olanlarda, kültürel bir birikimi zorunlu kılar. Bütün açıklığına, anlaşılırlığına (ve kendi geçmişimizi ve değerlerimizi içermiş olmasına) rağmen, yerel halk kültürümüzün bile, eleştirel bir gözle değerlendirilip, özümlenmesi zorlu ve özen isteyen bir iştir. Marksist eleştirel gözden yoksunluk, geçmişteki bütün yanlış değerleri aynen bugün de sürdürmeyi getirir. «Sanatın ölçüleriyle» özümleme yoksunluğu ise, geçmiştekinden daha kötü örnekler vermeyi getirir. Piyasanın, «halk türküsü» adı altında yavan, kuru, duygusuz ve değersiz ürünlerle dolu olması bunun bir sonucudur. Kolay beğeni ve salt siyasi mesajla yetinme ortamında yaygınlaşma olanağı bulan bu tür ürünler, her şeyden önce proleter duyarlığı sömürmektedir. Sanat proletaryanın duyarlığını derinleştiren, onun mücadelesini zenginleştiren bir araç olması gerekirken, bu türden yoz sanat, kendi var oluşlarına proletaryayı ve proleter devrimci mücadeleyi aracı kılmaktadır.

Öte yandan yeni kültür, gerek dünya, gerek yerel mirası kendine dayanak almalıdır. Temeli olmayan bir inşa, proleter bir inşa değildir.

İşte bu çelişki, devrim mücadelesinde, proleter devrimci hareketin, kültür sorununu «tali» bir iş olmaktan çıkarıp «asli» bir sorun sayması ve mücadele vermesiyle çözülme olanakları bulacaktır. Devrimci kültür cephesi ve kültür emekçileri partinin proletaryaya bilinç taşıyan kolları olacaktır. Böylece proletarya, devrimci sanatla etkileşim ilişkisine girecek ve yeni kültürün oluşma olanakları doğacaktır.

Elbette, devrim, yeni kültürün oluşup, egemen olduğu bir alan değildir. Bizzat, devrimin kendisi, yeni bir kültürü oluşturmak için yapılır. Devrimle birlikte proletarya, yeni kültürü oluşturmanın en geniş olanaklarını bulacaktır. Marksist-Leninist ideoloji ile yoğrulan yeni kültürün, bütün toplumu kucaklaması, sınıfsız topluma geçişi müjdeleyecektir.

Yeni kültürün oluşturulması sürecinin, proletaryanın var oluşundan, tarihi olarak diktatörlüğünü ortadan kaldırıp sınıfsız topluma geçilmesine kadar, bütünlük içinde değerlendirilmesi gerekir. Bu sürecin değişik aşamalarında, **eleştirme, özümleme** ve **yeniden yaratmanın** değişik biçimleri yaşanır; fakat gelişim doğrultusu siyasi planda olduğu gibi, birbiriyle uyum içindedir. Yani biri diğeri içinde oluşur ve onun doğal sonucudur.

Devrimci kültür ve sanatın, halk kültürünün zengin mirası ve geçmiş dünya kültüründen başka, bugün için artık, bir zenginlik kaynağı daha vardır: Son yüzyılda dünyanın her yanında yükselen devrim mücadelelerinin dünya halklarına armağan ettikleri kültür hazinesi.

Dünyanın her yanından, proleter devrimci mücadeleler, birbirlerine kültür-sanat mesajları iletiyor. Bir yanda uzun savaş yıllarında oluşan sanat, bir yanda proletarya egemenliğinin güvenli elleriyle oluşturulan yeni kültür, bir yanda yeni oluşum sürecine giren proleter devrimci mücadeleler...

Halk kültürümüzün zengin mirası, dünya halklarının zengin kültür mirası, geçmiş dünya kültürünün yararlı yanı ve dünya devrimci kültürü, devrimimizin «özde uluslararası (proleter) biçimde ulusal» kültürünün oluşmasında, temel besin kaynakları olacaktır...

MARKSİST ELEŞTİRİ DEVRİMCİ KÜLTÜR İNŞASININ ZORUNLU BİR UNSURUDUR

Lenin bolşeviklerin yayın organıyla ilgili bir yazışmada «niçin edebiyat eleştirisi gereklidir?» derken bir soru sormuyordu. O, bütün

önemiyle Marksist sanat eleştirisinin gerekliliğini vurguluyordu.

Devrim öncesi siyasi yayınlarda, devrimci gazete ve dergilerde siyasi olduğu kadar edebi eleştiriler de önemli bir yer tutar.. Lenin bunun önemi ve gereğini her zaman vurgulamış, bizzat kendisi bu boşluğun giderilmesi için devrimci yayınlara ilişkin olarak mücadelenin her sürecinde birçok sanat ve kültür adamlarıyla sıcak ilişki kurmuştur.

Eleştirel yaklaşma Marksist kavrayışın ve varedişin en önemli unsurudur. Temellendirilmiş bir düşünce, eleştirel bir yaklaşımı gerektirir. Eleştiri olmaksızın doğru ve yanlışın ayırdedilme imkânı yoktur.

Edebi ve sanatsal eleştiri de siyasi eleştiri kadar önemlidir.

O, yanlış ve zararlı olanı deşifre ederken, yeni gelişecek olana sağlıklı bir temel hazırlar.

O yanlış ve zararlı olanı, Marksizm dışı anlayışları, her türlü sapmayı ve hastalıkları ortaya sererken; bu hastalıkların etkisini kırar. Kitleleri hastalıklara karşı uyanık tutar.

Fakat bizzat eleştirel düşüncenin kendisi de Marksist yöntemin bir yansıması olmalıdır. Bu nedenle eleştirmenin proleter ideolojiyle donanmış olması gerekir. Salt Marksizmi bilmek de yeterli değildir .Onu bir eleştiri silahı kılacak derecede kavramak gerekir.

«Sınıflar arasındaki çatışma ve ilişkiler adamakıllı öğrenilmeden bir sanat ya da edebiyat eleştirisi ya da çözümlemesi yapılamaz.» (J. Freville)

Marksist sanat ve edebiyat eleştirisi aynı zamanda devrimci sanatın koruyucusu ve cesaret kaynağıdır. Devrimci sanat ve edebiyat ancak onda (ML edebi eleştiride) kendi hata ve eksikliklerini görür.

Marksist eleştiri, aynı zamanda, samimi fakat zararlı etkilenmeler altındaki aydın sanatçılara ilişkin olarak da etkili bir silahtır. Marksist eleştiri uygulanmaz ise aydın katlardaki devrim yandaşı sanatçılar, olumlu bir doğrultuda etkilenemez.

Marksist sanat ve edebiyat eleştirisi öte yandan, aydın katlara çöreklenmiş olan «revizyonist» eleştiri tellallarıyla da kıyasıya bir mücadeleye girmeli, onların günlük gazetelere kadar çöreklenmiş şeflerinin, zararlı etkilerinden, devrimin kadroları korunmalıdır.

Marksist edebi, eleştiri, toplumdaki hakim sınıf ideolojileri ile mücadele eder ve özellikle de sanatçı aydınlar üzerindeki, yazarlar üzerindeki etkilerini kırar ve onların devrimci mücadeleyle kan bağları kurmalarını sağlar.

Marksist eleştiri, geçmişin mirasını, insanlığın kültür mirasını, dünya devrimci kültürünü ve halk kültürünü doğru kavramada devrimin sanatçılarına ışık tutacaktır...

Bir proleter devrimcinin bir eser karşısındaki tutumu sadece sevmek ya da sevmemek değildir. O, neden sevdiğini, yada neden sevmediğini de bilmelidir. Ve bu bilgi kendisini Marksist ideolojiden kaynaklandırmalıdır. Ancak böylece doğru olanı olumlu bir tarzda geliştirir, yanlış olanın gösterişine kanmaz ve onunla mücadele edebiliriz.

Bir eserdeki insansal ilişkiler hangi sınıfsal temelden yansımaktadır; bir eserdeki insani değerler (sevgi, şefkat, yiğitlik, kahramanlık, ahlâk... gibi) hangi sınıfın değerleridir; bir eserde toplumsal çelişkilerin çözümünde uygulanan yöntem nedir ve zaman-mekan ilişkisi nasıl ele alınmıştır; bir eserdeki siyasi özle, sanatçı söyleme gücü ne kadar bütünlük gösteriyor...

Bizim bir eseri özümleyebilmemiz ve ondan yararlanabilmemiz için ilk elde onu bu ölçüler doğrultusunda kavrayabilmemiz gereklidir. Marksist eleştirel kavrayıştan yoksunluk, proleter değerlendirmeyi olanaksız kılar. Ve insan kolayca bir başka toplumsal yapının, bir başka sınıfın değerleriyle koşullanabilir.

Marksist eleştiri düşüncenin korunağıdır. Bir yanıyla okuru, bir yanıyla yazarı uyarır. Marksist eleştiri eksikleri ve yanlışları olan bir esere karşı, proleter devrimci tepkiyi örgütler. Bilinçli proleter devrimci tepki, yazarı Marksistleşme doğrultusunda etkiler.

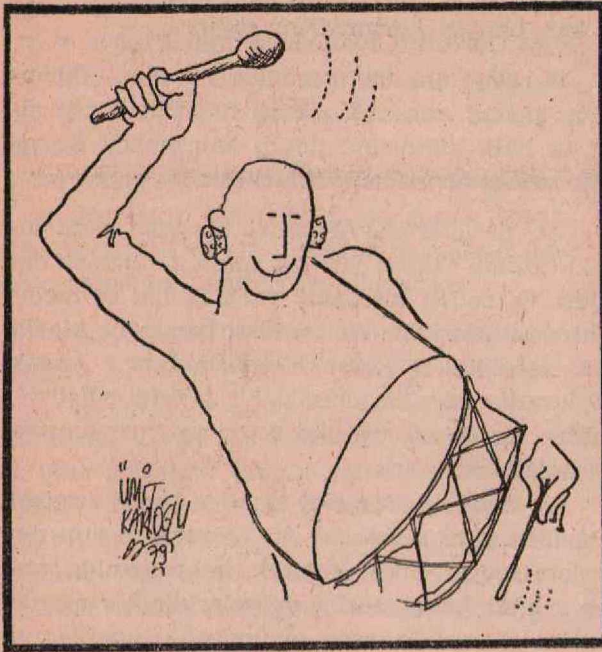
Marksist eleştiri salt kaba siyasi özle yetinip, sanatı elden kaçıran anlayışa karşı «sanat»ın; salt «sanat»ın «ışıklı bayırlarında» dolaşmakla yetinip, onun devrimci bir eylem aracı olan mesajını gözden kaçıran anlayışa karşı da «devrimci öz»ün mücadelesini verir.

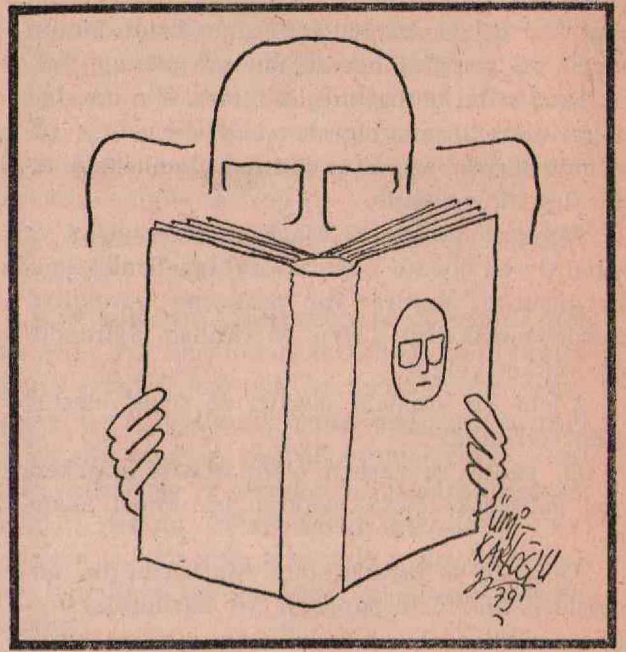
Marksist eleştiri yeni arayışların koruyucusu, güç kaynağı, silah arkadaşıdır...

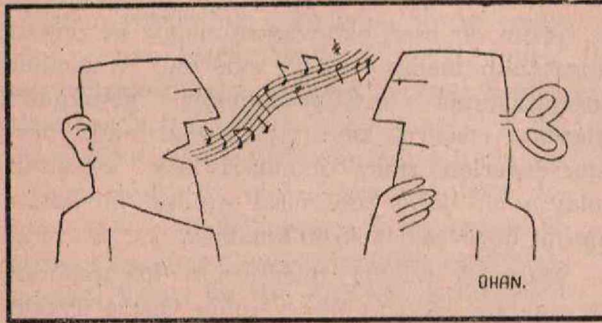
İşte bunun için edebiyat eleştirisi gereklidir.

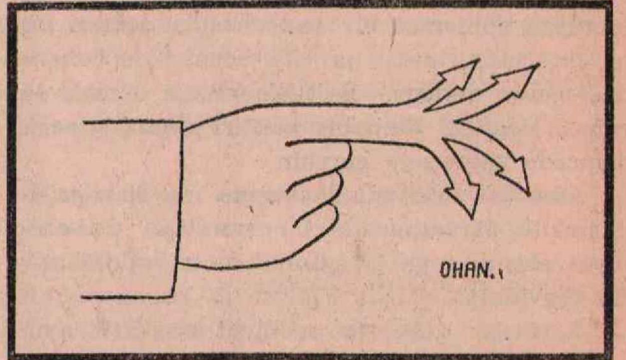
—Devam Edecek—

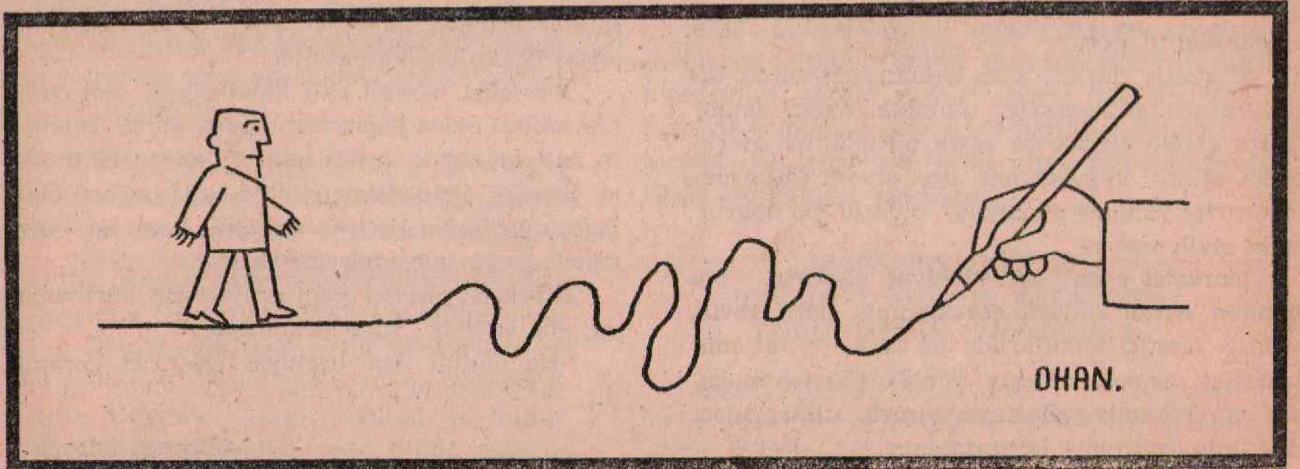
BAZILARININ «TEK DOĞRU BÜTÜNLÜKLÜ ÇİZGİ» ANLAYIŞI VE GRUPÇULUK ÜSTÜNE ÇEŞİTLEMELER

devrim tarihinde bu ay

Ezilen Dünya Halkları ve Dünya Proletaryasının Birlik Şiarı Komünist Manifesto'da Anlamını Buluyor

1848'in Şubat'ı çağ açan bir belgenin, **Komünist Partisi Manifestosu**'nun yayınlandığı tarihtir. 1847 Kasımında Londra'da toplanan Komünistler Birliği'nin II. Kongresi, Marks ve Engels'i ayrıntılı bir, teorik ve pratik parti programını hazırlamakla görevlen-

Manifest
der
Kommunistischen Partei.

Veröffentlicht im Februar 1848.

Proletarier aller Länder vereinigt euch.

London.
Gedruckt in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter"
von J. E. Burghard.
46, Liverpool Street, Bishopsgate.

Komünist Partisi Manifestosu'nun 1848 Şubatında Londra'da almanca olarak yayınlanan ilk baskısının kapağı

dirdi. Eser 1848 Ocağında tamamlandı ve Almanca Elyazmaları yayımlanmak üzere Londra'ya yollandı. Ve bundan tam 131 yıl önce, Şubat 1848 de Komünist Manifestonun ilk baskısı Almanca olarak Londra'da yayınlandı.

Komünist Manifesto Marksizmin teorik ilkelerini ve komünizmin strateji ve taktiklerini içeren ilk ve en önemli belgelerden biridir. Engels, Komünist Manifesto'nun 1883 tarihli Almanca baskısına yazdığı önsözde, eserin özünü şöyle açıklıyor :

«Manifesto'nun temel ve yönlendirici düşüncesi, ekonomik üretim ve zorunlu olarak ondan kaynaklanan toplumsal yapının, her tarihi dönemde, o dönemin siyasal ve düşünsel tarihinin temelini oluşturduğunu; bunun sonucu olarak (ilkel komünal toprak mülkiyetinin yok olmasından bu yana), bütün tarihin, toplumsal gelişmelerinin değişik aşamalarında, sömürülen sınıflarla sömüren sınıflar arasında, ezilen sınıflarla egemen sınıflar arasında, sınıf mücadeleleri tarihi olduğunu; ancak, bu mücadelelenin bugün ulaştığı aşamada sömürülen ve ezilen sınıfın (proleteryanın), onu sömüren ve ezen sınıftan (burjuvaziden), aynı zamanda ve sonsuzluğa kadar tüm toplumu da sömürüden, baskıdan ve sınıf mücadelesinden kurtarmadan kurtulamayacağını belirtmesidir; bu temel düşünce de sadece ve tekbaşına Marks'a aittir.»

Lenin'de, 1914 de yazdığı Karl Marks adlı kitapçığında Komünist Manifesto'nun önemini şöyle vurguluyor:

«Bu eser, büyük bir açıklık ve eşsiz bir güçle, yeni dünya görüşünü, sosyal yaşamı içine alan tutarlı bir meteryalizmi, diyalektiği, evrimin bu en geniş ve en derin bilimini, sınıf kavgası teorisini ve dünya tarihinde proleteryaya, yeni bir toplumun, komünist toplumun yaratıcısı olan sınıfa düşen rolü ortaya koyar.»

DOĞUMUNUN 81. YILINDA BRECHT, EPİK TİYATRO VE FAŞİZM

Tiyatro dünyasının 2400 yıllık Aristo'cu geleneğini, dramatik tiyatro anlayışını yıkan Brecht, Almanya'nın Augsburg kentinde 10 Şubat 1898'de doğdu. Ününü daha çok oyunları ve şiirleri ile sağlayan Brecht, aynı zamanda, Marksist sanat ve estetiğin yapı taşlarından biridir. Brecht'in geliştirdiği «diyalektik tiyatro» ya da «epik tiyatro», biçimi ve estetiği ile bir yandan Aristo geleneğine bağlı olarak süregelen ve egemen burjuva sınıfının ideolojisi ile beslenen tiyatro anlayışını yıkarken öte yandan da, sanat ve edebiyatın diğer dallarında, romanda, sinemada, sosyalist gerçekçiliğe sağlam boyutlar kazandırmıştır. Brecht'in tiyatroda başardığı iş bir dev rimdir. Tiyatroyu, kendi tarihsel süreci içinde değerlendirmiş ve

ona, çağdaş devrimci özünü, ve o öze yakışan biçimini kazandıran son hamleyi yapmıştır. Ancak hemen belirtelim ki, Brecht'in biçimlediği bu yeni tür tiyatro, yerini aldığı dramatik tiyatronun ideolojik felsefesini ve buna payandalık yapan biçimini reddederken, onu, oyun, oyunculuk ve teknik olarak tümden inkâr etmemiştir. Epik tiyatro, diyalektiğin doğal sonucu olarak dramatik tiyatronun bağrında büyümüş ve onun bazı tekniklerini beraberinde taşımış, değerlendirmiştir.

Hem, kültür dünyamızda devrimci mücadele yönünden üzerinde çok durulan bir konu olduğu için, hem de, Brecht'in ne yapmayı amaçladığını daha iyi anlatabilmek açısından, bu iki tiyatro türü arasındaki farkları, kabaca özetlemekte yarar var.

Dramatik tiyatro seyircisini büyülü bir atmosfere sokar, sahnedeki kahramanlarla özdeşleştirerek, bir ipnoz içinde alıp götürür. Seyirciye karşısındaki olayı, insanları değerlendirme, yargılama olanağını vermez. Ekip Tiyatro ise «yabancılaştırma efekti» ya da «yadırgatma etmeni» denilen bir teknikle seyirciyi sahnedeki oyundan bağımsızlaştırır. Ona karşısındaki olayı irdeleme, eleştirme ve yargılama olanağını sağlar. Dramatik tiyatro sahneye getirdiği olayların nesnel ilintilerini hasıraltı ederek, seyirciyi tutkularından yakalayıp götürürken, epik tiyatro, seyircinin aklına seslenir, onu eleştirel bir uyanıklık içinde tutar, gördüklerinin gerçek nedenlerini araştırmasını ister. Ve bu nedenleri de oyunun içinde ona sunar. Bundan ötürü, dramatik tiyatroda, oyun , olay örgüsü, eylemi canlandırırken, epik tiyatroda oyun, eylemin öyküsünü anlatır. Dramatik tiyatroda insan, bilinen, evrensel ve değişmez bir varlıkken, epik tiyatroda insan, araştırma konusudur, değişen ve değiştirendir.

Epik tiyatronun bütün bunları yapabilmesi için, elbette bilimle elele vermesi gerekir. Brecht'te vermiştir de. Şöyle diyor Brecht «Hiçbir konu diyalektiğin yardımı olmaksızın işlenemez.» O, uzun yıllarboyunca geliştirdiği bu yeni tiyatro türünü biçimleyen estetiği, 1948 yılında derleyip toparladı, 77 madde halinde «Tiyatro İçin Küçük Organan» adı altında yayınladı.

Brecht 1963'lere kadar Türkiye'de oynanamamıştır. Ölümünden bir yıl sonra 1957'de yapılan ilk Brecht çevirisi, Sezuan'ın iyi İnsan'ıdır. Ancak 1963'den bu yana geçen süre içinde, denebilir ki, tiyatro yazarı olarak Shakespeare'den sonra, en çok çevrilen ve en çok oynanan yabancı yazar haline gelmiştir. Brecht, yarısına yakını dilimize kazandırılmış ve oynanmış, sayıları otuz biri bulan oyunlarında sekiz cilt tutan şiirlerinde, sosyalist gerçekçiliğin gözde ürünlerini vermiştir. Onun için gerçekçiliğin anlamı şudur: 1- Toplumdaki karmaşaların nedenlerini ortaya çıkarmak. 2- Egemen bakış açılarını, egemen sınıfın bakış açıları olarak ortaya koymak. 3- Yenilmesi gerekli güçlere karşı, çözümler getirebilmek. 4- Sorunlara insandan yana bir toplumsal düzeni oluşturacak sınıfın açısından bakmak. 5- Gelişmenin etmenlerini vurgulamak. 6- Soyutu, somutu olabilirleştirmek.

Brecht'e göre gerçekçilik için, gerçekçi yazar olabilmek için ise aşılması gereken beş güçlük vardır. Bunları şöyle sıralar: 1- Yüreklilik: Gerçeği yazma yürekliliği. 2- Akıllılık: Gerçeği görebilme, ayırdedebilme akıllılığı. 3- Sanat: Gerçeği silaha dönüştürebilme, onu silah olarak kullanabilme. 4- Karar: Gerçeğin kimler elinde etki kazanabileceğine karar verme. 5- Beceri: Gerçeği çok kişiye götürebilme çok kişiye yayabilme becerisi.

Brecht ömrü boyunca, oyunları şiirleri ve öteki yazılarıyla,

GENERALİM TANKINIZ NE GÜÇLÜ

Tankınız ne güçlü, generalim,
siler süpürür bir ormanı,
yüz insanı ezer geçer.
Ama bir kusurcuğu var:
İster bir sürücü.
Bombardıman uçağınız ne güçlü, generalim,
fırtınadan tez gider, filden zorlu.
Ama bir kusurcuğu var:
Usta ister yapacak.
İnsan dediğin nice işler görür, generalim.
bilir uçmasını, öldürmesini, insan dediğin.
Ama bir kusurcuğu var:
Bilir düşünmesini de.

B. Brecht

hep burjuva doğmalarına karşı savaştı. Yaşadığı çağın gerçeklerine yüreklilikle yaklaştı, onları akılla yo?urdu ve değerlendirdi. Sorular ortaya attı. Sarsıcı sağlam ve derinlik taşıyan sorular. Bunlarla güncel olan ama iyi bilinmeyen bir sürü meselenin altını eşeledi. Görünmeyen gizlenmeye çalışılan gerçekleri ince zekası, alaycı üslubu ve diyalektiği ustaca kullanışıyla, gözler önüne serdi.

Brecht'in yazarlığının olgunluk dönemi Almanya'da Nazizm barbarlığının gelişme dönemine raslar. Brecht, nazi propagandası ile faşizmle, önce Almanya'da, sonra zorunlu olarak yurdundan uzakta, amansızca mücadele etti. Oyunlarının önemlice bir bölümü, Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi, III. Reich'in Korku Ve Sefaleti, Yuvarlak Kafalılar Sivri Kafalılar (Tak-Tik), Şvayk İkinci Dünya Savaşında, Ermiş Jeanne, Carrar Ananın Silahları, doğrudan faşizmi konu almış ve ona doğrultulmuş devrimci namlulardır. Ama Brecht mücadelesini yalnızca oyunlarıyla sürdürmedi. Sürgünlük yıllarında uluslararası platformlarda, batı dünyasına kapitalist yapısının yarattığı canavarın, faşizmin gerçek yüzünü göstermek için yılmadan usanmadan savaş verdi. Kalemini, tekelci sermayeye faşizme, emperyalizme karşı darbeleyici bir silah olarak kullandı. Onun bu çabaların sonucu ortaya çıkan yazılar günümüzdeki anti-faşist mücadeleye ışık tutacak değerli belgelerdir.

«İnsanlar yara almışsa sanat yoktur artık. Güzel sözleri biraraya getirmek sanat değildir. İnsanların kara yazgılarından etkilenmezse, insanları nasıl etkileyebilir sanat? İnsanların çektiği acılara karşı yüreğimi katılaştırırsam, yazdıklarımla başkalarının yüreğini nasıl titretebilirim.» (!) diyordu Brecht. O, işçi sınıfının mücadelesinin yürütüldüğü her yerde, daima var olacaktır.

KAVGA BAŞLAYINCA ATEŞİN UZAĞINDA DURANLARA

Artık açmalı gözünü
kavgada ateşin uzağında duran,
başkası savunurken davasını
seyirci kalan kişi
artık açmalı gözünü.

Katılmamış da olsa kavgaya,
sonunda paylaşacak bozgunu.
Bir kenarda durmak falan boş,
ne yapsa kaçamayacak kavgadan.
Kendi davası için dövüşmeyen
dövüşecek düşmanın davası için.

B. Brecht

Aşağıda onun faşizmle ilgili yazılarından bölümler ve Faşist düşünceyi alaylı bir akılcılıkla yargılayan şiirlerinden bazı örnekler sunuyoruz.

Yazarların çoğu, faşizmin dehşetini görüp yılgınlığa kapılıyor, canavarların kökenini farkedemiyor. Faşizmin canavarlığını, gereksiz bir canavarlık diye niteliyorlar: bu tuzağa hep düşülüyor. Mülkiyet ilişkilerine sımsıkı sarılıyorlar, çünkü faşizmin baskıları olmadan da mülkiyet ilişkilerinin korunabileceğini sanıyorlar. Ama mülkiyet ilişkilerini korumak için baskılar gerekli, baskı gerekiyor bunun için. Faşistler bu konuda gerçeği dile getiriyorlar. (2)

Faşizmin kaynağının üretim araçlarının özel mülkiyeti olup olmadığı sorunu, yüz kongre masasında da tartışılsa, bu tartışmalardan insana usanç da gelse bence şu kesin: Üretim araçlarındaki özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla, barbarlığın da kaynağının kurutulacağı umudunu taşımayanlar, faşizme karşı verilen kavgada güvenilir bir savaşçı sayılamazlar. (3)

Alman halkını en azından Hitler'in savaşına boyun eğdiği için suçlamaktadırlar. Oysa gerçek farklıdır: Alman halkı —başka şeylerin yanısıra— savaşı da gereksinen bir sisteme boyun eğdiği için, savaşa da boyun eğmek zorunda kalmıştır. (4)

Faşizm, kapitalizmin ulaştığı bir aşama, tarihi bir aşama. Faşizmi doğuran kapitalizme karşı tek sözcük bile söylemeyen ki-

şi, karşı olduğu faşizmin gerçeği üzerine nasıl konuşabilir?... Kapitalizme karşı çıkmaksızın faşizme karşı çıkan, barbarlığın yarattığı barbarlıktan yakınan kişiler, danadan kendilerine düşen payı büyük bir iştahla tıkınan, ama danacıkların kesilmesine karşı çıkan insanları andırıyorlar. Mesele şu: Danayı büyük bir zevkle yiyorlar, kan görmeye dayanamıyorlar. Kasap, eti önlerine getirmeden önce ellerindeki kanı yıkayıp temizlerse, keyiflerine diyecek yok. Barbarlığın nedeni olan mülkiyet ilişkilerine karşı değil onlar, yalnızca barbarlığa karşılar.(5)

Kültür, sanat, uzun, hem de çok uzun bir süre kendini yalnızca manevi silahlarla savunmuş; ama hep maddi silahların saldırısına uğramıştır. Oysa doğrudan doğruya kültürün kendisi, manevi bir şey değil, maddi yanı da olan, hattâ bu yanı ağır basan bir olaydır. Dolayısiyle kendini savunurken maddi silahlara da baş vuracaktır.(6)

Gerçekten nasyonal sosyalizm için pezevenklikten daha iyi bir ad düşünülemez. Nasyonal sosyalizm politik pezevenkliktir. Sömürülen sınıfı, sömüren sınıfın kucağına iterek geçimini sağlar. Sermaye ile emeğin bağdaştırılması denilen korkunç ırza geçme olayını, Nasyonal Sosyalizm, devletinin yasalarıyla meşrulaştırır. Mülksüz sınıfın yalın açlığından ve sermayenin kâr hırsından yararlanan büyük parazit, bunu yaparken her iki sınıfın da üstüne çıktığını sanır. Oysa, yaptığı yalnız ve yalnız sermayeye hizmettir.(7)

YA HEP BERABER YA DA HİÇ BİRİMİZ

1.
Kim mi kurtaracak seni köle?
Görecekler seni, kardeş,
yuvarlananlar uçuruma,
duyacaklar çığlıklarını:
Seni köleler kurtaracak kurtaracaksa!
Ya hep beraber ya da hiç birimiz!
Kurtulmak yok tek başına
yumruktan ve zincirden.
Ya hep beraber ya da hiç birimiz.

2.
Kim mi kurtaracak seni, aç insan?
Bize gel ekmek istiyorsan,
bize gel, kıvrananlara açlıktan.
Biz gösterelim sana yolu:
Biz açlar vereceğiz sana ekmeği!
Ya hep beraber ya da hiç birimiz!
Kurtulmak yok tek başına
yumruktan ve zincirden.
Ya hep beraber ya da hiç birimiz.

3.
Kim mi alacak öcünü, yenilmiş adam?
Vurulmuşsun madem,
gel yaralıların yanına.
Gerçi biz zayıfız, kardeş,
zayıfız, yaralıyız ama,
alırsak biz alırız öcünü senin.
Ya hep beraber ya da hiç birimiz!
Kurtulmak yok tek başına
yumruktan ve zincirden.
Ya hep beraber ya da hiç birimiz.

4.
Kim tutacak elinden bitik kişi?
Birleşmek zorundadır başkalarıyla
yoksulluğa dayanamayan.
Birleş sen de yoksullarla, durma.
Birleş yarına bırakmayanlarla bu işi.
Ya hep beraber ya da hiç birimiz!
Kurtulmak yok tek başına
yumruktan ve zincirden.
Ya hep beraber ya da hiç birimiz.

B. Brecht

---

(1) Sosyalizm için yazılar, Günebakan Yay., s. 229.
(2) A.g.e., s. 33.
(3) A.g.e., s. 83.
(4) A.g.e., s. 208.
(5) Sosyalist Gerçekçilik ve Toplum, Günebakan Yay., s. 289.
(6) Faşizm Üzerine Yazılar, Ma-Ya Yay., s. 49.
(7) Şiirlerin tümü 'Halkın Emeği'nden alınmıştır. Bertolt Brecht'ten çevirenler: A. Kadir, A. Bezirci.

«1848 ŞUBAT DEVRİMİ»NDEKİ YİĞİT MÜCADELE GÜNLERİNİN ANILARI DEVRİMCİ PROLETARYA VE DÜNYA HALKLARINA EN DEĞERLİ DEVRİM MİRASLARINDAN BİRİDİR...

1848 yılının Şubat ayı, proletaryanın sınıf olarak, ekonomik ve siyasal iktidarı ele geçirmek için tarih sahnesine çıkması açısından büyük önem taşır.

Fransa'da, proletaryanın ilk kez iktidarı ele geçirmek için ileri atıldığı 1848 Şubat devrimi ve bu devrimi oluşturan koşullar kısaca şöyle gelişti...

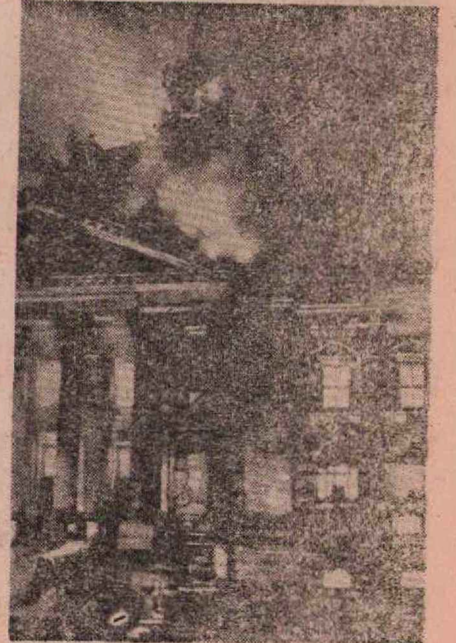
Kral X. Charles'in başında bulunduğu Fransa'da, feodallerden ve din adamlarından oluşan hükümet, burjuvazinin artan muhalefeti karşısında çeşitli baskı tedbirlerine başvurdu. Basın özgürlüğü kaldırıldı, seçim hakkı kısıldı ve muhalefetin kazançlı çıktığı son seçimler geçersiz sayıldı. Bu tedbirler bir ayaklanmanın işareti oldu. Üretici güçlerin önünde engel haline gelen iktidara karşı burjuvazi işçileri ayaklanmaya çağırdı. Paris sokaklarında 3 gün süren sokak çatışmalarından sonra X. Charles devrildi. Ve yeni gelen Kral Louis Philippe'nin şahsında 25 Temmuz 1830 da burjuvazinin bir kesiminin ve mali aristokrasinin hükümeti kuruldu İktidarda mali aristokrasinin yanısıra, bankacılar, borsacılar, demiryolu kralları, kömür, demir, orman sahipleri v.b.'nin temsilcileri vardı. Sanayi burjuvazisi ise muhalefeti oluşturdu. 1830 devriminden sonra bir yanda ekonomi büyük bir hızla gelişirken işçilerin küçük burjuvaların sefaleti gittikçe artıyor, sürekli ayaklanmalar oluyordu. Bu arada sosyalist düşünceler iyice yaygınlaşıyordu. Mali aristokrasinin egemenliği, baskısı artarken, mali aristokrasi ile sanayi burjuvazisi arasındaki çelişkiler gittikçe keskinleşiyordu. Ülke içinde sürmekte olan karışıklıklar 1845'den sonra dünya çapında başgösteren ekonomik krizle had safhaya vardı. Sanayi burjuvazisi ve küçük burjuvazi işçi sınıfını krala ve hükümete karşı mücadeleye çağırdı. İşçiler burjuvazinin bu kesimlerinin yanında, kendi sınıfsal çıkarlarını da üstün kılmaya çalışarak savaşa atıldılar. Kral ordusu yenildi, kral kaçtı ve 25 Şubat 1848 günü devrim başarıya ulaşmış oldu.

Burjuvazi, işçi sınıfının devrim sürecinde gösterdiği mücadeleden korkuya kapılarak, kurulan Cumhuriyet hükümetine işçi sınıfını temsilen 2 sosyalist üye almak zorunda kaldı. Kurulan devrim hükümetinde Fransız toplumunun bütün sınıflarının temsilcileri vardı. İşçiler monarşiyi yıkarak cumhuriyeti kurmuşlardı, fakat iktidarın gerçek sahibi olarak burjuvazinin egemenliği bütün açıklığıyla ortaya çıkıyordu «Proletaryanın kazanmış olduğu şey, devrimci kurtuluşu uğruna mücadele ereğiyle ele geçirdiği alandı, ama katiyen bu kurtuluşun kendisi değildi.»

Şubat 1848 devrimi iktidarı büyük burjuvazinin elinde yoğunlaştırdı. Üretim ilişkilerinin bu aşamasında proletaryanın kendi cumhuriyetini kurabilmesi olanaksızdı. Fransız proletaryası sosyalist idealleri uğruna yiğitçe mücadele etmesine rağmen yenilgi bu aşamada kaçınılmazdı. Haziranda acı ve kanlı bir yenilgiye uğramasına rağmen proletaryanın bu ilk iktidarı ele geçirme mücadelesi, devrim tarihine şanlı bir sayfa olarak yazılacaktı... Bize düşen «1848 Şubat Devrimi'nin devrimci mirasını doğru değerlendirebilmektir».

■ 26 Şubat 1933'de Hitler Güçlerince Düzenlenen ve Faşist Provokasyonun Bir Simgesi Olan Rayştag Yangını Hiç Bir Zaman Unutulmamalıdır...

«28 Şubat sabahı Münih'den Berlin'e giden trende Rayştag'ın ateşe verilmesi haberini gazetelerde okuduğum zaman derhal bu işi tezgahlayanların ya alçak provokatörler ya da aklen ve politik açıdan çılgın insanlar, fakat her durumda Alman proletaryasının ve

komünizmin düşmanları oldukları sonucuna vardım.»

Bu sözler bundan 46 yıl önce Alman faşizminin hazırladığı komplo üzerine adı direnişinin ve mücadelenin sembolü olan Georgi Dimitrof tarafından söylenmiştir.

26 .Şubat 1933 akşamı Rayştag (Reichtag-Alman Millet Meclisi- büyük bir yangının kurbanı olmuştu. Bu alelade bir yangın değildi. Bu bir pravakasyondu. Almanya'daki demokratik güçlere, işçilere, devrimcilere baskı ve zulüm uygulamaya uygun bir zemin hazırlamak için yapılmıştı. Nitekim polis yangından bir gün sonra büyük br tutuklama kampanyasına girişti. Gerekçe hazırdı, içişleri bakanı Göring. «yangın Alman Komünist Partisi tarafından, silahlı ayaklanmanın işareti olarak tezgahlanmıştır.» diyordu. Ancak ünlü Leipzig duruşmaları sırasında Reyştag yangınının tümüyle bir komplo olduğu, faşist Hitler yönetiminin baskı, zulüm ve katliamlarına gerekçe hazırlamak amacıyla düzenlediği açığa çıkmıştır.

Aynı türden komploları Türkiye halkı da yaşamıştır. Kültür Sarayının Eminönü ve Marmara gemilerinin yakılması olaylarının üzerinden çok geçmemiştir. Bütün bu komploların halka baskı ve terör uygulanması için yapıldığı tamamiyle açığa çıkmıştır. Ancak zamanında yapılamayan bir

DİMİTROV
Faşizme karşı savunmasıyla Dünya halklarına büyük bir anti- faşist mücadele mirası bıraktı...

şekilde duyurulamayışı oldukç pahalıya malolmuştur. Yaşadığımız olaylardan olumlu, olumsuz dersler çıkarmalıyız.

Ders almamız gereken en büyük olaylardan biri de ABD emperyalizminin zincirli köpeği faşist şah rejiminin maşası SAVAK' ın düzenlediği kanıtlanan, İrandaki Rex sineması yangınıdır. Bu komplo sonucu 700'e yakın kişi tarafından acımasızca cayır cayır yakılmıştı. Amaçları İran halkının faşizme karşı olan nefretini başka yöne, dincilerin üzerine yöneltmek İran halkının yükselen tepkisini bastırabilmek için yıldırım hareketlara gerekçe hazırlamaktı. Ancak İran halkı komplo gerçekleştiğinde bütün dünya halklarına örnek olacak bir davranış gösterdi. Halktan hiç kimse sinemayı şah rejimine karşı mücadele edenlerin yaktığına inanmadı. Bu konuda herkes yaygın bir propaganda çalışmasına girişti Kahraman Maraş'ta kitle katliamından önce düzenlenen sinema sabotajı da faşist provakasyonun bir parçası değil midir?

«Kitlelerin giderilmesi zorunlu duruma gelen ihtiyaç ve isteklerini demogojik biçimde kötüye kullananların» Faşistlerin Rayştag yangınında olduğu gibi, Kültür Sarayı, Marmara gemisi komplolarında olduğu gibi, İran'da Rex sineması yangınlarında olduğu gibi halkın üzerinde baskı ve katliam uygulanmaya gerekçe, zemin hazırlama çabalarına karşı bütün demokratik güçler kuru sloganlar la salt ajitasyona dayalı mücadele yi bir kenara bırakıp geniş kitleleri faşizme karşı uyaran anti-faşist mücadelede güçlerin birliğini geliştiren, faşizmin gündemindeki yeni provakasyonların teşhir eden ve anti-faşist mevzilerdeki görev bilincini pekiştiren propagandalar ve mücadele yöntemleri geliştirmelidir.

yayınlar kültür sanat olayları haberler

BÜTÜN REVİZYONİSTLERİN VE SOSYAL EMPERYALİST RUSYA'NIN SÖZLERİNİN AKSİNE KAMBOÇYA KURTARILMAMIŞ, İŞGAL EDİLMİŞTİR.

7 Ocak 1979 günü, Vietnam'ın büyük askeri desteğiyle «Kamboçya Ulusal Kurtuluş Cephesi (!)» başkent Pnom Penh'i ele geçirdi ve yönetime el koydu.

1978 yılı başlarında Vietnam ve Kamboçya arasında meydana gelen sınır çatışmaları, bir yıl boyunca yoğunluğu değişerek sürmüş, ve bu yılın ilk ayında bir işgal olayına dönüşmüştü. Modern silahlarla donatılmış, Vietnam'ın askeri desteğini alan «Ulusal Kurtuluş Cephesi» kısa sürede ülkede yönetimi ele geçirdi. Vietnam'ın açıklamalarına, gedikli modern revizyonistlerin gizleme çabalarına rağmen, Vietnam'ın müdahalesi ve ardındaki hesaplar gizlenemeyecek, apaçık bir gerçek olarak ortadadır. Pnom Penh'in düştüğü gün Vietnam yeni rejimi tanımış, arkasından Sovyetler Birliği ve plakları Bulgaristan, Çekoslovakya, Macaristan, Doğu Almanya ve geçen yıl «devrim(!)»lerini yapan Etyopya ve Afganistan'da yeni rejimi tanımışlardır.

Kamboçya'da 1970 de Faşist Lon-Nol kliğinin iktidarı ele geçirişinden 17 Nisan 1975 devrimine kadar, Devrim hükümetini tanımayıp, faşist Lon-Nol hükümetini tanıyan Sovyet-Sosyal emperyalistlerinin bugün işgalci hükümeti bir günde tanıması, üzerinde dikkatle durulması gereken bir noktadır.

Vietnam'ın bugün geldiği konum, bütün devrimcilerin üzerinde önemle düşünmesini, dersler çıkartmasını gerektirmektedir. Amerikan emperyalizmine karşı verilen kurtuluş savaşı sürecinde, Çin ile Sovyetler Birliği arasındaki mücadelede, her iki ülkenin de Vietnam kurtuluş savaşına yardımından dolayı, Ho-Şi-Minh tavrı ile tarafsız kalınması revizyonizmin ve Sovyet yanlısı güçlerin, özellikle de Kuzey Vietnam'da, güçlenmesini sağlamıştır. Bugün görünen, Vietnam'ın Küba gibi (Bloksuzluk, bağlantısızlık örtüsü altında) Sovyetlerin ekonomik, askeri ve siyasi çıkarları doğrultusunda bir siyaset izlediğidir. Vietnam gibi, verdiği olağanüstü mücadele ile bütün dünya devrimcilerinin kalbinde beyninde çok derin izler bırakan bir ülkenin bu gün bu hale gelmesindeki nedenler bütün devrimcilerce titizlikle değerlendirilmelidir.

Özellikle Asya halkları üstünde hegemonyacı güçlerin çıkar kavgaları da bu nedenlerin başında gelmektedir.

Vietnam'da Sovyet etkinliğinin giderek artması, yeni kültürel yozlaşmanın başlaması, geçen yıl Vietnam'ın Comecon'a katılması, onu giderek Sovyetler Birliğinin bölgedeki ekonomik askeri ve siyasal çıkarlarının savunucusu ve hatta bu amaç doğrultusunda saldırgan bir ülke haline getirmiştir.

Vietnam desteğindeki «Ulusal Kurtuluş Cephesi» kuvvet'eri, destek ne denli güçlü olursa olsun, iktidarı kolay ele geçirdiler. Bunda Pol Pot yönetiminin izlediği politikanın, onları halk yığınlarının desteğinden yoksun bırakması ve hatta bazı kesimlerin sovyetçi güçlere yardımının etkisi önemli ölçüde bu yenilgiye zemin hazırlamıştır. Kamboçya halkının kaderini eninde sonunda Kamboçya halkının kendisi belirleyecektir.

Burada değinmek istediğimiz bir nokta; Çin'in tavrıdır. Vietnam'a karşı bir yığın tehdit savuran, sınıra askeri yığınaklar yapan Çin, işgale karşı demeç vermenin ötesinde bir şey yapmamıştır. Bu bölgede hegemonya politikası izleyen Çin'in yeni revizyonist özüne uygun bir şeydir. Bu

konuda Arnavutluk da tutarsız davranmaktadır. Yeni revizyonist Çin'e karşı olan tavrı, gözünü karartmakta, Çin-Vietnam sınır sorununda Çin'i emperyalist, hegemonyacı olarak suçlamak için Vietnam'ın Sovyet sosyal emperyalistlerinin saldırganlığına alet olduğunu gözardı edip onu sosyalist sayan Arnavutluk bugünde Kamboçya'nın işgali karşısında suskun kalmaktadır. Ayrıca bir noktayı daha belirtmek gerekmektedir. Kamboçya'nın işgaliyle sonuçlanan olayda ortayol çizgisi de Vietnam (ve dolayısıyle de Sovyet sosyal emperyalistlerinin hesapları) doğrultusunda etkin rol oynamıştır.

Kamboçya bugün Vietnam'ın desteğiyle işgal edilmiştir. Geçmişte ülke içindeki yönetimin niteliği ne olursa olsun ister devrimci, ister gerici bir yönetim olsun, savunulması başta gelen şey o ülkenin bağımsızlığına kavuşmasıdır. Devrimci yayın organları bu olaya karşı suskun kalırken, bütün revizyonist yayın organları ve özellikle günlük «ilerici» basın, Pol Pot yönetimine burjuva basın organlarında yöneltilen suçlamalara, karalamalara sarılarak, «Vietnam desteğindeki işgali, Kamboçya halkının zaferi, devrim, ve vahşetin, zulmün yenilgisi» v.b. karşılayarak Kamboçya halkının bağımsızlığına yönelik bu işgali meşru göstermeye çalışmışlardır. Bu işgale karşı çıkmak, Kamboçya'nın bağımsızlığını savunmak yurtseverliğin ölçütüdür. Norodom Sihanuk'un (Pol Pot yönetimine açık muhalefetine rağmen) şu sözleri yurtseverliğin bir örneğidir: «Ulusal güvenliğimiz bizimle Vietnam'lılar arasında paylaşılamıyacağına göre uzlaşma kabul etmeyeceğiz, hiç bir zaman teslim olmayacak, sonuna kadar savaşacağız.»

«SÜRÜ» FİLMİ TAMAMLANDI

Senaryosunu Yılmaz Güney'in yazdığı Sürü filmi Ocak ayı içinde tamamlanarak sansüre gönderildi. Yönetmenliğini Zeki Ökten'in, görüntü yönetmenliğini İzzet Akay'ın yaptığı filmin müziğini Zülfü Livaneli yaptı. Başrollerini Tarık Akan, Melike Demirağ, Tuncel Kurtiz ve Levent İnanır'ın paylaştığı filmin çekimi Siirt bölgesinde ve Ankara'da yapıldı. Yeşilçam standartlarının çok üstünde bir çaba ve olanaklarla tamamlanan filmin gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında büyük bir ilgi uyandıracağına ve Türk sineması içinde çok önemli bir yer tutacağına inanıyoruz.

«ARKADAŞ» FİLMİ YUGOSLAVYA TV'SİNDE GÖSTERİLDİ

1978 yılının son günlerinde Yugoslavya televizyonunda Lütfi Akad'ın yönettiği «Gelin» filmi ve Yılmaz Güney'in «Arkadaş» filmi gösterildi. Yılmaz Güney'in 1974'de kısa süreli özgürlük döneminde senaryosunu yazdığı, oynadığı ve yönettiği bu film, Yugoslav basını tarafından övgüyle karşılandı. Yugoslav televizyonu «Arkadaş»tan önce de geçtiğimiz yıl «Umut», «Ağıt» ve «Endişe» filmlerini göstermişti.

«Umut», «Ağıt» ve «Arkadaş» filmleri önümüzdeki aylar içinde İsveç televizyonunda gösterilecek. Gene bu yıl içinde «Ağıt» ve «Endişe» Batı Almanya WDR televizyonunda gösterilecek.

Dünyanın her köşesinde Yılmaz Güney filmleri televizyonlarda gösterilirken, TRT televizyonunda Ocak ayında programa konan «Ağıt» filmi «bilinmeyen» nedenlerden ötürü, «bilinmeyen» eller tarafından, programdan kaldırıldı ve «bilinmeyen» ileri bir tarihe ertelendi.

«7. ULUSLARARASI LİLLE KISA METRAJ VE BELGESEL FİLM FESTİVALİ»NDE «2 EYLÜL DİRENİŞİ» FİLMİ İLE ÜLKEMİZİ TEMSİL EDEN VE «ULUSLARARASI BASIN FEDERASYONU ÖDÜLÜ»NÜ ALAN SİNEMACI İSHAK IŞITAN'IN DEGERLENDİRMESİ :

Son yıllarda gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde gerçekleştirilen sanat çalışmalarının bir çoğu toplumu eleştirmekte, bunu yaparken de, toplumun sadece bugünkü bölümüne denk düşen bir parçasını ele alarak olduğu gibi aktarmaktadır.

Kanımca toplumun bugününü ele alarak incelemek önemli bir olgu. Çünkü, çoğu zaman yanından geçip de farkedemediğimiz bizden ilgi bekleyen bir yığın sorun var. Veya devleti ellerinde bulunduran sınıf ve tabakalar halk üzerindeki baskılarını gün be gün arttırmakta, halk gittikçe yoksullaşmakta. Yine bu sınıf ve tabakalar anti-demokratik baskı yöntemleriyle halkı sindirmeye ve kendisine hizmet eden ücretli köleler durumuna getirmeye çalışmaktadır.

İşte bu yıl Uluslararası Lille Festivali'nde yer alan filmlerin bir çoğu bu sorunların birini ele alıp işleyerek gerçekleri göz önüne sermeye çalışıyor. Ancak bu çalışmaların kitleleri mücadeleye seferber etmesi için sanatçı, tüm bu sorunların nereden kaynaklandığını araştırıp incelemezse yaptığı çalışmalar ne soruna çözüm getirebilir nede kitleleri mücadeleye seferber edebilir. Şüphesiz bu durumda sanatın eşsiz olanaklarından yararlanamamış ve çalışmayı hedefe gönderememiş olacaktır.

Kısaca bu yıl 40 ülke sinemacısının 133 filminin katılmasıyla gerçekleşen Uluslararası Lille festivali bu tür çalışmaların bolca yer aldığı bir festival oldu. Şüphesiz bu festivalde sadece bu tür filmler yer almadı. Bu festivale katılan ve ona özelliğini veren filmleri başlıca üç bölüme ayırmak mümkün.

Birinci bölümü oluşturan filmler, hiçbir toplumsal sorunla ilgisi olmayan sadece yapımcısını tatmin etmek için yapılmış çalışmalar. Bu özellikleriyle sinema sanatını yozlaştıran, soysuzlaştıran ve açıkça burjuvazinin saflarında yer alan olumsuz örneklerdir. Bu tür filmler, sayıları en az olanlardır.

İkinci bölümü, sadece görünen gerçekleri biçimsel olarak dile getiren, sorunun kaynağına inip nedenlerini açıklayamayan çalışmalar oluşturuyor. Daha çok sübjektivist çalışmaların yer aldığı bu bölümde kapitalist ülke sinemacılarının çalışmaları çoğunluğu teşkil ediyor. Rus filmlerinin de bir kısmı buraya dahil.

Üçüncü bölümü ise politik sinema örnekleri oluşturmaktadır. Bu bölümdeki filmlerden birkaçı halkların devrim mücadelesini konu edinen, belgesel ve yarı-belgesel çalışmalardır. Bunlardan örnek vermek gerekirse, Tayland adına katılan filmden söz etmek gerekir. «Tongpan» adlı filmin yönetmenliğini 1976 darbesinden sonra silahlı mücadele veren devrimcilere katılmak üzere dağlara çıkan, Chantmathron yapmıştır. Yönetmen Tayland halkının yaşamını, ülkenin sosyo-ekonomik yapısını değerlendirdiği bu filmde, halkın mücadelenin gerekliliğini kavradığı oranda dağlara çekilişinin nedenlerini bilinçli bir şekilde vermeye çalışıyor. Kanımca iki bölümden oluşan bu filmin 2. bölümü ya henüz bitmemiş ya da festivale ulaştırılamamış. Gerçekten önemli bir filmdi...

Diğer bir örnek ise Kolombiya'lı yönetmen Carlos Mayoto'nun «Sefalet Vampirleri» adlı filmi. Film kapitalist ülke sinemacılarının, geri kalmış ülke halklarının, içinde bulundukları sefaleti belgeleyerek sömürmelerine karşı yapılmış bir örnektir. Sinemayı bir ideolojik silah olarak kabul ettiğini açıklayan Carlos, bu vampirlere karşı sinemayı bir ideolojik silah olarak kul-

lanıp gerçekleri ve halkların mücadelesini göstermeyi hatalarına rağmen başarmıştır.

Fransız yönetmen ve çeşitli dergilerde sinema yazıları yazan Luc Moullet'in «Bir Öğünün Oluşumu» adlı filmi ise, Afrika ülkelerinin çok uluslu tekeller tarafından nasıl sömürüldüğünü ve nasıl korkunç kazançlar sağladığını gözler önüne sermektedir. Bu anlamda başarılı bir çalışmadır.

Yine komşumuz Yunanistan genç yönetmenince gerçekleştirilen «Mektup» adlı film, yurt dışında çalışan işçi ailelerinin çocuklarını konu edinmektedir. Aileleri yurt dışında olan çocukların ailelerine, ana - babalarının da çocuklarına olan özlemlerinin dile getirildiği bu filmde, yine yurt dışında olup ta kendi öz lisanlarını öğrenemeyen çocukları ile ana - baba arasında çıkan sorunlar işlenmekte. Buradan yola çıkılarak Yunanistan'daki sosyo-ekonomik yapı belirlenmekte, sorunun kaynağına inilmektedir.

Festivalde yer alan onüç Sovyet filmi ise devrime, Stalin'e, Marksizme ihanetin birer belgesiydi. Bugün halâ orada Sosyalizmin varlığına inananların bu filmleri izlemesini ne kadar isterdim.

Genel olarak bu festivalde politik ve sosyaı ıçerikli filmler ödüllendirildi. Bu anlamda seçici kurul gerçekten demokrat ve yurtsever kişilerden oluşuyordu.

Bu festivalde ülkemizi temsil eden yegane film «2 Eylül Direnişi» oldu. Hemen hemen üzerinde en çok konuşulan filmdi. Genellikle, ülkemiz sınıf mücadelesi bugüne kadar, genelinde Avrupa, özelinde de Fransa'da tanıtılmayıp böyle bir filmin ilk defa geliyor olması bir anda dikkatleri üzerine çekti. Birçok gazeteci filmi izledikten sonra ropörtajlar yaptı, ülkemizdeki durumu ve yapısıyla ilgili, bir yığın soru yağdırdı. Filmin festivalin ikinci günü gösterilmesi gerçekten olumlu bir şeydi. Pazar günü olması nedeniyle filmin halk tarafından izlenmesi ve tüm yönetmen, gazetecilerin izlemesi etkiyi bir kat daha arttırdı. Ayrıca Yılmaz Güney gibi büyük bir yönetmenle yakın ilişkimizin olması, Güney'in bu tür devrimci çalışmaları destekliyor oluşu ilgiyi daha da pekiştirdi. Basın «Neden, Güney'in birkaç filmini yarışma dışı göstermediğimizi» sordu. Kendisinin neler yaptığını, sanatseverlerin merak ettiğini, kendisiyle ropörtaj yapmak istediklerini belirttiler. Onun cezaevinde oluşu ve film yapamayışının insanlık için büyük bir kayıp olduğu söylendi.

Bu festivalden önce ve aynı anda birçok festivalden daha, davetiye almıştık. Fakat, bu alande henüz genç ve deneysiz olmamızdan dolayı bu yıl sadece önemli bir festivale katılmayı amaçladık. Bu yüzden içeriğinin demokratik olduğuna inandığımız Lille festivalini seçtik. Bu festivale katılmamız birçok yönden olumlu ilişkiler geliştirdi.

En önemlisi, halkımızın mücadelesini uluslararası bir düzeye çıkarma ve bunları birer kürsü olarak kullanma, hele önemli bir ödül kazanması bu amacımıza varmak için önemli bir araç oldu. Bunun bir sonucu olarak İsveç TV'si filmin bir kopyasını satın almaya karar verdi.

Uluslararası planda halklar arasında dostluğu ve dayanışmayı geliştirmek açısından TV'ler son derece önemli ve etkili kitle iletişim araçlarıdır. Şüphesiz ülkemiz halkının sınıf mücadelesini geniş yığınlara yayar.

Festivalin birçok ülke sinemacısını bir araya getirmesi belli oranda bilgi alış-verişini hızlandırdı. Hemen hergün düzenlenen basın toplantılarında sinemanın bir çok sorunu tartışıldı. Üzerinde en çok durulan konulardan biri ticari sinemanın yanında paralel dağıtımın örgütlenmesi ve ticari olmayan yoldan geniş kitlelere ulaşmasının yolları üzerinde duruldu. Bir dizi mücadele biçimi önerildi. Birçok dağıtımcı buluştu ve yeni kararlar alındı. Bu ticari olmayan sinema için olumlu bir adımdı.

Bu festivalde filmin geniş bir ilgiyle karşılanması, basına açıklamalarımız ve sinema üzerindeki görüşlerimizin ilgiyle karşılanması sonucu uluslararası militan sinemacıların üçüncü buluşmasına görüşlerimizi tezler halinde bildirmek üzere davet edildik. Bu buluşmanın ilki Montreal'de 1974 yılında yapılmış, birçok ülke devrimci sinemacısını bir araya getirerek altından kalkılması güç bir görevi başarmıştı. Bugün bunlardan üçüncüsü Fransa'da Rennes'de düzenlenmektedir.

Ülkemiz militan sinemasını temsilen buraya davet edilmemiz sinemamız açısından önemli bir olgudur.

Kısacası bu festivale katılmakla dünyaya bir pencere açtık. Eğer kararlı bir şekilde bu mücadeleyi sürdürürsek, sinema sanatının geniş olanaklarıyla ülkemiz sınıf mücadelesini dünyanın dört bir tarafına iletebiliriz.

DEVRİMCİ SİNEMA MÜCADELESİNDE YENİ BİR FİLM: HALI TÜRKÜSÜ

Sinema çağımızın en etkili sanatı olmasına, yığınları eğitme ve bilinçlendirmede çok etkili bir silah olmasına rağmen Türkiye'de önemi yeterince kavranamıyor. Yeşilçamın ticari koşulları dışında yapılan filmler, çok zorlu koşullar altında ve ancak bireysel çabalarla gerçekleştirilebiliyor. Bunların sayısıda parmakla sayılacak kadar az oluyor.

Fotoğraf çalışmalarından tanıdığımız Sinan Çetin geçtiğimiz yıl içinde Acıgöl Kooperatifler Birliğinin desteğiyle, köylülerin kooperatifleşme, örgütlenme sorununu ele alan kısa metrajlı **Halı Türküsü** filmini gerçekleştirdi.

Yörede incelemeler sonucu hazırlanan senaryoyu yazan Sinan Çetin, filmin yönetmenliğinide yaptı. Filmin teknik ekibinde bulunan profesyonel kişilerinde filmin gerçekleşmesine önemli katkısı oldu.

Onemli geçim kaynağı halıcılık olan ve son derece geri üretim biçimiyle ağır bir sömürü altında ezilen, Afyon'un Dazkırı halkının sorunlarını, örgütlenerek uzun bir mücadele sonucu bir halı fabrikası kurmalarını yarı belgesel olarak anlatan film, özelden yola çıkarak, genel bir soruna, köylülerin örgütlenmesi sorununa, sinemanın eğitimi, bilinçlendirici yanını bir araç olarak kullanarak yaklaşıyor ve çok önemli bir görevi yerine getiriyor.

«YILMAZ'A ÖZGÜRLÜK» SLOGANI ÜZERİNE

Bazı gece, toplantı ve film gösterileri sırasında, bazı arkadaşlarımızın «Yılmaz'a Özgürlük» sloganını attığını duyuyoruz.

Bu slogan, duruşmalar sırasında, yargıtay aşamasında, özel bir duruma değindiği için doğru bir anlam taşımakta idi ve pratik bir yarar içermekteydi. Yılmaz Güney'e verilen hükmün onaylanmasından sonra da, bu sloganın «Zindanlar Boşalsın, Genel Af» sloganı ile birlikte kullanılması yine doğru idi. Geniş kitlelerle genel af isteğine ilişkin olarak ilişki kurma açısından sıcak bir anlama sahipti.

Fakat artık bu sloganın kullanılıyor oluşu yanlıştır. Ve zaten bugün «Zindanlar Boşalsın Genel Af» sloganı «Yılmaz'a Özgürlük» sloganını da içermektedir.

Hedefini bulmayan, pratik yararlar içermeyen, güncel işlerliğini yitirmiş, yanlış çağrışımlar yaratan, mücadeleye sıcak bir dinamizm katmayan sloganlar geçerli değildir.

Her Güney okuru arkadaş çevresinde devrimcilerin birliğini pekiştiren bir duyguyu ve davranışı simgelemelidir.

Bu nedenlerle «Yılmaz'a Özgürlük» sloganı zamanlama açısından olsun, birlik duygusuna vereceği zararlar açısından olsun, atılmaması gerektiğini düşünüyor ve arkadaşlarımızı uyarıyoruz.

Grupçuluğa karşı mücadeleyi en küçük ayrıntısına kadar kendimizden başlayarak yükseltmeliyiz. Birlik uğrundaki mücadeleyi hayatın bütün alanlarına yaygınlaştırmalıyız.

Bugün yüzlerce, binlerce halk evladı zindanlarda yatmaktadır. Bu gerçeğe karşı devrimci şiarları bıkmadan usanmadan haykırmalı, uğrunda ödünsüz, kararlı, başeğmeyen bir mücadele vermeliyiz.

Bu gerçeğe ilişkin olarak esas sloganımız «Zindanlar Boşalsın, Genel Af» sloganıdır.

Başkaca «Yıkılsın Zindanlar, Siyasi Özgürlük», «Yıkılsın Zindanlar, Halka Özgürlük» gibi sloganlar da söylenebilir...

GÜNEY DERGİSİ

CUMHURİYET GAZETESİ'NİN DEVRİMCİ YAYIN İLÂNLARINA UYGULADIĞI AMBARGO, KRALDAN ÇOK KRALCI BİR SIKIYÖNETİM DESTEKÇİLİĞİ VE BUNUN DOĞAL BİR SONUCU OLARAK DA DEMOKRATİK BİR HAKKIN GASPIDIR

Sıkıyönetimin geçtiğimiz ay «resmen» ilânıyla birlikte Cumhuriyet Gazetesi de «tarihi görevi»ne denk düşen bir karar ve «mavi demokrasi» anlayışlarının doğal bir sonucu olarak «mavi bere» giymiş, ve devrimci yayınların ilânlarına «süresiz olarak» «resmen» ambargo uygulamaya başlamıştır. Binbir maddi güçlük içindeki devrimci yayınlara, şimdiye dek uyguladığı kârlı ilân (ekonomik ambargo) anlayışını, artık süresiz sansür (siyasi ambargo) boyutuna vardırmıştır.

Nedeni ne olursa olsun bu ambargo, egemen sınıfların «sonradan sansür»ü kaldırıp «önceden sansür»ü getirme özlemine hizmet etmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nin devrimci yayınlara ilişkin olarak aldığı bu kararın demokratik bir hakkın gaspı anlamı taşıdığını belirtmek ve uyarmak için giden yayın sorumlularına karşı Cumhuriyet «sorumlusu» sorumsuzca, haddini bilmezce ve «sıkıyönetim güveni» içinde, devrimci yayınlara karşı küfürbaz bir tutum takınmıştır.

Bugün TGS genel başkanı olan ve ikide bir gazetelerde «demokrasi», «basın yayın özgürlüğü», «yazar hakları» gibi sözlerle demokrasi savunuculuğu yapan(!) Oktay Kurtböke aynı zamanda Cumhuriyet Gazetesi Genel Yayın Müdürüdür.

Devrimci yayınlar Cumhuriyet yönetiminin bu gerici önlemine teslim olmuş değildir. Sırası ve zamanı geldiğinde teşhiri yapılacak, sıfatı konulacak, mücadelesi yurt çapında verilecektir.

Yalnız bir nokta unutulmamalıdır ki, Cumhuriyet çalışanları arasında sosyal ve siyasal konumlarıyla bu gerici tutuma karşı susmaması gerekenlerin suskunluğu da, özellikle demokratik hak ve özgürlüklere saldırıların yoğunlaştığı şu günlerde açıklanması olmayan, bağışlanmaz bir suskunluktur.

PARTİZAN DEVRİMCİ HALKIN BİRLİĞİ KAVA GÜNEY

ABONELERİMİZE VE OKURLARIMIZA

Devrimci yayınların hangi koşullar altında yayınlandıkları ve hangi koşullar altında dağıtıldıkları bu yayınlarla ilgili olan herkesin bilgisi dahilindedir. Biz, karşı karşıya olduğumuz koşulların zorluğundan yakınmıyoruz. Bu zorluklara karşı mücadele her devrimci yayının en doğal görevidir. Ne var ki okurlar bu anlamdan olarak da GÜNEY'i yalnız bırakmamalı, zorluklara karşı mücadelesinde ona omuz vermeyi devrimci bir görev bilmelidir.

Bu nedenle, abone süreleri biten okurlarımız vakit geçirmeksizin abonelerini yenilemelidir.

Okurlarımız bölgelerinde derginin satışını denetlemeli, dağıtım ve yaygınlaşmasında ona omuz vermelidir.

PROLETER DEVRİMCİ KÜLTÜR MÜCADELESİNDE

güney

PROLETER DEVRİMCİ KÜLTÜR MÜCADELESİNDE

güney

«Sekterlik, özellikle kitlelerin devrimcileşmesini olduğundan fazla, kitlelerin reformculuğun saflarını terkedişlerini olduğundan hızlı görür ve hareketin zor aşamalarını ve karmaşık görevlerini bir sıçrayışta geçmeye kalkışır. Pratikte, kitleleri yönetme metodlarının yerine çoğu zaman dar bir parti grubunun yönetme metodları konulmuştur. Kitleler ile onların örgütleri ve yönetimleri arasındaki geleneksel bağların gücü küçümsenmiş ve kitleler bu bağları hemen koparmadıkları zaman da onlara karşı onların gerici önderliğine takınıldığı kadar sert bir tavır takınılmıştır. Her ülkedeki gerçek durumun kendine has özellikleri dikkate alınmamış, taktik ve sloganlar bütün ülkeler için basmakalıp hale getirilmiştir. Güvenlerini kazanmak için, kitlelerin içinde verilmesi gereken inatçı mücadele küçümsenmiştir. Işçilerin kısmi talepleri uğrundaki mücadele ve reformcu sendikalar ve faşist kitle örgütleri içinde çalışma ihmal edilmiştir.»

DİMİTROV

15 Lira